

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII KADENCJA**

Warszawa, dnia 9 lutego 2015 r.

Druk nr 832

**PREZES RADY MINISTRÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

**Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Szanowny Panie Marszałku,

przekazuję przyjęty przez Radę Ministrów dokument:

- Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2012 – 2013.

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Pracy i Polityki Społecznej do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

Z poważaniem

(-) Ewa Kopacz

**Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni
socjalnych** działających na podstawie ustawy
z dnia 27 kwietnia 2006 r.
o spółdzielniach socjalnych
za okres 2012–2013

Warszawa, styczeń 2015 r.

Spis treści:

1.	Wprowadzenie.....	5
2.	Spółdzielczość socjalna w Polsce	6
2.1.	Ramy prawne.....	6
2.2.	Założyciele spółdzielni socjalnych.....	7
2.3.	Formy wsparcia spółdzielni socjalnych.....	9
2.4.	Dynamika wzrostu liczby spółdzielni socjalnych w Polsce w latach 2011-2013.....	29
3.	Monitoring spółdzielni socjalnych	31
3.1.	Główne cele i metodologia badania.....	32
3.2.	Opis badanej zbiorowości.....	36
3.3.	Proces powstawania spółdzielni socjalnych	39
3.3.1.	Założyciele spółdzielni socjalnych.....	40
3.3.2.	Udział OWES w procesie powstawania spółdzielni socjalnych	42
3.3.3.	Proces tworzenia spółdzielni socjalnych w latach 2012-2013	44
3.4.	Organizacja pracy w spółdzielni socjalnej i jej bieżące funkcjonowanie, rezultaty działalności.....	49
3.4.1.	Członkowie/pracownicy/wolontariusze	49
3.4.2.	Przynależność do związku rewizyjnego	55
3.4.3.	Rada nadzorcza.....	57
3.4.4.	Dokumenty organizacyjne	58
3.4.5.	Udział OWES w bieżącej działalności spółdzielni socjalnych	59
3.4.6.	Problemy w bieżącym funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych	62
3.5.	Obszary działalności spółdzielni socjalnych	65
3.5.1.	Działalność gospodarcza spółdzielni socjalnych.....	65
3.5.2.	Działalność społeczna spółdzielni socjalnych	69
3.6.	Finanse spółdzielni socjalnych	73
3.6.1.	Źródła finansowania działalności spółdzielni socjalnych w latach 2012-2013.....	74
3.6.2.	Przychody spółdzielni socjalnych	77
3.6.3.	Fundusze wydzielone w ramach spółdzielni socjalnych.....	79
3.6.4.	Ocena wyników finansowych i niezależności finansowej spółdzielni socjalnych	80
3.7.	Otoczenie spółdzielni socjalnych.....	82
3.7.1.	Współpraca spółdzielni socjalnych.....	82

3.8.	Ocena istniejących regulacji prawnych. Propozycje w zakresie zmian prawnych i rozwiązań systemowych dotyczących spółdzielczości socjalnej	87
3.9.	Rezultaty działalności spółdzielni socjalnych i plany na przyszłość	91
4.	Wnioski z badania.....	99
5.	Najważniejsze zmiany, jakie zaszły w sektorze spółdzielni socjalnych w Polsce w stosunku do poprzedniego okresu sprawozdawczego obejmującego lata 2010-2011.	103
6.	Podsumowanie.....	104
7.	Monitoring Sektora Ekonomii Społecznej woj. wielkopolskiego jako przykład dobrej praktyki w zakresie obserwowania rozwoju Podmiotów Ekonomii Społecznej, w tym spółdzielni socjalnych	105
8.	Spis tabel.....	123
9.	Spis wykresów	125

1. Wprowadzenie

W pierwotnym brzmieniu ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, w art. 20 wprowadzono postanowienie zobowiązujące Radę Ministrów do złożenia do dnia 30 czerwca 2008 r. sprawozdania z realizacji ustawy. Sprawozdanie to miało objąć okres od dnia wejścia w życie ustawy, tj. 6 lipca 2006 r. do dnia 31 grudnia 2007 r.

W czerwcu 2008 r. Minister Pracy i Polityki Społecznej pismem nr DPS-IV-071-AT/08 przedłożył Marszałkowi Sejmu „*Sprawozdanie z realizacji zadań ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych*”. Sprawozdanie to z datą 30 lipca 2008 r. zostało opublikowane jako druk sejmowy nr 930. Dokument został rozpatrzony 17 czerwca 2009 r. na posiedzeniu nr 159 Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP. Na posiedzeniu komisji jednomyślnie przyjęto sprawozdanie (druk sejmowy nr 2089), rekomendując Sejmowi przyjęcie sprawozdania. Sprawozdanie to nie zostało przyjęte w trakcie obrad VI kadencji Sejmu.

Najwyższa Izba Kontroli w 2010 r. przeprowadziła kontrolę rozpoznawczą w zakresie funkcjonowania systemu aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i biernych zawodowo w ramach przedsiębiorczości społecznej. W wystąpieniu skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Najwyższa Izba Kontroli krytycznie oceniła fakt, iż MPiPS nie posiada stałych informacji o przebiegu realizacji zadań wynikających z ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. Jednocześnie pozytywnie oceniono podjęcie działań zmierzających do rozpoczęcia inicjatywy legislacyjnej, polegającej na wprowadzeniu do ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych postanowień o obowiązku powtarzalnego okresowego monitoringu ww. ustawy, wzorem rozwiązań przyjętych w znowelizowanej ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Wskutek stanowiska NIK, w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 205, poz. 1211), w art. 4 pkt 3 została przyjęta zmiana ustawy wprowadzająca system stałego monitoringu, w postaci nowego art. 19a. Przepis ten zobowiązuje Radę Ministrów do przedkładania Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej co dwa lata informacji o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych, wskazując każdorazowo termin najpóźniej do dnia 30 czerwca roku następującego po roku sprawozdawczym. Art. 19a ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych stanowi także, że dane do przedstawianej przez Radę Ministrów informacji mają być przekazywane ministrowi właściwemu ds. zabezpieczenia społecznego

przez związki rewizyjne właściwe dla spółdzielczości socjalnej do dnia 30 grudnia roku poprzedzającego rok złożenia informacji.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz niektórych innych ustaw, pierwszy termin sprawozdania ustalono na 30 czerwca 2012 r. Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych objęła wówczas lata 2010-2011. Niniejszy dokument obejmujący lata 2012-2013 jest zatem drugą informacją przygotowywaną na podstawie wprowadzonego w 2011 r. art. 19a ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, wypełniającego obowiązek Rady Ministrów do przedkładania Parlamentowi RP w okresach dwuletnich informacji dotyczących sektora spółdzielczości socjalnej w Polsce.

2. Spółdzielczość socjalna w Polsce

2.1. Ramy prawne

Początek regulacji prawnych związanych z poszukiwaniem nowych form aktywizacji osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym w Polsce związany był z uchwaleniem ustawy z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 i Nr 205, poz. 1211), która zdefiniowała pojęcie zatrudnienia socjalnego, jako formy uczestnictwa w centrach integracji społecznej i klubach integracji społecznej (tak jak w ust 4) oraz zatrudnienia wspieranego m.in. w ramach własnej działalności w formie spółdzielni. Po raz pierwszy wskazano wówczas na możliwość aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym opuszczających centra integracji społecznej poprzez założenie spółdzielni pracy.

Samo pojęcie „*spółdzielnia socjalna*” po raz pierwszy pojawiło się w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2013 r. poz. 674, z późn. zm.). Ustawą tą znowelizowano ustawę z dnia 16 kwietnia 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2013 r. poz. 1443) wprowadzając możliwość stworzenia nowego typu spółdzielni jako specyficznego rodzaju spółdzielni pracy - nie nastawionej na maksymalizację zysku. W związku z tym, że spółdzielniom socjalnym przypisano istotną rolę w polityce rynku pracy i systemie zabezpieczenia społecznego, jednocześnie podjęto prace nad odrębnym aktem prawnym, który regulowałby ich istnienie¹. Ostatecznie 27 kwietnia 2006 r. uchwalono ustawę o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. Nr 94, poz. 651, z późn. zm.) wskazując, iż głównym celem ich funkcjonowania jest przywrócenie na rynek

¹ Uzasadnienie do projektu ustawy o spółdzielniach socjalnych, www.sejm.gov.pl.

pracy, przez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, osób o niskiej zatrudnialności oraz umożliwienie osobom bezrobotnym aktywizację zawodową².

Tym samym utworzono nowy podmiot prawny, którego głównym celem jest nie tylko prowadzenie działalności gospodarczej, ale także działalność na rzecz:

- społecznej reintegracji członków spółdzielni, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu;
- zawodowej reintegracji członków spółdzielni, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.

Tabela 1 – Najważniejsze akty prawne regulujące działalność spółdzielni socjalnych w Polsce

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. Nr 94, poz. 651, z późn. zm.).
Ustawa z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2013 r. poz. 1443).
Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 i Nr 205, poz. 1211).
Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2013 r. poz. 674, z późn. zm.).
Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.).
Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1118, z późn. zm.).

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej

2.2. Założyciele spółdzielni socjalnych

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, założycielami spółdzielni socjalnej mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i osoby prawne. Jeżeli założycielami spółdzielni socjalnej są osoby fizyczne, ich liczba nie może być mniejsza niż 5, a jeżeli założycielami są osoby prawne, liczba ta nie może być mniejsza, niż 2.

² Ibidem.

Spółdzielnia socjalna liczy nie mniej, niż 5 i nie więcej niż 50 członków³. Przyjęcie takiego rozwiązania podyktowane było z jednej strony chęcią stworzenia możliwości prowadzenia wspólnej działalności dla osób, które samodzielnie miałyby trudności w podjęciu działalności gospodarczej, z drugiej zaś koniecznością stworzenia optymalnych warunków dla reintegracji społecznej członków spółdzielni, w tym tworzenia i wzmacniania więzi międzyludzkich⁴.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami⁵ w kręgu osób fizycznych uprawnionych do tworzenia spółdzielni socjalnej znajdują się przede wszystkim:

1. posiadające pełną zdolność do czynności prawnych:
 - osoby bezrobotne, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
 - osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1-4, 6 i 7 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, czyli:
 - osoby uzależnione od alkoholu, narkotyków oraz innych środków odurzających po zakończeniu leczenia,
 - bezdomni, którzy realizują indywidualny program wychodzenia z bezdomności,
 - byli więźniowie, mający trudności w integracji ze środowiskiem,
 - osoby chore psychicznie,
 - uchodźcy mający problem z integracją;
 - osoby niepełnosprawne, w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
2. inne osoby, niż wskazane powyżej, pod warunkiem, że ich liczba nie przekracza 50% ogólnej liczby założycieli.

Od 2009 r. spółdzielnię socjalną mogą również założyć co najmniej dwie osoby prawne spośród niżej wymienionych:

1. organizacje pozarządowe w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
2. jednostki samorządu terytorialnego;
3. kościelne osoby prawne.

³ Zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych wyjątkiem od tej reguły są spółdzielnie socjalne powstałe w wyniku przekształcenia się spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych, które mogą liczyć więcej, niż 50 członków.

⁴ Uzasadnienie do projektu ustawy o spółdzielniach socjalnych www.sejm.gov.pl.

⁵ Art. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.

Zgodnie z art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, spółdzielnia socjalna założona przez osoby prawne zobowiązana jest do zatrudnienia co najmniej 5 osób fizycznych spośród tych wymienionych w art. 4 ust. 1 ww. ustawy, w terminie 6 miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego (KRS). Po 12 miesiącach nieprzerwanego zatrudnienia w spółdzielni, zatrudnione w ten sposób osoby fizyczne mogą stać się jej pełnoprawnymi członkami.

Ponadto członkostwo w spółdzielni socjalnej mogą nabyć:

1. osoby fizyczne uprawnione do założenia spółdzielni socjalnej wymienione w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, które posiadają ograniczoną zdolność do czynności prawnych;
2. inne osoby fizyczne niż wskazane w art. 4 ust. 1 i ust. 2 pkt 1, pod warunkiem, że ich praca na rzecz spółdzielni socjalnej wymaga szczególnych kwalifikacji, których nie posiadają pozostali członkowie spółdzielni i ich liczba nie przekracza 50% ogólnej liczby członków spółdzielni (art. 5 ust. 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych).

2.3. Formy wsparcia spółdzielni socjalnych

Jednorazowa dotacja ze środków Funduszu Pracy

Osobom bezrobotnym, a także osobom wymienionym w art. 46 ust. 1b ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁶, zainteresowanym podjęciem działalności w formie spółdzielni socjalnej przysługuje prawo ubiegania się o jednorazową dotację ze środków Funduszu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej w tej formie, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tej działalności⁷. Dotacja może zostać udzielona w wysokości nieprzekraczającej 4-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia na jednego członka założyciela spółdzielni socjalnej oraz 3-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia na jednego członka przystępującego do już istniejącej spółdzielni socjalnej.

Zgodnie z art. 46 ust. 6a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, szczegółowe warunki i tryb przyznawania jednorazowych dotacji ze środków Funduszu Pracy na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej

⁶ Absolwenci centrów integracji społecznej (CIS) oraz absolwenci klubów integracji społecznej (KIS), o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym, jeżeli nie pozostają oni w okresie zgłoszonego do ewidencji działalności gospodarczej zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej.

⁷ Art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

określono w przepisach rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 kwietnia 2012 r. w sprawie przyznawania środków na podjęcie działalności na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych (Dz. U. poz. 456 oraz z 2014 r. poz. 845). Liczba przekazanych dotacji i kwoty środków Funduszu Pracy przeznaczonych w latach 2009-2013 na ww. działanie przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela 2 – Liczba dotacji i kwoty środków Funduszu Pracy przeznaczonych na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej w latach 2009-2013

rok	2009	2010	2011	2012	2013
Wysokość dotacji	839 800,00 zł	2 135 900,00 zł	819 600,00 zł	1 759 300,00 zł	1 423 100,00 zł
Liczba osób, którym przyznano dotacje	77	189	75	140	105

Źródło: Departament Funduszy w MPiPS

Tabela 3 – Szczegółowe zestawienie środków z Funduszu Pracy przeznaczonych na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej w poszczególnych województwach w 2012 r. (w tys. zł)

województwo	liczba dotacji i w ramach województwa	kwota całkowita wydatków z Funduszu Pracy na przedmiotowe dotacje w województwie (w tys. zł)	PUP	liczba dotacji z danego PUP	kwota środków z Funduszu Pracy wydana przez dany PUP (w tys. zł)
dolnośląskie	13	176,5	Walbrzych	6	80,6
			Kłodzko	7	95,9
kujawsko-pomorskie	10	134,5	Tuchola	6	83,9
			Bydgoszcz	2	22,6
			Inowrocław	2	28
lubelskie	4	*	Opole Lubelskie	4	*
lubuskie	8	100,2	Żary	5	68
			Nowa Sól	3	32,2

łódzkie	3	43	Łódź	3	43
małopolskie	13	153,1	Kraków	8	103,1
			Nowy Targ	5	50
mazowieckie	18	237	Płock	7	97,5
			Siedlce	6	72
			Sokołów Podlaski	5	67,5
opolskie	5	69,9	Krapkowice	5	69,9
podkarpackie	10	142,2	Sanok	6	83,9
			Lubaczów	4	58,3
podlaskie	1	10,9	Suwałki	1	10,9
pomorskie	14	171,4	Kwidzyna	9	117,9
			Wejherowo	5	53,5
śląskie	-	-	-	-	-
świętokrzyskie	3	32,5	Ostrowiec Św.	2	22
			Kielce	1	10,5
warmińsko-mazurskie	14	191,9	MUP Olsztyn	9	125,9
			Elbląg	4	52
			PUP Olsztyn	1	14
wielkopolskie	18	236,2	Czarnków	13	167,2
			Gostyń	2	28
			Kępno	2	27
			Poznań	1	14
zachodniopomorskie	6	60	Kołobrzeg	5	50
			Kamień Pomorski	1	10
łącznie	140	1.759.300.00		140	1.759.300.00

Źródło: Departament Funduszy w MPiPS

* Uwaga: w PUP Opole Lubelskie dotacje dla 4 osób zostały zwrócone.

Tabela 4 – Szczegółowe zestawienie środków z Funduszu Pracy przeznaczonych na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej w poszczególnych województwach w 2013 r. (w tys. zł)

województwo	liczba dotacji w ramach województwa	kwota całkowita wydatków z Funduszu Pracy na przedmiotowe dotacje w województwie (w tys. zł)	PUP	Liczba dotacji z danego PUP	Kwota środków z Funduszu Pracy wydana przez dany PUP (w tys. zł)
dolnośląskie	1	10	Kłodzko	1	10
kujawsko-pomorskie	9	108,8	Toruń	6	66,8
			Bydgoszcz	3	42
lubelskie	12	156	Biała Podlaska	5	70
			Tomaszów Lubelski	4	44
			Włodawa	3	42
lubuskie	-	-	-	-	-
łódzkie	-	-	-	-	-
małopolskie	14	197,3	Kraków	9	122,5
			Oświęcim	5	74,8
mazowieckie	4	57,8	Miasto st. Warszawa	4	57,8
opolskie	-	-	-	-	-
podkarpackie	6	100,9	Stalowa Wola	6	100,9
podlaskie	-	-	-	-	-
pomorskie	9	128,3	Słupsk	5	72,3
			Kartuzy	4	56
śląskie	3	42,8	Chorzów	2	28
			Dąbrowa Górnicza	1	14,8
świętokrzyskie	11	140,7	Skarżysko Kamienna	11	140,7
warmińsko-mazurskie	16	219,4	MUP Olsztyn	11	149,4
			Lidzbark Warmiński	5	70

wielkopolskie	13	174,5	Poznań	5	72,3
			Wągrowiec	5	72,2
			Leszno	3	30
zachodniopomorskie	7	86,6	Kamień	4	43,2
			Pomorski		
			Szczecin	2	43,4
łącznie	105	1.423.100.00		105	1.423.100.00

Źródło: Departament Funduszy w MPiPS

Refundacja składek na ubezpieczenie społeczne

Na podstawie art. 12 ust. 3a-3d ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, spółdzielnia socjalna ma możliwość ubiegania się o sfinansowanie ze środków Funduszu Pracy części wynagrodzenia odpowiadającej składce należnej od zatrudnionego na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe oraz części kosztów osobowych pracodawcy odpowiadającej składce na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe. Finansowanie odbywa się na podstawie umowy zawartej między starostą właściwym ze względu na siedzibę spółdzielni socjalnej, a spółdzielnią socjalną i dotyczy osób, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych⁸, zatrudnionych na zasadach, o których mowa w art. 12 ust. 1 ww. ustawy.⁹ Finansowanie może być dokonywane w pełnej wysokości przez okres 24 miesięcy od dnia zatrudnienia oraz w połowie wysokości przez kolejne 12 miesięcy¹⁰. Zwroty składek ubezpieczeniowych dokonywane są w okresach kwartalnych.

⁸ Posiadające pełną zdolność do czynności prawnych: osoby bezrobotne, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy; osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1-4, 6 i 7 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym oraz osoby niepełnosprawne, w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

⁹ Zatrudnionych na podstawie spółdzielczej umowy o pracę, a także w formach określonych w art. 201 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, a więc zatrudnionych na podstawie umowy o pracę nakładczą, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, jeżeli zostało to przewidziane w statucie spółdzielni i jest uzasadnione z punktu widzenia rodzaju prowadzonej przez spółdzielnię działalności. Statut może przewidywać także zatrudnienie wszystkich lub niektórych członków na podstawie umowy o pracę.

¹⁰ Refundacja składek następuje jedynie do wysokości odpowiadającej miesięcznie wysokości składki, której podstawą wymiaru jest kwota minimalnego wynagrodzenia. Minimalne wynagrodzenie za pracę w okresie sprawozdawczym wynosiło: w 2012 r. - 1500 zł (na podstawie obowiązującego od 1 stycznia 2012 r. rozporządzenia Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2012 r., Dz. U. 2011 nr 192 poz. 1141), w 2013 r. - 1600 zł (na podstawie obowiązującego od 1 stycznia 2013 r. rozporządzenia Rady Ministrów z 14 września 2012 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2013 r., Dz. U. z 2012, poz. 1026). Wys. min. wynagrodzenia od 1 stycznia 2014 r. – 1.680 zł. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 września 2013 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2014 r. (Dz. U. poz. 1074).

Od 2009 r. spółdzielnie socjalne mają również możliwość ubiegania się o miesięczne zaliczki na opłacanie składek ubezpieczenia społecznego.¹¹ Należy jednak zaznaczyć, iż ta forma wsparcia ma charakter fakultatywny.

Sprawozdanie MPiPS-02 o przychodach i wydatkach Funduszu Pracy, począwszy od 2011 r. agreguje dane odnośnie wydatkowania z Funduszu Pracy środków na zwrot opłaconych przez spółdzielnie socjalne wydatków na część wynagrodzenia oraz kosztów osobowych pracodawcy odpowiadających składce na ubezpieczenia społeczne, w zakresie i na zasadach określonych w art. 12 ust. 3a ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.

Wydatki Funduszu Pracy na to zadanie w 2012 r. wyniosły łącznie 444,6 tys. zł i zostały odnotowane w 13 województwach. Największe kwoty środków Funduszu Pracy wykorzystano w województwach: łódzkim (134,7 tys. zł), pomorskim (87,9 tys. zł) oraz małopolskim (64,2 tys. zł). Najmniejsze kwoty odnotowano w województwach: dolnośląskim (1,7 tys. zł) oraz opolskim (4,2 tys. zł). W województwie świętokrzyskim, lubelskim i zachodniopomorskim spółdzielnie socjalne nie wniosowały o finansowanie składek na ubezpieczenia społeczne ze środków Funduszu Pracy.

Szczegółowe zestawienie kwot wydatkowanych z Funduszu Pracy na ww. zadanie w 2012 r. w podziale na województwa, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5 – Kwoty środków z Funduszu Pracy przeznaczone na zwrot opłaconych przez spółdzielnie socjalne wydatków obejmujących część wynagrodzenia oraz kosztów osobowych pracodawcy odpowiadających składce na ubezpieczenia społeczne w 2012 r.

województwo	kwota całkowita wydatków z Funduszu Pracy na w województwie (w tys. zł)	PUP	kwota wydatkowana przez dany PUP (w tys. zł)
dolnośląskie	1,7	Trzebinia	1,7
kujawsko-pomorskie	13,5	Włocławek	11,4
		Nakło nad Notecią	2,1
lubelskie	-	-	-
lubuskie	13,6	Żary	13,6
łódzkie	134,7	Łódź	125,9
		Piotrków Tryb.	6,7
		Skierniewice	2,1
małopolskie	64,2	Kraków	41,6

¹¹ Art. 12 ust. 3c ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.

		Chrzanów	18,4
		Nowy Sącz	4,2
mazowieckie	9,8	Siedlce	9,8
opolskie	4,2	Kluczbork	4,2
podkarpackie	24,3	Leżajsk	24,3
podlaskie	32,5	Łomża	23,2
		Suwałki	9,3
pomorskie	87,9	Chojnice	67
		Kartuzy	20,9
śląskie	12,5	Częstochowa	7,1
		Bytom	5,4
świętokrzyskie	-	-	-
warmińsko-mazurskie	18,8	MUP Olsztyn	18,8
wielkopolskie	26,9	Ostrów Wlkp.	14,2
		Piła	6,3
		Konin	5,1
		Leszno	1,3
zachodniopomorskie	-	-	-
łącznie	444,6		444,6

Źródło: Departament Funduszy w MPiPS

W 2013 r. wydatki z Funduszu Pracy na ww. zadanie zostały odnotowane w 15 województwach i łączne wyniosły 865,8 tys. zł. Największe kwoty środków wykorzystano w województwach: łódzkim (216,7 tys. zł) oraz podkarpackim (207,9 tys. zł). W tych województwach kwota środków była zdecydowanie wyższa od innych województw. W 2013 r., podobnie jak w roku 2012, najmniejsze kwoty odnotowano w województwach: dolnośląskim (2,3 tys. zł) oraz opolskim (4,8 tys. zł). W województwie lubelskim nie odnotowano wydatków ze środków Funduszu Pracy na finansowanie składek na ubezpieczenia społeczne.

Szczegółowe zestawienie kwot wydatkowanych z Funduszu Pracy na ww. zadanie w 2013 r. w podziale na województwa, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6 – Kwoty środków z Funduszu Pracy przeznaczone na zwrot opłaconych przez spółdzielnie socjalne wydatków obejmujących część wynagrodzenia oraz kosztów osobowych pracodawcy odpowiadających składce na ubezpieczenia społeczne w 2013 r. (w tys. zł)

województwo	kwota całkowita wydatków z Funduszu Pracy na w województwie (w tys. zł)	PUP	kwota wydatkowana przez dany PUP (w tys. zł)
dolnośląskie	2,3	Trzebnica	2,3
kujawsko-pomorskie	48,7	Włocławek	29,2
		Toruń	13
		Tuchola	6,5
lubelskie	-	-	-
lubuskie	11,4	Żary	11,4
łódzkie	216,7	Łódź	184,3
		Łęczyca	18
		Piotrków Tryb.	9
		Skierniewice	2,8
		Wieruszów	2,6
małopolskie	59,6	Kraków	42,5
		Tarnów	16,5
mazowieckie	24,4	Siedlce	15,7
		Sokołów Podlaski	8,7
opolskie	4,8	Kluczbork	2,6
		Krapkowice	2,2
podkarpackie	207,9	Lubaczów	103
		Leżajsk	30,4
		Przemyśl	29,6
		Dębica	15,1
		Krosno	8,9
		Kolbuszowa	5,2
podlaskie	65,3	Suwałki	41,6
		Łomża	23,7
pomorskie	80,6	Chojnice	48,5
		Kartuzy	32,1
śląskie	24,7	Bytom	16,2
		Bieruń	8,5
świętokrzyskie	11,5	Starachowice	11,5

warmińsko-mazurskie	37,7	MUP Olsztyn	37,7
wielkopolskie	59,3	Ostrów Wlkp.	21,1
		Piła	21
		Kępno	9,2
		Kościan	6,1
		Konin	1,9
zachodniopomorskie	10,9	Gryfino	5,8
		Białogard	5,1
łącznie	865,8		865,8

Źródło: Departament Funduszy w MPiPS

Jednorazowe wsparcie finansowe na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)

Zgodnie z obowiązującym prawem, osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu, może otrzymać ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych jednorazowo środki na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w wysokości określonej w umowie zawartej ze starostą, nie więcej jednak, niż do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia, jeżeli nie otrzymała bezzwrotnych środków publicznych na ten cel.¹²

Wysokość środków z PFRON przekazanych osobom niepełnosprawnym na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w ujęciu ogólnym za lata 2010–2013, a także szczegółowym za lata 2012–2013 przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela 7 – Wysokość środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w latach 2010 – 2013

rok	2010	2011	2012	2013
Wysokość przekazanych w danym roku środków	465 905,00 zł	435 704,00 zł	1 077 130,00 zł	548 644,00 zł

¹² Art. 12a w związku z art. 11 ust 1. ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

liczba osób niepełnosprawnych, którym przyznano jednorazowo środki finansowe	16	17	44	20
--	----	----	----	----

Źródło: Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w MPiPS

Tabela 8 – Wysokość środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w latach 2012 – 2013

województwo	wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej, realizacja zadania w latach 2012-2013			
	rok 2012		rok 2013	
	liczba osób, które otrzymały środki finansowe	kwota przyznanych środków	liczba osób, które otrzymały środki finansowe	kwota przyznanych środków
dolnośląskie	2	83 400	0	0
kujawsko-pomorskie	22	384 886	3	90 000
lubelskie	0	0	1	30 000
lubuskie	0	0	0	0
łódzkie	0	0	0	0
małopolskie	3	84 000	6	90 000
mazowieckie	0	0	0	0
opolskie	0	0	3	90 000
podkarpackie	0	0	3	114 274
podlaskie	1	30 000	0	0
pomorskie	6	218 000	1	39 370
śląskie	0	0	0	0
świętokrzyskie	0	0	1	15 000
warmińsko-mazurskie	6	226 844	1	30 000
wielkopolskie	1	20 000	1	50 000
zachodniopomorskie	3	30 000	0	0
łącznie	44	1 077 130	20	548 644

Źródło: Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w MPiPS

Zwolnienie z opłat sądowych założycieli spółdzielni socjalnych

Spółdzielnie socjalne, zgodnie z art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych zostały zwolnione z obowiązku uiszczania opłat sądowych od wniosku o wpis spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego, a także od wniosków o zmianę wpisu oraz opłat za ogłoszenie tych wpisów w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Zgodnie z przepisem art. 15 ust. 3 ww. ustawy, zwolnienie z opłat sądowych traktowane jest jako pomoc *de minimis*.

Ulga w podatku dochodowym od osób prawnych

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 43 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 851, z późn. zm.) dochody spółdzielni socjalnych wydatkowane w roku podatkowym na cele związane ze społeczno-zawodową reintegracją jej członków są zwolnione z podatku dochodowego od osób prawnych w części niezaliczonej do kosztów uzyskania przychodów.

Uproszczona rachunkowość

Nowelizacja ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2013 r. poz. 330, z późn. zm.) z 2009 r.¹³ wyłączyła z zakresu podmiotowego ustawy określoną kategorię spółdzielni socjalnych. Art. 2 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy w nowym brzmieniu nakazywał bowiem stosować przepisy ustawy o rachunkowości, w tym dotyczące prowadzenia ksiąg handlowych oraz sprawozdawczości finansowej jedynie w stosunku do spółdzielni socjalnych, których przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej 1,2 mln euro. *A contrario* obowiązek ten nie dotyczył spółdzielni socjalnych mających przychody poniżej tego progu. Wskazując na możliwość stosowania odrębnych zasad księgowości przez spółdzielnie socjalne spełniające ww. kryteria ustawowe należy zwrócić uwagę, iż w ramach ww. ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości nie określono formy/sposobu ewidencjonowania operacji gospodarczych/ prowadzenia ksiąg. Prowadzenie księgowości uproszczonej w formie Księgi Przychodów i Rozchodów (KPiR), określonej w art. 24a ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r. Poz. 361, z późn. zm.) dotyczyła tylko: osób fizycznych, spółki cywilnej osób fizycznych, spółki jawnej osób fizycznych, spółki partnerskiej pod warunkiem osiągnięcia przychodów

¹³ Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 91, poz. 742).

nieprzekraczających kwotę 1,2 mln euro, co oznacza, iż forma ta była nieadekwatna dla spółdzielni socjalnych.

Zgodnie z powyższym spółdzielnia socjalna teoretycznie mogła prowadzić księgowość uproszczoną, jednak brak szczegółowych przepisów w tym zakresie powodował powszechność prowadzenia w praktyce pełnej księgowości.

Wyżej przedstawiony przepis ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości uległ zmianie wraz z uchwaleniem ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o rachunkowości (Dz. U. poz. 1100). Zgodnie z wprowadzonymi zmianami uprawnionymi do prowadzenia uproszczonej księgowości są osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły mniej niż równowartość w walucie polskiej 1,2 mln euro. Ustawodawca wyłączył zatem spółdzielnie socjalne z grona podmiotów uprawnionych do prowadzenia księgowości w formie uproszczonej.

Wsparcie wolontariuszy

Wolontariusze mogą wykonywać świadczenia na rzecz spółdzielni socjalnej w zakresie prowadzonej przez tę spółdzielnię działalności pożytku publicznego, na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Zlecenie zadania publicznego

Spółdzielnie socjalne mają prawo uczestniczenia, na zasadach analogicznych jak organizacje pozarządowe, w realizacji zadań mieszczących się w sferze zadań publicznych określonych w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Z danych uzyskanych przez Departament Pożytku Publicznego w MPiPS w ramach monitoringu ww. ustawy wynika, iż w 2012 r. tylko 18 (0,9%) instytucji administracji publicznej zlecało spółdzielniom socjalnym realizację zadań publicznych na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. We wszystkich przypadkach odbyło się to w trybie otwartego konkursu ofert. W 2012 r. nie odnotowano przypadków podpisania umów wieloletnich, spółdzielniom socjalnym zostały natomiast przekazane środki na podstawie umów zawartych w roku 2011 r. W 2012 r. zadania o charakterze lokalnym lub regionalnym z pominięciem otwartego konkursu ofert (na podstawie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r.

o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie) były zlecone przez instytucje administracji publicznej spółdzielniom socjalnym w 3 przypadkach, na łączną kwotę 29.875,00 zł.

Tabela 9 – Zadania publiczne zlecane w 2012 r. przez instytucje administracji publicznej spółdzielniom socjalnym na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

	powierzenie	wspieranie
liczba ofert złożonych w 2012 r.	7	101
liczba podpisanych umów w 2012 r. ogółem	7	55
w tym liczba umów wieloletnich podpisanych w 2012 r.	0	0
wysokość przekazanych w 2012 r. środków na podstawie umów podpisanych w 2011 r. i 2012 r.	1 122 845 zł	744 820 zł

Źródło: Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

W 2013 r. 56 (2,3%) instytucji administracji publicznej zlecało spółdzielniom socjalnym realizację zadań publicznych na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, przy czym w 54 (2,2%) instytucjach był to tryb otwartego konkursu ofert. W 2013 r. zadania o charakterze lokalnym lub regionalnym z pominięciem otwartego konkursu ofert (na podstawie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie) były zlecone przez instytucje administracji publicznej spółdzielniom socjalnym w 9 przypadkach, na łączną kwotę 139.687,00 zł.

Tabela 10 – Zadania publiczne zlecane w 2013 r. przez instytucje administracji publicznej spółdzielniom socjalnym na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

	powierzenie	wspieranie
liczba ofert złożonych w 2013 r.	16	142

liczba podpisanych umów w 2013 r. ogółem	15	2563
w tym liczba umów wieloletnich podpisanych w 2013 r.	17	2
wysokość przekazanych w 2013 roku środków na podstawie umów podpisanych w 2013 r. i 2012 r.	791 501 80 zł	749 283 70 zł

Źródło: Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych

W ramach ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 907, z późn. zm.) ustawodawca określił przepisy umożliwiające zamawiającym realizację celów społecznych w procesie udzielania zamówień publicznych. Art. 22 ust 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych zezwala zamawiającemu na dokonanie zastrzeżenia, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy, u których ponad 50% zatrudnionych pracowników stanowią osoby niepełnosprawne w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Zastrzeżenie takie zamawiający umieszcza w ogłoszeniu o zamówieniu.

Ponadto, zgodnie z art. 29 ust. 4 pkt 1 ww. ustawy zamawiający może określić w opisie przedmiotu zamówienia wymagania związane z realizacją zamówienia, dotyczące zatrudnienia osób:

- a) bezrobotnych lub młodocianych w celu przygotowania zawodowego, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
 - b) niepełnosprawnych, o których mowa w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
 - c) innych osób, niż określone w lit. a lub b, o których mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym
- lub we właściwych przepisach państw członkowskich Unii Europejskiej, lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Z danych uzyskanych ze sprawozdań Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych o funkcjonowaniu systemu zamówień publicznych za lata 2012 i 2013 wynika, iż w 2012 r. w Biuletynie Zamówień Publicznych (BZP) ogłoszono 240 postępowań, w których

dokonano wyżej przedstawionego zastrzeżenia, co stanowiło 0,14% ogólnej liczby zamówień (w 2011 r. było 325 postępowań, 0,19%; w 2010 r. – 547 postępowań, 0,34%), natomiast w 2013 r. w Biuletynie Zamówień Publicznych zamawiający opublikowali 400 ogłoszeń, w których umieścili takie zastrzeżenie. Stanowiło to 0,23% ogólnej liczby zamówień. Zarówno w 2012, jak i 2013 r. najwięcej postępowań, w których dokonano zastrzeżenia na podstawie art. 22 ust 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych dotyczyło usług, w następnej kolejności dostaw i robót budowlanych.

Tabela 11 – Postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w których zamawiający zastrzegł, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy, u których ponad 50% zatrudnionych stanowią osoby niepełnosprawne w latach 2011-2013

rok	2011	2012	2013
liczba ogłoszeń w danym roku	325	240	400
% ogólnej liczby zamówień w danym roku	0,19 %	0,14 %	0,23 %

Źródło: Sprawozdanie Prezesa UZP o funkcjonowaniu systemu zamówień publicznych w 2013 r.

Inne formy wsparcia finansowego ze strony jednostek samorządu terytorialnego

Na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, działalność spółdzielni socjalnej może zostać wsparta ze środków budżetu jednostki samorządu terytorialnego, w szczególności przez:

- dotacje;
- pożyczki;
- poręczenia, o których mowa w art. 5a ust. 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych;
- usługi lub doradztwo w zakresie finansowym, księgowym, ekonomicznym, prawnym i marketingowym;
- zrefundowanie kosztów lustracji.

Charakter, możliwy zakres i warunki udzielania pomocy spółdzielniom socjalnym w powyższych formach określono w art. 15 ust. 2-7 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.

Europejski Fundusz Społeczny

Wzmocnienie i poszerzenie zakresu działań sektora ekonomii społecznej było jednym z celów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013. W Programie w ramach Priorytetu VII *Promocja integracji społecznej* przewidziano, Cel szczegółowy 2, *Wzmocnienie i poszerzenie zakresu działań sektora ekonomii społecznej*.

W przyjętym 13 marca 2008 r. *Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*, w ramach Priorytetu VII pojawiło się Działanie 7.2. *Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej*, w którym Poddziałanie 7.2.2. odnosiło się wprost do wsparcia ekonomii społecznej. Jego celem było wylanianie w konkursach instytucji otoczenia sektora ekonomii społecznej, oferujących usługi na rzecz podmiotów ekonomii społecznej. Na ten cel przeznaczono kwotę 172 399 750 euro, co według przelicznika z dnia 28 listopada 2013 r. stanowiło równowartość 723 079 031 zł¹⁴. Według stanu na koniec 2013 r. podpisano 463 umowy o dofinansowanie projektów na łączną kwotę 649 680 008 zł, w ramach których złożono wnioski o płatność na kwotę 402 964 823 zł¹⁵. Liczbę spółdzielni socjalnych utworzonych dzięki wsparciu z Europejskiego Funduszu Społecznego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12 – Liczba spółdzielni socjalnych utworzonych dzięki wsparciu z Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2012-2013 (narastająco)

województwo	2012	2013
dolnośląskie	8	9
kujawsko-pomorskie	7	13
lubelskie	11	20
lubuskie	0	1
łódzkie	2	37
małopolskie	19	30
mazowieckie	17	55
opolskie	0	0

¹⁴ Po zmianach w 2011 r. jest to kwota 172.399.750 euro. Do przeliczenia zastosowano kurs EBC z dnia 28 listopada 2013 r., 1 EUR = 4,1942 PLN.

¹⁵ Postęp w realizacji Programu Kapitał Ludzki wg stanu na 31 grudnia 2013 r. Informacja dostępna na stronie www.efs.gov.pl.

podkarpackie	27	63
podlaskie	5	15
pomorskie	0	0
śląskie	1	15
świętokrzyskie	0	16
warmińsko-mazurskie	7	28
wielkopolskie	27	28
zachodniopomorskie	0	13
Razem w Priorytecie VII	131	343

Źródło: Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju

Pilotażowy program pożyczkowy dla przedsiębiorstw społecznych

Pilotażowy fundusz pożyczkowy dla przedsiębiorstw społecznych ma charakter ogólnokrajowy i został uruchomiony w ramach projektu systemowego pn. *Wsparcie inżynierii finansowej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej* (Działanie 1.4 PO KL).

Program ma na celu zapewnienie podmiotom ekonomii społecznej¹⁶ (PES), prowadzącym działalność gospodarczą dostępu do preferencyjnych, niskooprocentowanych pożyczek oraz bezpłatnego doradztwa. Na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, pełniącego funkcję Instytucji Pośredniczącej (IP), beneficjentem systemowym, tj. Menedżerem Funduszu Powierniczego w Projekcie został Bank Gospodarstwa Krajowego. Zadaniem BGK jest m.in. inwestowanie środków Projektu w fundusze pożyczkowe obsługiwane przez Pośrednika Finansowego, którym w wyniku przeprowadzonego przetargu zostało Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych S.A. (TISE). Zadaniem TISE jako Pośrednika Finansowego jest udzielanie pożyczek podmiotom ekonomii społecznej, a także świadczenie usług doradztwa na rzecz tych PES, z którymi zawarte zostały umowy pożyczki. Doradztwo ma pomóc PES w efektywnym

¹⁶ Podmioty działające w sferze ekonomii społecznej do których zalicza się przedsiębiorstwa społeczne, będące fundamentem ekonomii społecznej (w tym spółdzielnie socjalne); podmioty reintegracyjne, służące reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem, tj. Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej; podmioty działające w sferze pożytku publicznego, które prowadzą działalność ekonomiczną i zatrudniają pracowników, choć ich aktywność nie jest oparta na ryzyku ekonomicznym; podmioty sfery gospodarczej, które tworzone były jednak w związku z realizacją celu społecznego, bądź dla których leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej. Patrz szerzej w: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej przyjęty uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r.

wykorzystaniu środków z uzyskanych pożyczek oraz wsparcie podmiotów ekonomii społecznej w rozwoju ich działalności.

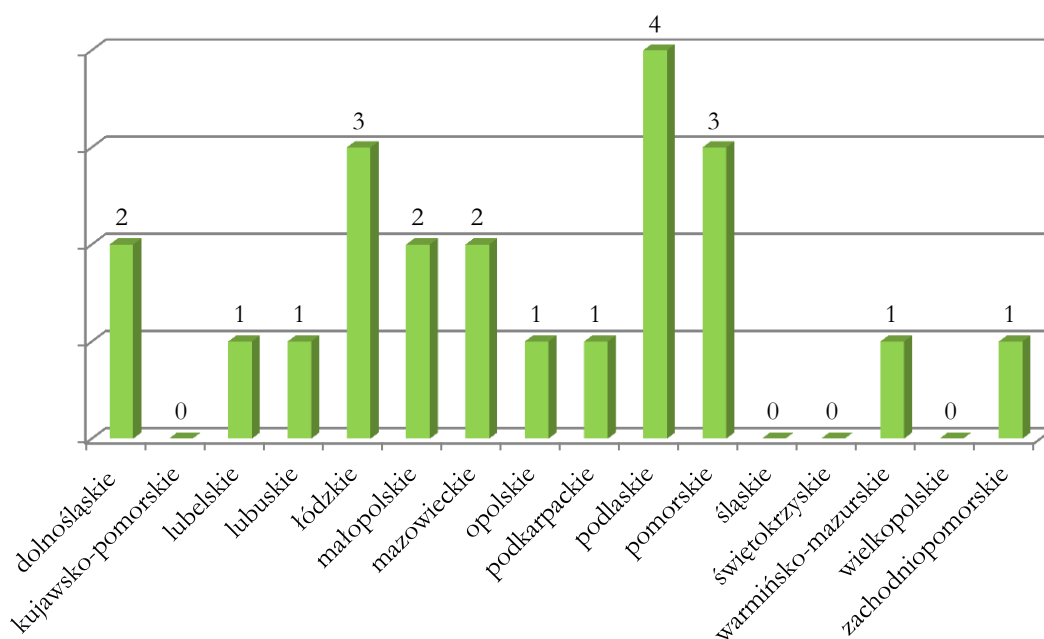
Budżet Projektu wynosi 30 mln zł. Środki na jego realizację w 85% pochodzą z EFS natomiast w 15% z dotacji celowej budżetu państwa. O pożyczkę mogą ubiegać się wyłącznie podmioty ekonomii społecznej, w tym m.in. spółdzielnie socjalne prowadzące działalność gospodarczą przez minimum 12 miesięcy przed dniem złożenia wniosku o pożyczkę. Podmioty wnioskujące muszą posiadać status mikro- lub małego przedsiębiorstwa i posiadać zdolność kredytową. Ponadto inwestycja musi być rentowna, a planowane przedsięwzięcie musi być zgodne z prowadzoną lub przyszłą działalnością gospodarczą i wpływać na rozwój działalności, w tym m.in. zwiększać przychody lub poziom zatrudnienia. Pożyczka udzielana jest na preferencyjnych warunkach. Maksymalna kwota pożyczki to 100 000 zł. Pożyczki mogą zostać udzielone nawet na 100% wartości zaplanowanego przedsięwzięcia. Oprocentowanie wynosi 50% stopy redyskonta weksli, a w przypadku spełnienia dodatkowych warunków – 25%. Przedsiębiorstwa społeczne¹⁷ nie ponoszą kosztów prowizji i opłat związanych z udzieloną pożyczką, mogą także uzyskać 6 miesięczną karencję w spłacie kapitału. Udostępnione środki zostaną wykorzystane do 30 czerwca 2015 r. Planuje się, że z preferencyjnych pożyczek skorzysta ogółem 250 podmiotów ekonomii społecznej.

Od początku trwania pilotażowego projektu do końca 2013 r. udzielono w Polsce 22 preferencyjnych pożyczek dla spółdzielni socjalnych na łączną kwotę 1 609 000 zł. Najwięcej pożyczek udzielono w województwie podlaskim (4 pożyczki), najmniej natomiast w województwach: lubelskim, lubuskim, opolskim, podkarpackim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim. W każdym z tych województw pożyczki udzielono tylko jednej spółdzielni socjalnej. Jednocześnie w czterech województwach nie udzielono ani jednej pożyczki dla spółdzielni socjalnej.

¹⁷ Będące fundamentem ekonomii społecznej podmioty, prowadzące działalność gospodarczą, wyodrębnione pod względem organizacyjnym i rachunkowym. Celem działalności gospodarczej przedsiębiorstw społecznych jest integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub świadczenie usług społecznych użyteczności publicznej, przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych. Przedsiębiorstwa społeczne nie rozdzielają zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, ale przeznaczają go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną (w przypadku przedsiębiorstw o charakterze zatrudnieniowym) lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo. Przedsiębiorstwa społeczne są zarządzane na zasadach demokratycznych lub co najmniej konsultacyjno-doradczych z udziałem pracowników i innych interesariuszy, zaś wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami. Patrz szerzej w: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej przyjęty uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r.

Liczbę pożyczek udzielonych spółdzielniom socjalnym w podziale na województwa oraz wysokość środków finansowych przekazanych w tej formie spółdzielniom socjalnym w 2013 r. przedstawia poniższy wykres i tabela.

Wykres 1 – Liczba preferencyjnych pożyczek udzielonych spółdzielniom socjalnym w ramach pilotażowego funduszu pożyczkowego dla przedsiębiorstw społecznych w 2013 r. w podziale na województwa

Źródło: Bank Gospodarstwa Krajowego

Tabela 13 – Liczba preferencyjnych pożyczek oraz kwoty środków udzielonych spółdzielniom socjalnym w ramach pilotażowego funduszu pożyczkowego dla przedsiębiorstw społecznych w 2013 r. w podziale na województwa

województwo	liczba udzielonych pożyczek	kwota środków przekazanych spółdzielniom socjalnym w formie pożyczek w ramach województwa (w tys. zł)
dolnośląskie	2	200
kujawsko-pomorskie	0	0
lubelskie	1	100
lubuskie	1	24

łódzkie	3	110
małopolskie	2	200
mazowieckie	2	175
opolskie	1	100
podkarpackie	1	45
podlaskie	4	350
pomorskie	3	190
śląskie	0	0
świętokrzyskie	0	0
warmińsko-mazurskie	1	100
wielkopolskie	0	0
zachodniopomorskie	1	15
suma	22	1 609 000 00 zł

Źródło: Bank Gospodarstwa Krajowego

Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2009-2013

W ramach Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2009-2013, będącego utrwalonym narzędziem państwa w zakresie wpływu na rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmacniania udziału obywateli i organizacji obywatelskich w realizacji polityk publicznych, wyodrębniono Priorytet IV pn. „*Rozwój przedsiębiorczości społecznej*”, zaś wśród możliwych obszarów wsparcia znalazło się m.in. promowanie i upowszechnianie idei przedsiębiorczości społecznej, dobrych praktyk w tym obszarze oraz promowanie nowych form gospodarowania i tworzenia własnych miejsc pracy, w tym również w formie spółdzielni socjalnych.

Tabela 14 – Liczba wniosków o dofinansowanie złożonych przez spółdzielnie socjalne w ramach Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich w latach 2011-2013

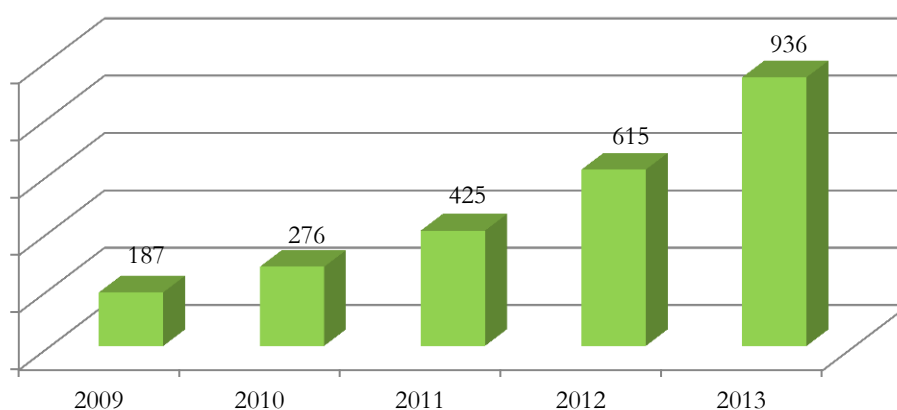
rok	2011	2012	2013
dofinansowane	11	14	7
niedofinansowane	35	29	38
ogółem	45	43	45

Źródło: Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

2.4. Dynamika wzrostu liczby spółdzielni socjalnych w Polsce w latach 2011-2013

W okresie od przedłożenia Sejmowi i Senatowi RP przez Radę Ministrów informacji o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych za lata 2011-2012, w Polsce wciąż obserwowany jest dynamiczny wzrost liczby zarejestrowanych spółdzielni socjalnych. O ile na koniec 2011 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym zarejestrowanych było 425 spółdzielni socjalnych, to na koniec 2012 r. w rejestrze figurowało już 615 spółdzielni socjalnych, a na koniec 2013 r. było ich aż 936. Przyrost liczby zarejestrowanych spółdzielni socjalnych w latach 2011–2013 przedstawia poniższy wykres.

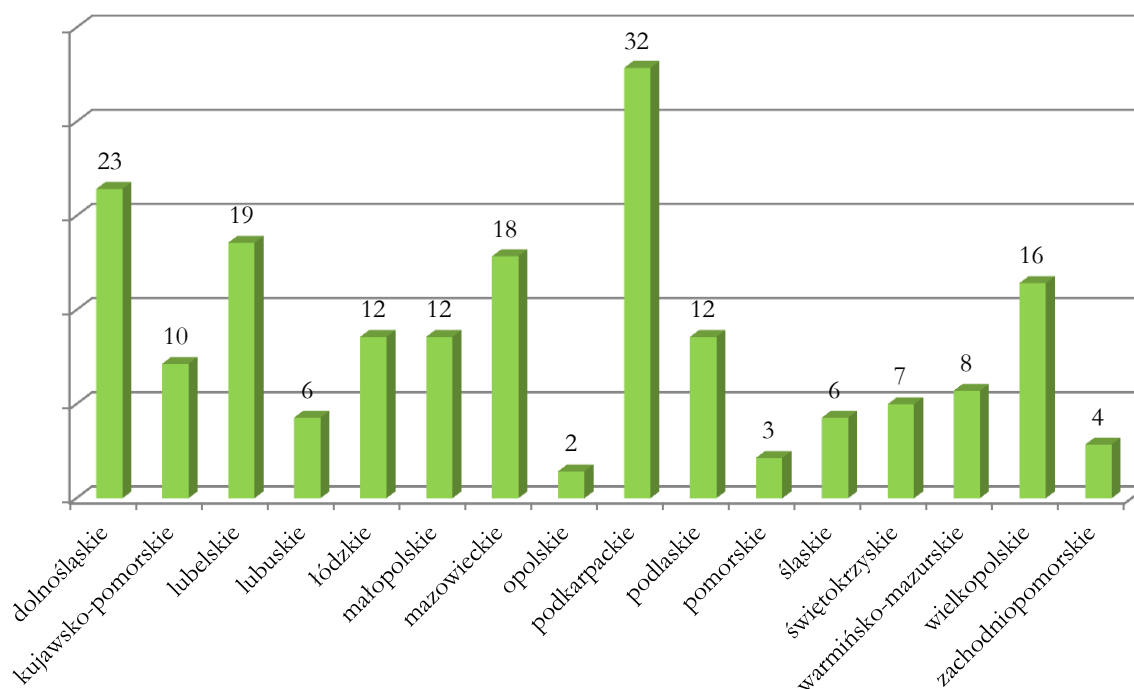
Wykres 2 – Liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych w Polsce w latach 2009-2013

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

W 2012 r. największy wzrost liczby spółdzielni socjalnych wystąpił w województwie podkarpackim, w którym liczba 32 zarejestrowanych spółdzielni socjalnych była wyraźnie wyższa od następnych w kolejności województw: dolnośląskiego (23 spółdzielnie), lubelskiego (19 spółdzielni), mazowieckiego (18 spółdzielni) oraz wielkopolskiego (16 spółdzielni). Najmniejszy wzrost liczby zarejestrowanych spółdzielni socjalnych w 2012 r. odnotowano w województwach: opolskim, pomorskim i zachodniopomorskim, w których powstało mniej niż 5 spółdzielni socjalnych. Szczegółowe informacje dotyczące przyrostu liczby spółdzielni socjalnych w poszczególnych województwach w roku 2012 przedstawia poniższy wykres.

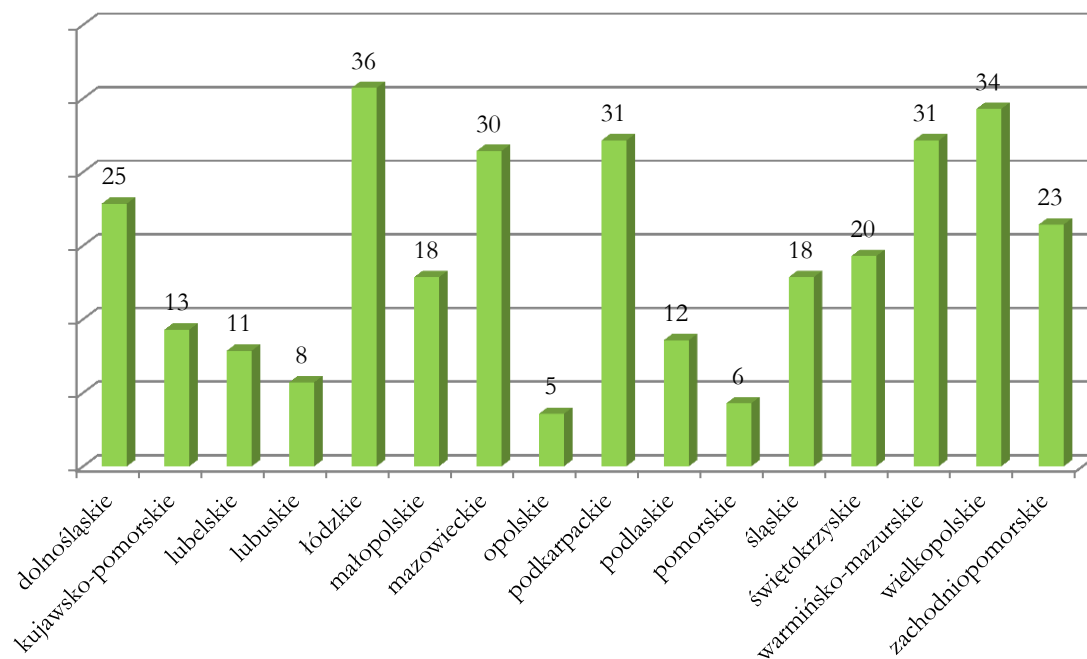
Wykres 3 – Przyrost spółdzielni socjalnych w poszczególnych województwach w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

W 2013 r. najczęściej nowych spółdzielni socjalnych powstało w województwach łódzkim, wielkopolskim, warmińsko-mazurskim oraz podkarpackim, gdzie zarejestrowano więcej niż 30 spółdzielni socjalnych. Najmniej spółdzielni powstało w województwach: opolskim, pomorskim, lubuskim, w których zarejestrowanych zostało mniej niż 10 nowych spółdzielni. Największy przyrost spółdzielni socjalnych w odniesieniu do 2012 r. odnotowano w województwach: łódzkim (36 spółdzielni socjalnych w 2013 r. w odniesieniu do 12 spółdzielni w 2012 r.) oraz warmińsko-mazurskim (31 spółdzielni socjalnych zarejestrowanych w 2013 r. w stosunku do jedynie 8 nowych spółdzielni, powstałych w 2012 r.) Szczegółowe informacje dotyczące przyrostu liczby spółdzielni socjalnych w poszczególnych województwach w 2013 r. przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 4 – Przyrost spółdzielni socjalnych w poszczególnych województwach w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3. Monitoring spółdzielni socjalnych

Obszar spółdzielczości socjalnej odgrywa istotną rolę w sektorze ekonomii społecznej. Sektor spółdzielni socjalnych w Polsce jest niezwykle dynamiczny, jednakże dane o jego funkcjonowaniu są fragmentaryczne, bowiem żadna instytucja nie gromadziła dotychczas systematycznych informacji na temat działalności spółdzielni socjalnych.

Kompleksowe badanie sektora spółdzielczości w Polsce w formie ogólnopolskiego badania ankietowego pn. *Monitoring spółdzielni socjalnych* zostało przeprowadzone przez MPiPS po raz pierwszy w 2012 r. Jego głównym celem było pozyskanie kompleksowej wiedzy o tych podmiotach, zdiagnozowanie ich kondycji ekonomicznej i społecznej, poznanie realnej pozycji na rynku pracy, poznanie opinii spółdzielców socjalnych na temat warunków, w jakich działają oraz problemów, które dotyczą ich organizacji. Nie mniej istotnymi kwestiami było uzyskanie informacji dotyczących sposobu wykorzystania przez spółdzielnie socjalne instrumentów wsparcia zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi, jak również stosowania instrumentów pomocy dla spółdzielni socjalnych przez instytucje dysponujące w swoich właściwościach odpowiednimi instrumentami prawnymi.

Drugie przedsięwzięcie badawcze skierowane do sektora spółdzielni socjalnych, którego inicjatorem było Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zostało przeprowadzone w I kw. bieżącego roku. Badanie zostało zrealizowane przez MPiPS we współpracy z Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Przedsiębiorstwo Społeczne sp. z o.o. z siedzibą w Szczecinie.

Działaniu przyświecały cele zbieżne z tymi, które przyjęto w badaniu z 2012 r. Głównym zamierzeniem było pozyskanie kompleksowej wiedzy o spółdzielniach socjalnych funkcjonujących w okresie sprawozdawczym, zdiagnozowanie ich kondycji ekonomicznej i społecznej, poznanie warunków w jakich funkcjonują oraz opinii na temat różnych zagadnień związanych z prowadzeniem ich działalności.

3.1. Główne cele i metodologia badania

Spółdzielnie socjalne wypełniają dwie odmienne, lecz równie ważne funkcje wpisane w logikę różnych podsystemów: ekonomicznego oraz społecznego. W porządku ekonomicznym ich podstawową funkcją jest wytwórczość. Muszą więc wytwarzać usługi lub produkty o odpowiednim poziomie jakości i cenie, wyróżniających je na tle konkurencji oraz odpowiadających oczekiwaniom klientów. Środki finansowe z ich sprzedaży winny pokrywać wydatki związane z procesem produkcji. W tym sensie spółdzielnie socjalne są podmiotami gospodarczymi podporządkowanymi logice rynkowej. Z drugiej strony obowiązkiem spółdzielni socjalnych jest prowadzenie działalności w przestrzeni społecznej, w której ich podstawową funkcją jest integracja społeczno-zawodowa. W tym kontekście spółdzielnie socjalne prowadzą taką aktywność, która służy wzmacnianiu istniejących i tworzeniu nowych więzi społecznych, promują określone wzorce i normy postępowania, czy ogólnie rzecz biorąc, służą społecznościom lokalnym. Ta dualna lokacja może powodować, że spółdzielnie socjalne borykają się z większą liczbą problemów i muszą sprostać większym wymogom, niż firmy komercyjne lub organizacje non-profit.

Spółdzielczość socjalna – poprzez stwarzanie możliwości aktywizacji zawodowej specyficznych i często marginalizowanych środowisk, inicjowanie oddolnych procesów samoorganizacji i przedsiębiorczości, zwiększając tym samym poziom społecznej partycypacji w procesach zbiorowych - jest ważnym fenomenem, który z różnych praktycznych względów należy wspierać. Należy jednak zwrócić uwagę, iż adekwatne wsparcie jest możliwe jedynie wtedy, gdy istnieje wiedza o problemach z jakimi boryka się środowisko spółdzielców socjalnych. Im większy jest zakres tej wiedzy, im jest ona bardziej

dogłębna, tym większe są szanse na adekwatne (tj. dobrze ukierunkowane i wyposażone w odpowiednio dobrane instrumenty) wsparcie spółdzielni socjalnych.

Koncepcja badawcza *Monitoringu Spółdzielni Socjalnych* została opracowana na bazie doświadczeń płynących z badania ankietowego spółdzielni socjalnych, jakie przeprowadzono w 2012 r. Podstawowym i głównym zamierzeniem badawczym było pozyskanie kompleksowej wiedzy o spółdzielniach socjalnych funkcjonujących w latach 2012-2013, dotyczącej m.in. ich struktury organizacyjnej, kondycji ekonomicznej i obszarów działalności, a także poznanie opinii, potrzeb i oczekiwań spółdzielni socjalnych, związanych z otoczeniem w jakim funkcjonują, obowiązującym systemem wsparcia i aktów normatywnych.

Wyżej przedstawiony, przewodni cel badawczy został następnie przełożony na cele szczegółowe, które znalazły odzwierciedlenie w poszczególnych obszarach problemowych, jakie poruszono w kwestionariuszu ankiety.

Pierwszy, szczegółowy cel badania odnosił się do kwestii związanych z funkcjonowaniem spółdzielni, zarówno tych o charakterze zewnętrznym, jak i wewnętrznym

W ramach tego obszaru skupiono się na uzyskaniu informacji o dacie powstania; siedzibie i zasięgu działalności spółdzielni; ewentualnych przeciwnościach, które wystąpiły na etapie jej tworzenia, a także w trakcie jej działalności; założycielach i członkach spółdzielni; a także kwestiach organizacyjnych. Ogólnie rzecz biorąc, zamierzeniem było zebranie możliwie jak najszerszego zakresu danych o tym kiedy i w jaki sposób spółdzielnia powstawała, w jaki sposób funkcjonuje i organizuje swoją pracę oraz jakie przeciwności o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym napotyka w trakcie swojej działalności.

Drugi, szczegółowy cel badania dotyczył obszarów działalności spółdzielni socjalnych

W tym przypadku skoncentrowano się na aktywności prowadzonej przez spółdzielnie socjalne zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i społecznym. W odniesieniu do działalności gospodarczej uwagę skupiono na wiodących obszarach działalności, a więc głównych branżach, w których spółdzielnie zdecydowały się funkcjonować. W badaniu interesowano się tym co decyduje o wyborze obszarów działalności gospodarczej; kto jest nabywcą produktów/usług wytwarzanych w spółdzielniach; jak spółdzielcy oceniają swoje szanse w konkurencji rynkowej oraz w jakim zakresie podejmują współpracę z innymi podmiotami rynkowymi. W przypadku aktywności społecznej zbierano informacje o tym: jakie typy działań społecznych podejmowane są przez środowisko; czy ograniczają się one

jedynie do członków, czy też swym zasięgiem obejmują większe społeczności; jakie formy przybierają najczęściej te działania; czy i w jakim zakresie spółdzielnie podejmują współpracę z organizacjami pozarządowymi i w końcu, jaka część aktywności społecznej badanych podmiotów wpisuje się w sferę pożytku publicznego.

Trzeci, szczegółowy cel badania dotyczył kondycji finansowej spółdzielni socjalnych

W ramach tego obszaru skupiono się na uzyskaniu informacji o poziomie i strukturze przychodów spółdzielni według źródeł ich pozyskania, wynikach finansowych oddających w sposób syntetyczny kondycję finansową spółdzielni socjalnych na koniec 2012 oraz 2013 r., a także opiniach spółdzielców na temat kondycji i poziomu niezależności finansowej spółdzielni.

Czwarty, szczegółowy cel badania dotyczył opinii i planów spółdzielni socjalnych związanych z ich przyszłą działalnością

W tym przypadku koncentrowano się na tym, w jaki sposób oceniane są rezultaty działalności spółdzielni, a także jakie są plany/zamierzenia związane z rozwojem działalności spółdzielni. Szczególną uwagę zwrócono na opinie związane z obowiązującymi aktami normatywnymi, szczególnie ważnymi w kontekście działalności spółdzielni socjalnych, ponieważ przesadzają one nie tylko o możliwościach, ale także i formule ich funkcjonowania. Wszelkie niewłaściwe rozwiązania o charakterze prawnym powodują zbędne ograniczenia i stawiają spółdzielnie w utrudnionej pozycji wobec podmiotów, z którymi muszą one konkurować na wolnym rynku. Z uwagi na prowadzone obecnie prace nad nowelizacją ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, w tej części badania skoncentrowano się w szczególności na zebraniu opinii środowiska dotyczących przepisów tejże ustawy.

Badanie zostało przeprowadzone w oparciu o elektroniczny kwestionariusz ankiety. Mając na uwadze przyjęte cele badawcze, kwestionariusz zawierał szereg pytań poświęconych następującym zagadnieniom: powstawaniu, miejscu założenia i zasięgowi działalności spółdzielni; składowi założycielskiemu spółdzielni socjalnych; strukturze organizacyjnej badanych podmiotów; obszarom i rezultatom działalności gospodarczej i społecznej prowadzonej przez spółdzielnie socjalne; zakresowi i wielkości wsparcia finansowego i pozafinansowego z jakiego korzystają badane podmioty; sytuacji finansowej; opiniom spółdzielców na temat aktualnych rozwiązań prawnych; współpracy spółdzielni z podmiotami administracji publicznej, sfery rynkowej i sektora pozarządowego oraz planom związanym z rozwojem działalności w przyszłości.

Wyżej przedstawione spektrum pytań, wynikające z przyjętych celów badawczych, znalazło odzwierciedlenie w obszerności kwestionariusza ankiety. Nominalnie formularz zawierał 54 pytania dotyczące różnych aspektów funkcjonowania spółdzielni socjalnych. Przeważająca część pytań miała charakter pytań zamkniętych przyjmujących zróżnicowane formy (np. pytania rozstrzygnięcia, pytania -skale, czy pytania wielokrotnego wyboru). Z uwagi na charakter niektórych z podejmowanych zagadnień, w szczególności dotyczących opinii spółdzielni socjalnych, w kwestionariuszu ankiety umieszczone zostały także pytania otwarte. Ponieważ niektóre pytania nie dotyczyły wszystkich badanych podmiotów narzędzie zawierało pytania filtrujące. W formularzu uwzględniono m.in. rozróżnienie spółdzielni socjalnych według statusu ich założycieli (osoby fizyczne lub osoby prawne).

Do przeprowadzenia badania ankietowego wykorzystano CASI (Computer Assisted Self-administered Interviewing), technikę badawczą polegającą na przygotowaniu ankiety w wersji online, którą osoba badana wypełnia samodzielnie przy użyciu komputera. Respondenci po otrzymaniu wiadomości e-mail, zawierającej najważniejsze informacje dotyczące badania wraz z linkiem do ankiety i indywidualnym kodem dostępu, samodzielnie odczytywali treść pytań i samodzielnie udzielali na nie odpowiedzi. Po wypełnieniu ankiety, odpowiedzi automatycznie powracały do systemu.

Zaletą zastosowanej techniki badawczej była możliwość dotarcia w bardzo krótkim czasie do szerokiego grona podmiotów. Zasadniczą trudnością związaną z realizacją badania w oparciu o wymienioną technikę była konieczność dysponowania bazą aktualnych adresów e-mail do podmiotów stanowiących badaną zbiorowość. Adresy pozyskiwane były z Krajowego Rejestru Sądowego, Ogólnopolskiego Katalogu Spółdzielni Socjalnych¹⁸, prowadzonego przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych, informacji zawartych na stronach internetowych lub przez kontakt telefoniczny. Ponadto w pozyskanie adresów e-mail do spółdzielni socjalnych zaangażowane zostały Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej.

Pomimo działań podjętych w celu pozyskania adresów e-mail do spółdzielni będących adresatami badania (badana zbiorowość została szerzej opisana w następnym punkcie niniejszego opracowania), wielu adresów nie udało się uzyskać. Ponadto etap realizacji badania ankietowego obejmujący zbieranie danych wykazał, iż szereg uzyskanych adresów e-mail okazało się nieaktualne lub błędne.

Powyżej przedstawione trudności znalazły odzwierciedlenie w liczebności podmiotów, które realnie uzyskały dostęp do formularza ankiety, a w konsekwencji także liczebności

¹⁸ <http://ozrss.pl/spoldzielnie-socjalne/katalog/>

wypełnionych ankiet. W czasie realizacji badania na bieżąco poszukiwano aktualnych adresów poczty elektronicznej oraz przesyłano dostęp do ankiety.

Wszystkie spółdzielnie socjalne spełniające warunki udziału w badaniu, które nie uzyskały dostępu do ankiety przez e-mail generowany w programie SPSS, miały możliwość uzyskania dostępu do formularza ankiety poprzez zgłoszenie zainteresowania badaniem osobom zajmujących się bezpośrednio jego realizacją w ramach Departamentu Pożytku Publicznego w MPiPS oraz Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Przedsiębiorstwo Społeczne sp. z o.o. z siedzibą w Szczecinie.

Formularz ankiety w wersji pliku PDF został zamieszczony na stronie internetowej Departamentu Pożytku Publicznego, tak aby spółdzielnie socjalne miały możliwość zapoznania się z treścią pytań przed rozpoczęciem wypełniania ankiety. Ponadto na czas realizacji badania do dyspozycji spółdzielni socjalnych zostały udostępnione trzy infolinie, pod którymi wszystkie zainteresowane osoby mogły uzyskać kompleksowe informacje na temat badania, a także uzyskać wszelkie niezbędne wsparcie w wypełnianiu ankiety.

Zbieranie danych trwało od 23 kwietnia do 8 czerwca 2014 r. Dynamika wypełniania ankiet przez spółdzielnie socjalne w pierwszym okresie przeprowadzania charakteryzowała się stopniowym, lecz niewielkim wzrostem. Największą część materiału zebrano w ciągu ostatnich dwóch tygodni realizacji badania, czego przyczyn należy upatrywać w zaangażowaniu w realizację badania Instytucji Pośredniczących PO KL, które przy udziale Departamentu Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju zostały poproszone o zwrócenie się do Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, a także innych operatorów wsparcia dotacyjnego dla spółdzielni socjalnych dofinansowanych w ramach PO KL z prośbą o wsparcie realizacji badania ankietowego.

3.2. Opis badanej zbiorowości

Mając na uwadze okres sprawozdawczy, obejmujący lata 2012-2013, ankieta została skierowana do spółdzielni socjalnych powstałych do dnia 31 grudnia 2013 r. (data wpisu do KRS). Z wykorzystaniem powyżej opisanej techniki badawczej, dostęp do elektronicznego formularza ankiety przesłano do 629 spółdzielni socjalnych spośród 936 wytypowanych do otrzymania ankiety (czyli powstałych do końca 2013 r.).

Tak jak wspomniano wcześniej, pomimo intensywnych i wielotorowych działań podjętych w celu pozyskania adresów e-mail do spółdzielni będących adresatami badania,

wielu adresów nie udało się uzyskać. Ponadto etap realizacji badania ankietowego obejmujący zbieranie danych wykazał, iż szereg uzyskanych adresów e-mail okazało się nieaktualne lub błędne. Kontakt telefoniczny ze spółdzielniami socjalnymi, które otrzymały wiadomość e-mail zawierającą dostęp do ankiety, ujawniał niekiedy ich niewystarczające kompetencje w obszarze informatycznym. Część spółdzielni socjalnych nie wykazała zainteresowania przedsięwzięciem i odmówiła udziału w badaniu. Powyżej przedstawione trudności znalazły odzwierciedlenie w liczebności podmiotów, które realnie uzyskały dostęp do formularza ankiety, a w konsekwencji także liczby wypełnionych ankiet. Szczegółowe zestawienie obejmujące liczbę wszystkich spółdzielni socjalnych, liczbę spółdzielni do których wysłano dostęp do ankiety, a także liczbę otrzymanych ankiet w podziale na województwa, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15 – Liczba spółdzielni socjalnych uprawnionych do udziału w badaniu, liczba spółdzielni do których wysłano dostęp do elektronicznego formularza ankiety oraz liczba otrzymanych wypełnionych ankiet w podziale województwa

województwo	liczba spółdzielni powstałych do końca 2013 r.	liczba spółdzielni, do których wysłano dostęp do elektronicznego formularza ankiety	liczba otrzymanych wypełnionych ankiet	% populacji
dolnośląskie	71	44	15	21,1
kujawsko-pomorskie	46	31	11	24
lubelskie	49	31	4	8,1
lubuskie	28	23	4	14,3
łódzkie	84	68	18	21,4
małopolskie	72	60	8	11,1
mazowieckie	90	37	11	12,2
opolskie	19	12	5	26,3
podkarpackie	81	70	18	22,2
podlaskie	31	24	5	16,1
pomorskie	31	21	5	16,1
śląskie	76	57	11	14,5
świętokrzyskie	34	12	1	3
warmińsko-mazurskie	68	41	13	19,1
wielkopolskie	105	62	10	9,5

zachodniopomorskie	51	36	5	9,8
suma	936	629	144	15,4 %

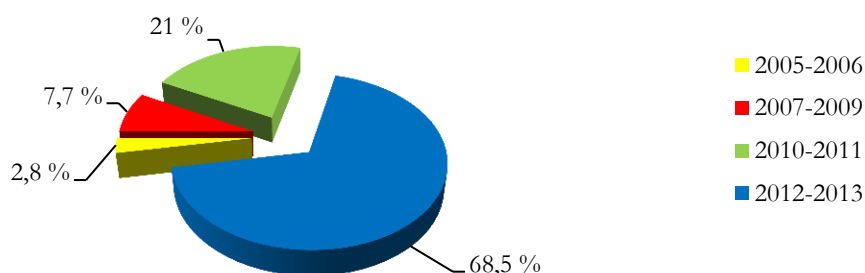
Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Mając na uwadze liczbę wypełnionych ankiet, poniższą analizę należy traktować jako wynik wnioskowania częściowego obejmującego jedynie spółdzielnie socjalne, które odesłały wypełnioną ankietę. Wnioski dokonane na podstawie uzyskanych w ramach badania informacji, należy uznać za nie oddające sytuacji wszystkich spółdzielni socjalnych funkcjonujących w Polsce, powstałych do końca 2013 r.¹⁹

Data powstania i zasięg działalności spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu

W ramach niniejszego obszaru, skupiono się na uzyskaniu informacji o dacie powstania, siedzibie i zasięgu działalności spółdzielni socjalnych. Uzyskane w ramach badania odpowiedzi wykazały, że większość spółdzielni socjalnych uczestniczących w badaniu ankietowym powstało w latach 2012-2013. Lata poprzedzające okres 2012-2013 reprezentowała mniejsza liczba spółdzielni socjalnych. Strukturę badanych podmiotów według roku założenia przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 5 – Podział spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu według roku założenia

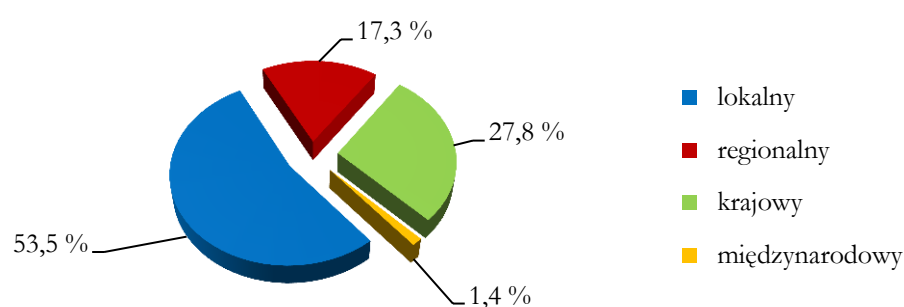
Wielkość próby, n=144

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

¹⁹ Czyt. tab. Nr 15.

W latach 2012–2013, najczęściej spółdzielni socjalnych prowadziło działalność o zasięgu lokalnym, a więc nieprzekraczającym obszaru jednej lub kilku gmin. W tej grupie znalazło się 53,5% wszystkich spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu. Działalność o charakterze regionalnym, obejmującym obszar jednego lub kilku województw prowadziło 17,3% spółdzielni. Aż 27% spółdzielni socjalnych zadeklarowało prowadzenie działalności o zasięgu krajowym. Jedynie 1,4% spółdzielni socjalnych wskazało, że prowadzona przez nie działalność ma charakter międzynarodowy.

Wykres 6 – Zasięg działalności spółdzielni socjalnych

Wielkość próby, n=144

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

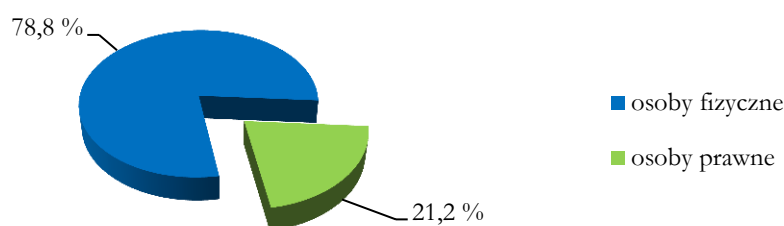
3.3. Proces powstawania spółdzielni socjalnych

W ramach niniejszej części skoncentrowano się na uzyskaniu informacji dotyczących procesu powstawania spółdzielni socjalnych, w tym: składzie założycielskim, członkach i pracownikach spółdzielni socjalnych, kwestiach organizacyjnych w tym ewentualnych przeciwnościach, które wystąpiły na etapie jej tworzenia, a także w trakcie jej działalności. Ogólnie rzecz biorąc, zamierzeniem było zebranie możliwie jak najszerszej palety danych o bieżącym funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych, sposobach organizacji pracy oraz ewentualnych przeciwnościach o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym jakie napotykały w trakcie swojej działalności. Z uwagi na chęć poznania uwarunkowań, w jakich powstawały spółdzielnie socjalne w okresie sprawozdawczym, szczególną uwagę poświęcono spółdzielniom socjalnym utworzonym w latach 2012-2013.

3.3.1. Założyciele spółdzielni socjalnych

Założycielami większości spośród spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu były osoby fizyczne należące do katalogu osób określonych w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. Taką odpowiedź wskazało 78,8 % spółdzielców. Pozostałe 21,2 % spośród spółdzielni socjalnych uczestniczących w badaniu ankietowym zostało założone przez osoby prawne do tego uprawnione, określone w art. 4 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, a więc organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jednostki samorządu terytorialnego lub kościelne osoby prawne.

Wykres 7 – Podział spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu ze względu na charakter podmiotów założycielskich

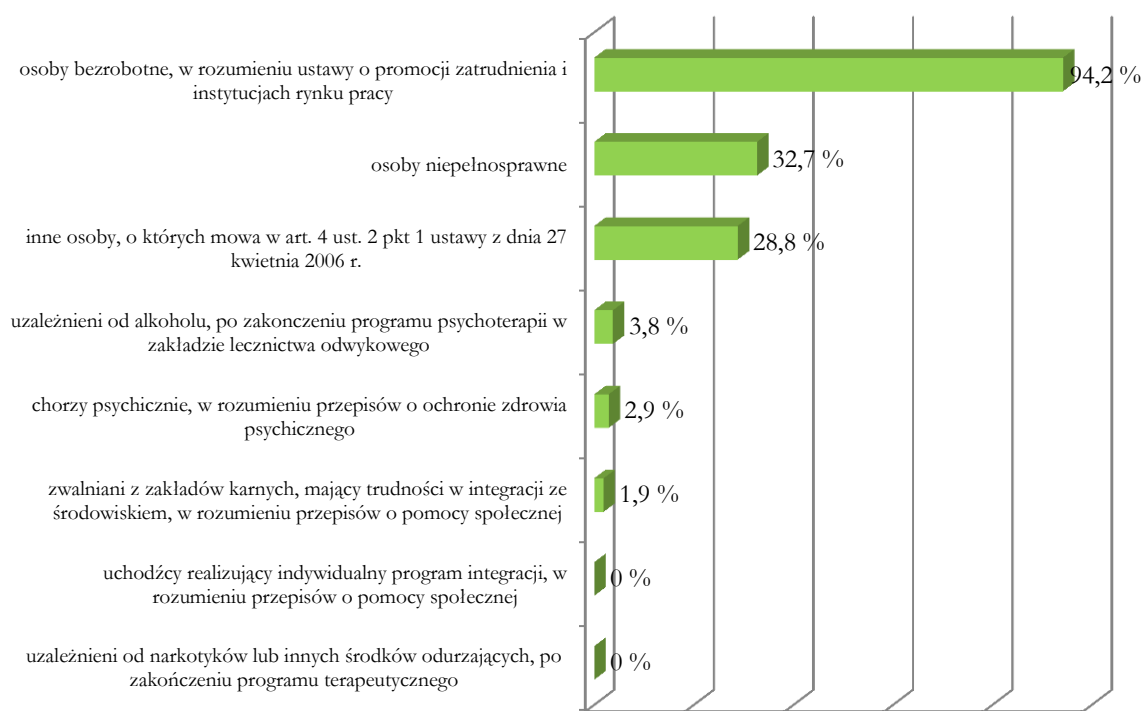
Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Najczęściej wskazywaną grupą osób fizycznych będących założycielami spółdzielni socjalnych były osoby bezrobotne. Obecność wśród członków założycieli przynajmniej jednej osoby bezrobotnej zadeklarowało aż 94,2 % spółdzielni socjalnych uczestniczących w badaniu. Drugą w kolejności grupą osób fizycznych, do której należały osoby będące założycielami spółdzielni socjalnych były osoby niepełnosprawne. Odpowiedź tą wskazało 32,7% spółdzielni socjalnych. Aż 28,8 % spółdzielni socjalnych wskazało, iż wśród członków założycieli były inne osoby niż te wskazane przez ustawodawcę w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. Możliwość założenia spółdzielni socjalnej przez osoby spoza wspomnianego katalogu została określona w art. 4 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy. Jak wskazano w komentarzu do ustawy, przepis ten należy rozpatrywać w związku z art. 5 ust. 5 dotyczącym członkostwa tych osób w spółdzielni socjalnej. Osoby takie mogą stać się członkami spółdzielni socjalnej „jeżeli ich praca na rzecz spółdzielni wymaga szczególnych kwalifikacji, których nie posiadają pozostali członkowie tej spółdzielni”.

W wymienionej ustawie nie określono wymogów, co oznacza, że zarówno założycielami, jak i członkami spółdzielni socjalnych mogą być dowolne osoby niepracujące lub pracujące, przy czym ich liczba nie może być większa niż 50% ogólnej liczby założycieli. W gronie minimalnej liczby 5 osób uprawnionych do założenia spółdzielni socjalnej, mogą znajdować się dwie osoby inne niż wymienione w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.²⁰ Zdecydowanie rzadziej wskazywanymi grupami osób, z których pochodziły osoby będące założycielami spółdzielni socjalnych były osoby uzależnione od alkoholu, które zakończyły program psychoterapii (3,8 % spółdzielni dokonało takiego wskazania), osoby chore psychicznie (2,9%) oraz zwalniani z zakładów karnych, mający trudności w integracji ze środowiskiem (1,9%). W gronie badanych spółdzielni socjalnych nie było podmiotów, wśród założycieli których znajdowały się osoby uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej, a także takie spółdzielnie, wśród założycieli których znajdowali się uchodźcy realizujący indywidualny program integracji.

Wykres 8 – Osoby fizyczne będące założycielami spółdzielni socjalnych

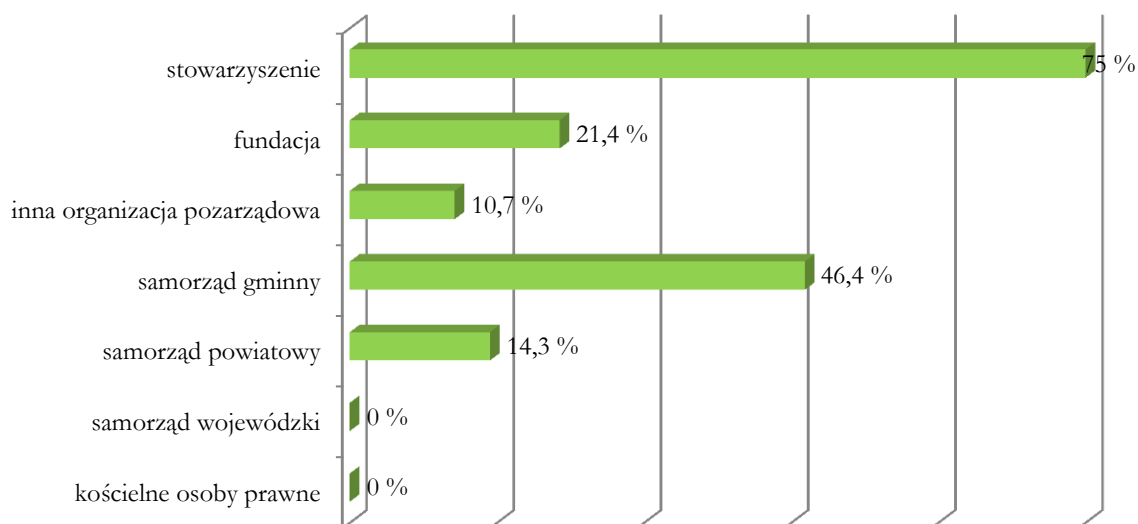
Wielkość próby, n=104

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

²⁰ Bujok-Godlewska B., Miżejewski C., Ustawa o spółdzielniach socjalnych. Komentarz, ZWP MPiPS w ramach Biblioteki Pożytku Publicznego, Warszawa marzec 2012 r.

Wśród podmiotów prawnych będących założycielami spółdzielni socjalnych osób prawnych najliczniejszą grupę stanowiły stowarzyszenia. Aż 75 % spółdzielni socjalnych zadeklarowało, że wśród założycieli ich spółdzielni znajdowało się przynajmniej jedno stowarzyszenie. W następnej kolejności znajdowały się samorządy gminne (46,4 %), fundacje (21,4 %), samorządy powiatowe (14,3 %) oraz inne niż fundacje i stowarzyszenia organizacje pozarządowe (10,7 %). Wśród badanych podmiotów nie było spółdzielni socjalnych, wśród założycieli których znajdowały się kościelne osoby prawne lub samorząd na szczeblu wojewódzkim.

Wykres 9 – Osoby prawne będące założycielami spółdzielni socjalnych

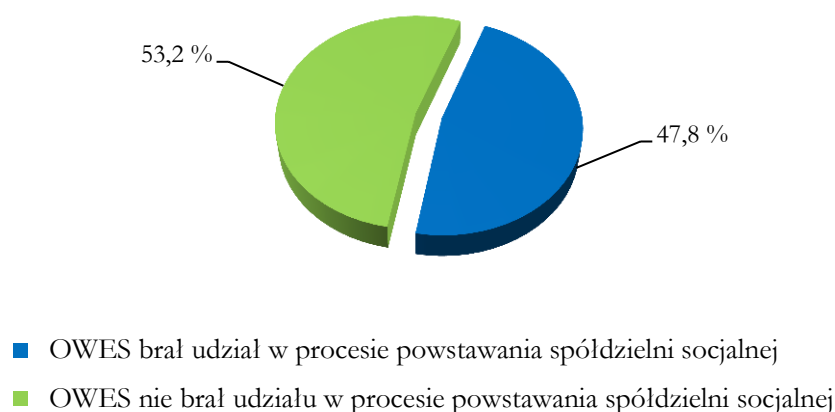
Wielkość próby, n=28

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.3.2. Udział OWES w procesie powstawania spółdzielni socjalnych

Mając na uwadze rolę i znaczenie Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) jako podmiotów biorących bezpośredni udział w działaniach mających na celu tworzenie, rozwijanie i wspieranie spółdzielczości socjalnej w Polsce, w formularzu ankiety uwzględniono także pytania dotyczące udziału OWES w procesie powstawania spółdzielni socjalnych, w tym w szczególności przyczyn braku ich zaangażowania. Udział OWES w procesie tworzenia spółdzielni socjalnych zadeklarowali przedstawiciele niespełna połowy spółdzielni socjalnych uczestniczących w badaniu.

Wykres 10 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o udział OWES w procesie tworzenia spółdzielni socjalnej

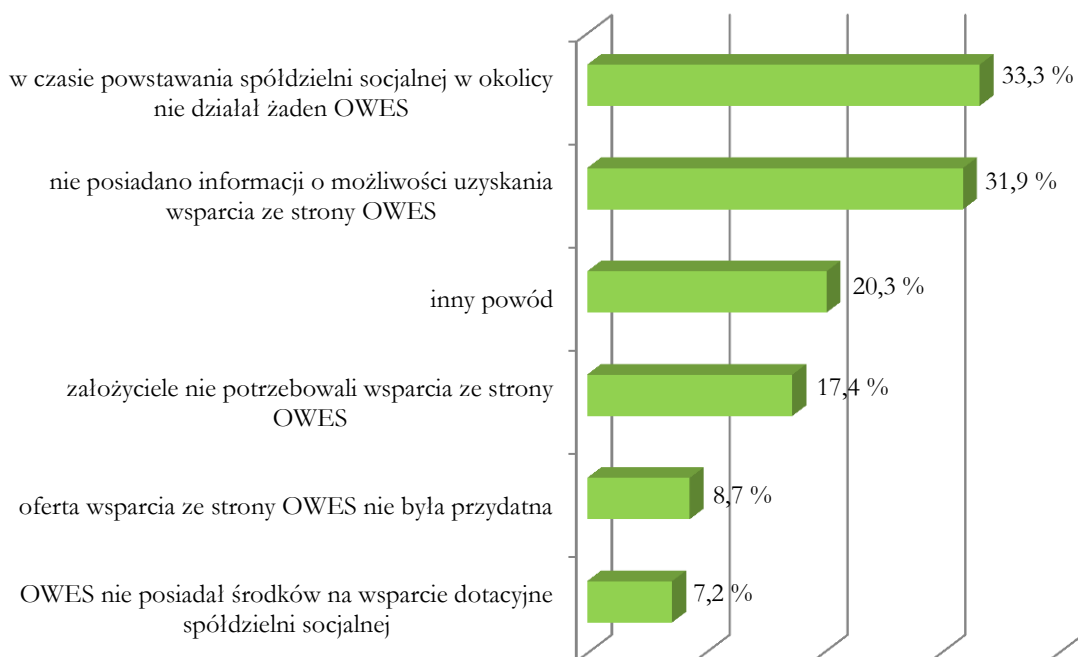

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Przyczynami braku udziału OWES w procesie tworzenia spółdzielni socjalnych był najczęściej brak tej instytucji w okolicy spółdzielni socjalnej oraz nieposiadanie informacji o możliwości uzyskania wsparcia ze strony OWES. Takie odpowiedzi wskazało odpowiednio 33,3% oraz 31,9% spółdzielni socjalnych. Należy zwrócić uwagę, że brak w okolicy OWES mógł wynikać z dwóch odmiennych przyczyn, związanych ściśle z okresem, w którym powstawała spółdzielnia socjalna. Wśród spółdzielni socjalnych, które dokonały takiego wskazania znajdują się te, które zostały utworzone przed powstaniem pierwszych OWES także spółdzielnie socjalne powstałe już w czasie działalności OWES, w których okolicy nie funkcjonował jednak żaden OWES, mogący udzielić wsparcia. Ponad 20% spółdzielni socjalnych wskazało, że OWES nie brał udziału w powstawaniu spółdzielni socjalnej z powodów innych niż przedstawione. W ramach tej odpowiedzi najczęściej wymieniano wsparcie ze strony innej instytucji oraz zbyt czasochłonne, zdaniem spółdzielców, procedury związane z uzyskaniem wsparcia OWES.

Wykres 11 – Przyczyny braku udziału OWES w procesie tworzenia spółdzielni socjalnej

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wielkość próby, n=69

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

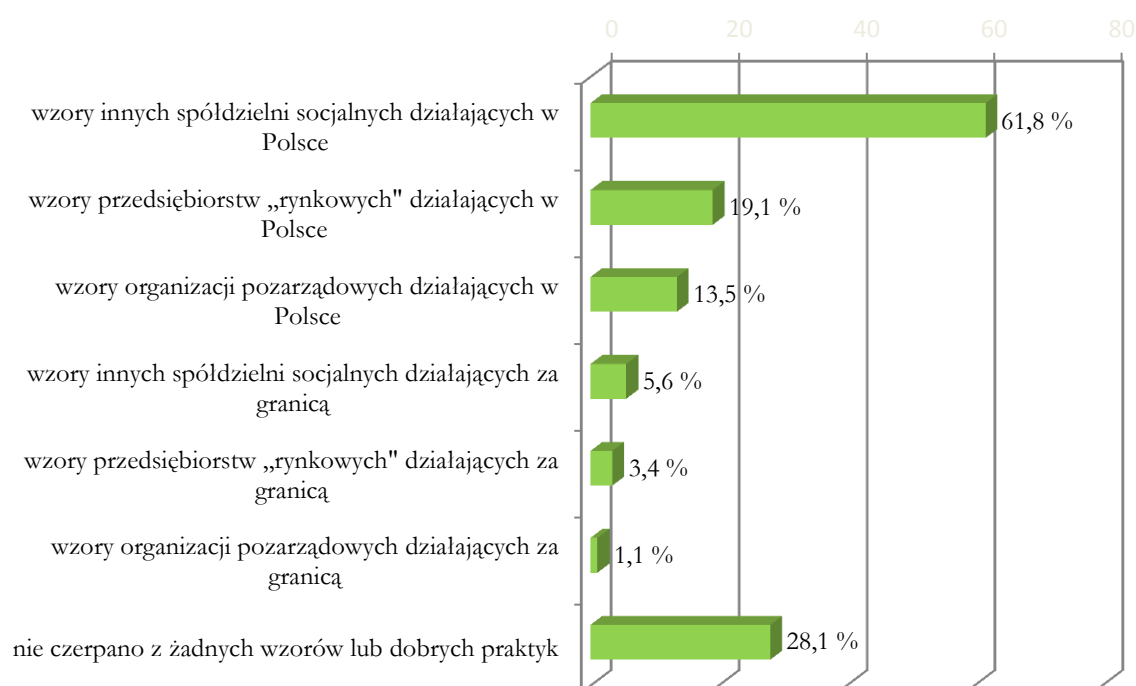
3.3.3. Proces tworzenia spółdzielni socjalnych w latach 2012–2013

Chcąc uzyskać jak najszerszy zakres informacji dotyczących zarówno spółdzielni socjalnych, jak i uwarunkowań w jakich funkcjonowały w latach 2012–2013, spółdzielniom socjalnym, które powstały we wskazanym okresie sprawozdawczym, zadano dodatkowe pytania dotyczące procesu tworzenia spółdzielni socjalnych, ewentualnych problemów jakie występowały na tym etapie oraz ogólnej oceny stopnia trudności utworzenia spółdzielni socjalnej w latach 2012–2013.

Niemal 70% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu wykazało, że przed rozpoczęciem działalności czerpało z różnych wzorów lub dobrych praktyk w zakresie dotyczącym ich funkcjonowania. Większość spółdzielców socjalnych opierało się na przykładach podmiotów funkcjonujących na terenie Polski. Ponad 60% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu było wzorowanych na innych spółdzielniach socjalnych działających w Polsce, 19,1% spółdzielców czerpało inspirację z działalności

polskich przedsiębiorstw prywatnych, działających na rynku, natomiast 13,5% opierało się na działalności polskich organizacji pozarządowych. Podmioty działające za granicą były rzadziej wskazywane. Łącznie jedynie 10% spółdzielni socjalnych tworzono w oparciu o przykłady przedsiębiorstw prywatnych, organizacji pozarządowych lub spółdzielni socjalnych funkcjonujących za granicą. Aż 28,1% spółdzielni socjalnych nie czerpało z żadnych dobrych praktyk lub wzorów na etapie tworzenia działalności.

Wykres 12 – Wzory i dobre praktyki, z których korzystano podczas tworzenia spółdzielni socjalnej.

Dane nie sumują się do 100% ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

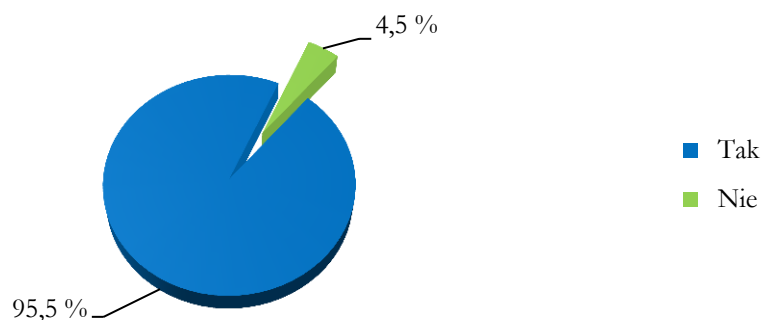
Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Niemal wszystkie spółdzielnie socjalne przed rozpoczęciem działalności opracowały wstępny biznesplan. Przygotowanie takiego dokumentu deklarowało 95,5% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu. Najczęściej wskazywanymi instytucjami, które wspierały spółdzielnie socjalne podczas przygotowywania wstępnego biznesplanu były OWES. Uzyskanie wsparcia ze strony OWES w tym zakresie deklarowało 41,2% spółdzielni socjalnych. Następnymi w kolejności, najczęściej wskazywanymi grupami podmiotów pomagających spółdzielcom socjalnym przed rozpoczęciem działalności w zakresie przygotowania biznesplanu były organizacje pozarządowe, zajmujące się wspieraniem

spółdzielczości socjalnej (36,5%), osoby indywidualne (28,2%) oraz inkubatory społecznej przedsiębiorczości i firmy prywatne (po 7%). Najmniejszą liczbę wskazań odnotowano w przypadku Powiatowych oraz Wojewódzkich Urzędów Pracy. Aż 16,5% badanych spółdzielni socjalnych nie korzystało ze wsparcia zewnętrznego podczas przygotowywania wstępnego biznesplanu.

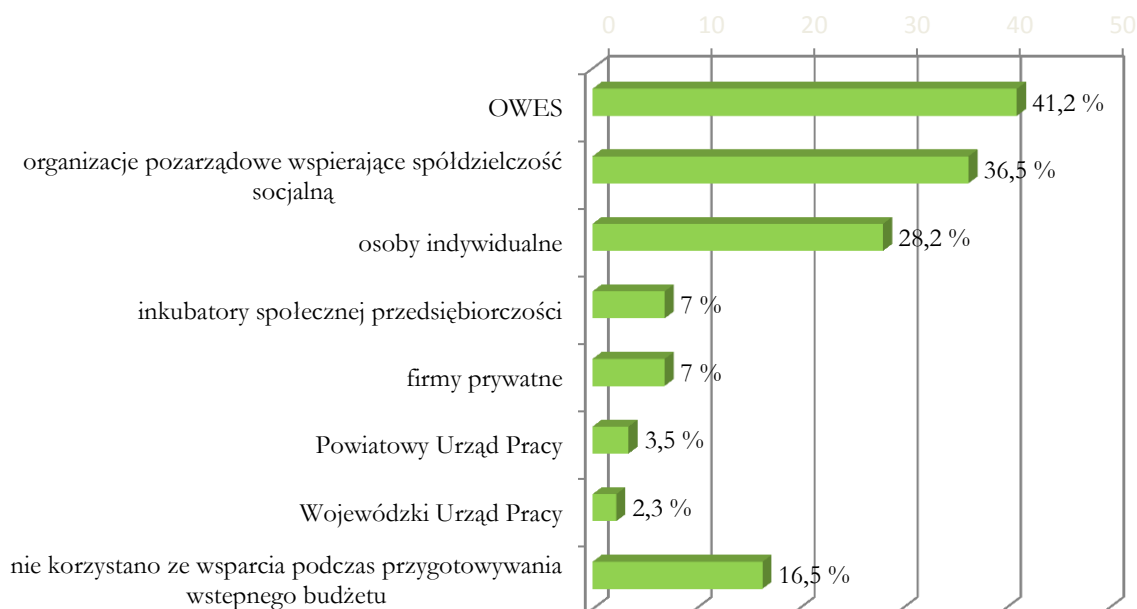
Wykres 13 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o to czy przed rozpoczęciem działalności spółdzielnia socjalna przygotowywała wstępny biznesplan

Wielkość próby, n=89

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Wykres 14 – Instytucje lub osoby, które pomogły spółdzielniom socjalnym przy tworzeniu wstępnego biznesplanu przed rozpoczęciem działalności spółdzielni

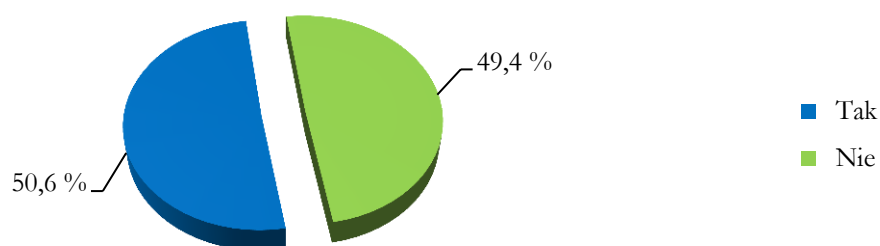
Dane nie sumują się do 100% ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wielkość próby, n=85

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

W przypadku niemal połowy spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu nie odnotowano problemów na etapie powstawania spółdzielni socjalnej. Pozostała część spółdzielni socjalnych spotkała się z trudnościami o różnym charakterze. Najczęściej wskazywano na trudności związane z pozyskaniem pierwszych klientów. Tą odpowiedź zaznaczyło aż 66,7% spółdzielni socjalnych. Następnymi w kolejności najczęściej występującymi trudnościami były problemy z rejestracją spółdzielni socjalnych w Krajowym Rejestrze Sądowym (37,8%), pozyskaniem lokalu z przeznaczeniem na prowadzoną działalność (35,5%) oraz duże rotacje w grupie założycielskiej (31,1%). Najmniej problemów spółdzielcom socjalnym sprawiło pozyskanie dokumentu poświadczającego przynależność do jednej z grup osób uprawnionych do założenia spółdzielni socjalnej (4,4%), uzyskanie wsparcia z PFRON (4,4%), zgłoszenie pracowników do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz uzyskanie numeru NIP (po 2,2%). Rozkład odpowiedzi na pytanie o występowanie problemów na etapie tworzenia spółdzielni socjalnej, a także problemy, z którymi spotykali się spółdzielcy socjalni na etapie tworzenia spółdzielni socjalnej, przedstawiono na poniższych wykresach.

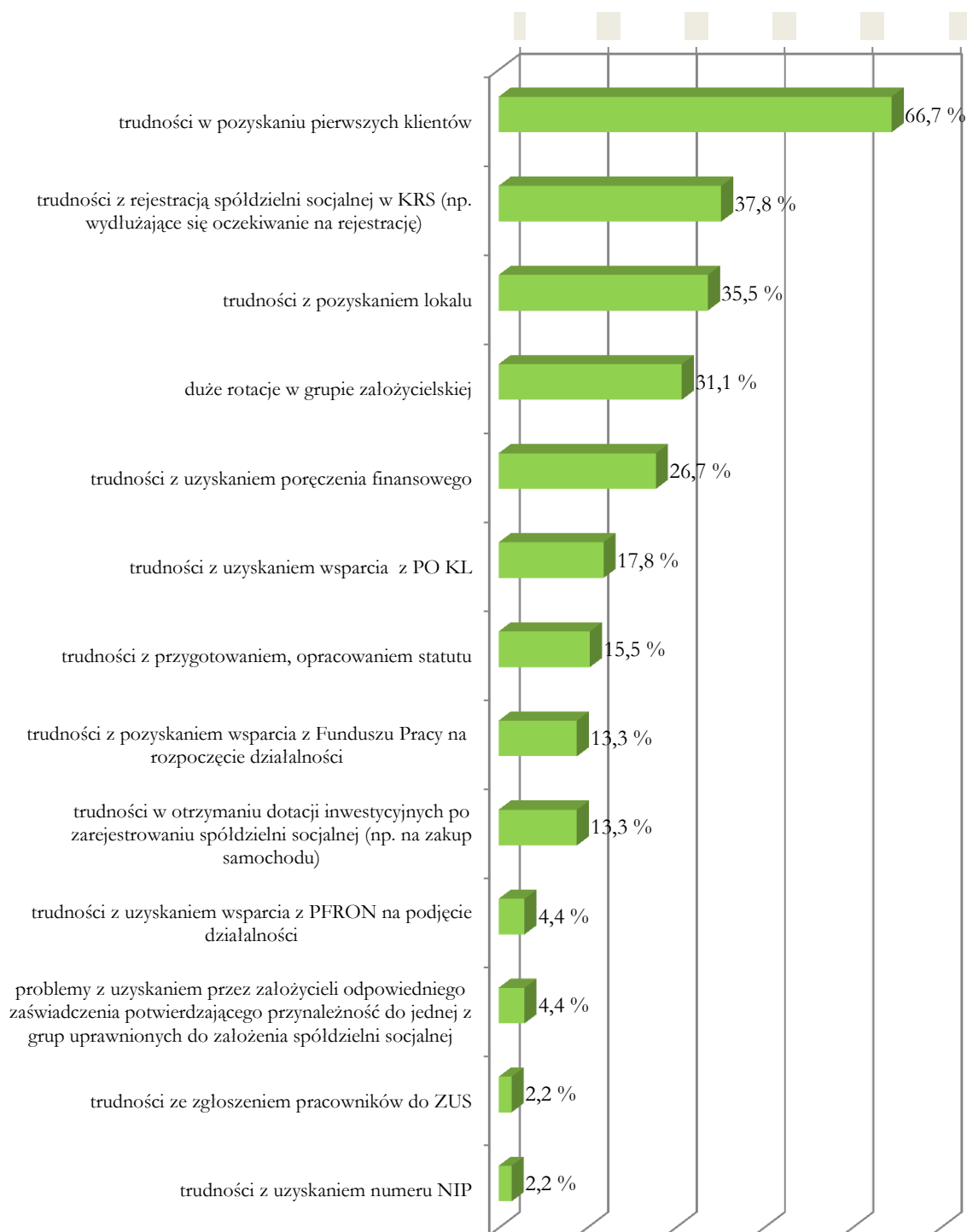
Wykres 15 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o występowanie problemów na etapie tworzenia spółdzielni socjalnej

Wielkość próby, n=89

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Wykres 16 – problemy, które występowały na etapie tworzenia spółdzielni socjalnej

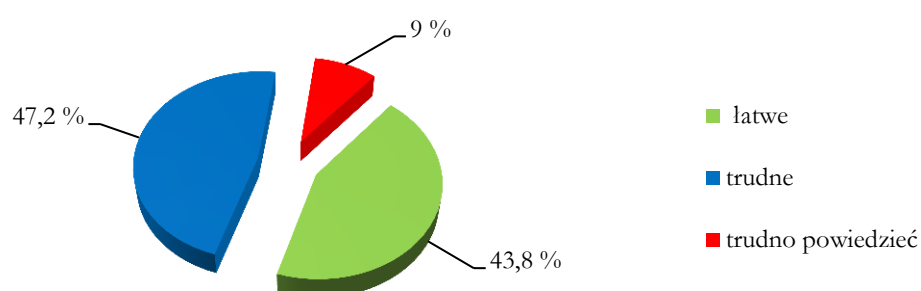
Dane nie sumują się do 100% ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wielkość próby, n=45

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Ogólne opinie spółdzielni socjalnych dotyczące stopnia trudności założenia spółdzielni socjalnych w latach 2012–2013 okazały się zróżnicowane. Zdaniem 43,8% spółdzielców proces tworzenia spółdzielni socjalnych w latach 2012–2013 był łatwy, jednocześnie aż 47,2% spółdzielni socjalnych wyraziło przekonanie, że tworzenie spółdzielni socjalnych we wskazanym okresie sprawozdawczym było trudne. Pozostałe spółdzielnie socjalne zaznaczając odpowiedź „trudno powiedzieć”, nie wyraziły jednoznacznej opinii w tej kwestii.

Wykres 17 – Ocena procesu tworzenia spółdzielni socjalnej w latach 2012–2013

Wielkość próby, n=89

Przedstawiając dane łącznie przedstawiono odpowiedzi zdecydowanie łatwe i raczej łatwe oraz zdecydowanie trudne i raczej trudne.

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.4. Organizacja pracy w spółdzielni socjalnej i jej bieżące funkcjonowanie, rezultaty działalności.

3.4.1. Członkowie/pracownicy/wolontariusze

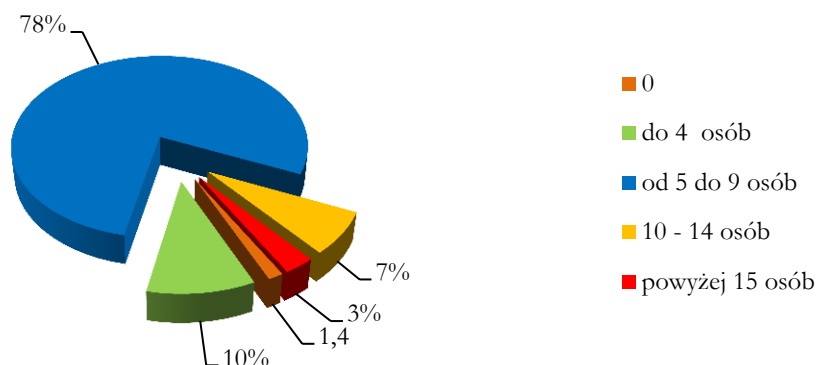
Zasadniczym celem pytań poświęconych członkom i pracownikom spółdzielni socjalnych było zebranie informacji dotyczących liczby tych osób oraz ewentualnych zmian w ich liczebności w latach 2012–2013.

W 2013 r. w odniesieniu do roku poprzedniego, spółdzielnie socjalne zrzeszały zbliżoną liczbę członków. W 2013 r. w odniesieniu do roku poprzedniego nie uległa zmianie liczba spółdzielni socjalnych, w których liczba członków wynosiła od 5 do 9 osób.

Zarówno w 2012 r., jak i 2013 r., liczbę członków spółdzielni, mieszczącą się w tym przedziale deklarowało 78% badanych spółdzielni socjalnych. Nieznacznie wzrosła liczba

spółdzielni socjalnych liczących mniej niż 5 członków (od 1 do 4 osób). Jednocześnie mniejsza liczba spośród badanych spółdzielni socjalnych deklarowała, że liczy więcej niż 10 członków.

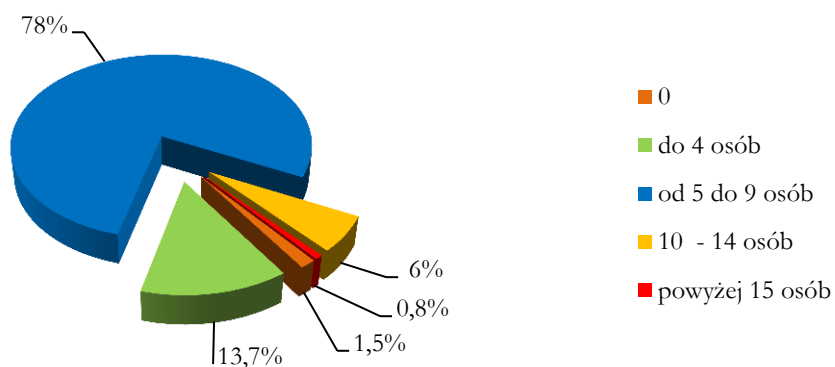
Wykres 18 – Liczba członków spółdzielni socjalnych według stanu na koniec 2012 r.

Wielkość próby, n=69

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Wykres 19 – Liczba członków spółdzielni socjalnych według stanu na koniec 2013 r.

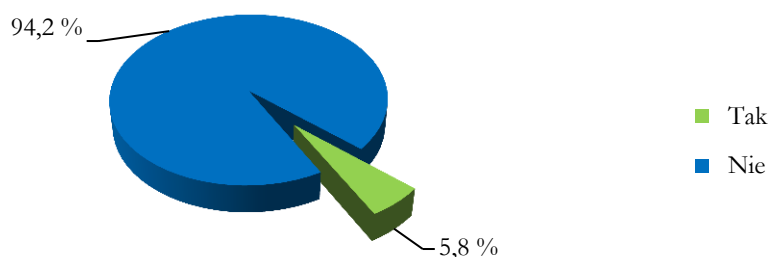
Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Spółdzielnie socjalne biorące udział w badaniu zapytano o obecność na koniec 2013 r. wśród członków spółdzielni socjalnych osób uczestniczących wcześniej w zajęciach organizowanych i prowadzonych przez centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej, funkcjonujące na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r.

o zatrudnieniu socjalnym, prowadzące usługi reintegracji społecznej i zawodowej. Uzyskane w ramach badania informacje wykazały, iż jedynie 5,8% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu wskazało, że na koniec 2013 r. wśród członków spółdzielni socjalnych znajdowały się osoby, które wcześniej uczestniczyły w zajęciach organizowanych przez kluby integracji społecznej (KIS). Wśród członków każdej ze spółdzielni socjalnych, która dokonała takiego wskazania znajdowała się tylko jedna osoba będąca absolwentem KIS. Podobny rozkład odpowiedzi odnotowano w przypadku pytania o występowanie w gronie członków spółdzielni socjalnych na koniec 2013 r. osób, które wcześniej uczestniczyły w zajęciach organizowanych przez centra integracji społecznej (CIS). Jedynie 4,5% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu dokonało wskazania, że wśród członków spółdzielni znajdowali się absolwenci CIS. Rozkład odpowiedzi na pytania dotyczące wyżej opisanych kwestii przedstawiono na poniższych wykresach.

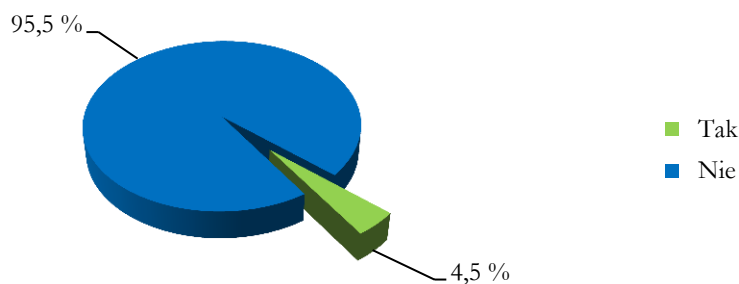
Wykres 20 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy na koniec 2013 r. wśród członków spółdzielni socjalnej były osoby będące absolwentami klubów integracji społecznej (KIS)

Wielkość próby, n=69

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Wykres 21 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy na koniec 2013 r. wśród członków spółdzielni socjalnej były osoby będące absolwentami centrów integracji społecznej (CIS)

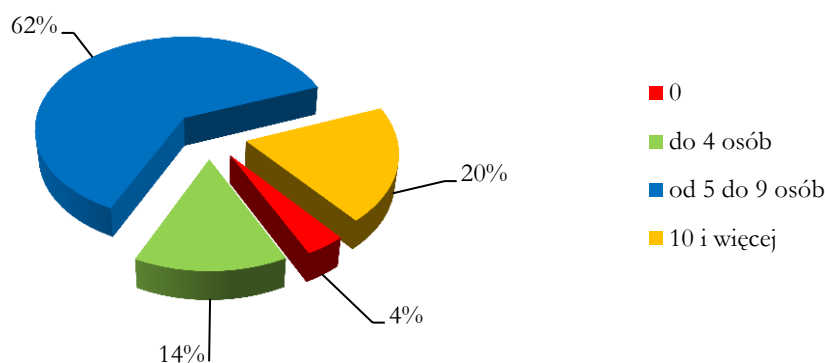

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Spółdzielnie socjalne zapytano także o liczbę osób świadczących pracę na ich rzecz na koniec 2013 r. Najliczniejszą grupę stanowiły spółdzielnie socjalne zatrudniające od 5 do 9 osób. W przedziale tym mieściło się 62% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu. Drugą w kolejności pod względem liczebności była grupa spółdzielni socjalnych zatrudniających więcej niż 10 osób (20%). Zatrudnienie od 1 do 4 pracowników zadeklarowało 14% badanych spółdzielni socjalnych. 4% spółdzielni wskazało, iż na koniec 2013 r. nie zatrudniało osób.

Wykres 22 – Liczba osób świadczących pracę na rzecz spółdzielni socjalnych na koniec 2013 r.

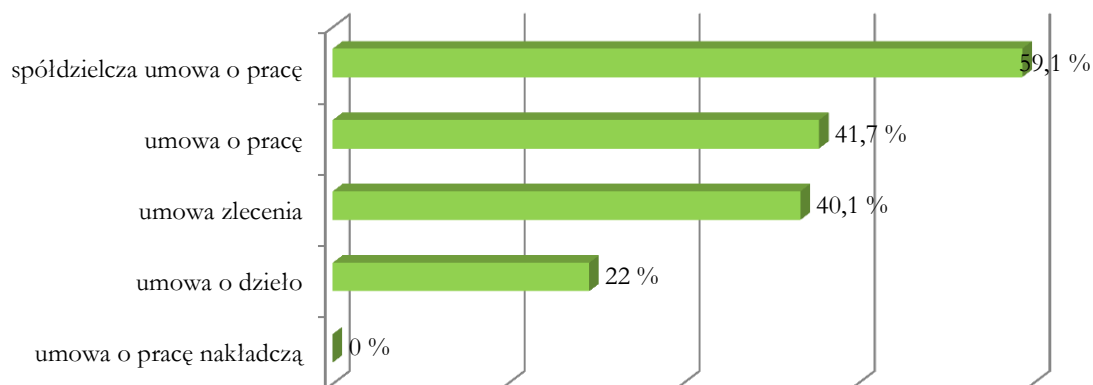

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Równie ważną kwestią było uzyskanie informacji dotyczących form zatrudnienia stosowanych w spółdzielniach socjalnych. Informacje uzyskane w ramach badania ankietowego wykazały, że formą zatrudnienia stosowaną najczęściej w ramach spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu była spółdzielcza umowa o pracę. Takiego wskazania dokonało ponad 59% spółdzielni socjalnych. Następnymi w kolejności formami zatrudnienia okazały się: umowa o pracę oraz umowa zlecenia, które wskazało odpowiednio 41,7% oraz 40,1% ankietowanych spółdzielców socjalnych. Najmniej wskazań odnotowano w przypadku umowy o dzieło, którą wskazało 22% spółdzielni socjalnych. Jednocześnie na koniec 2013 r. spółdzielnie socjalne uczestniczące w badaniu nie wskazały na zatrudnienie osób przy wykorzystaniu umowy o pracę nakładczą.

Wykres 23 – Struktura spółdzielni socjalnych według stosowanych form zatrudnienia

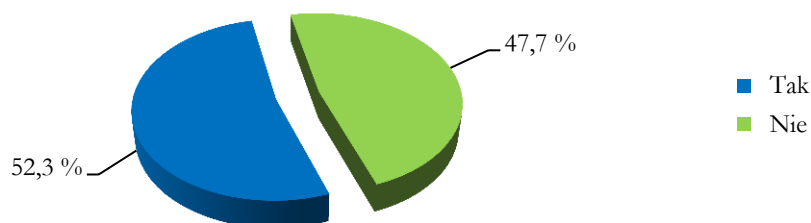
Wyniki nie sumują się do 100% ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Zgodnie z art. 12 ust. 1a ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, spółdzielnia socjalna może zatrudniać pracowników niebędących członkami spółdzielni socjalnej, z tym że łączna liczba osób, o których mowa w art. 4 ust. 1 ww. ustawy, nie może być niższa niż 50% w stosunku do ogółu członków spółdzielni socjalnej i osób zatrudnionych w spółdzielni socjalnej. Uzyskane w drodze badania informacje wykazały, iż w latach 2012–2013 niewiele ponad połowa spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu zatrudniała osoby niebędące jej członkami. Pozostałe spółdzielnie socjalne zadeklarowały, iż w okresie sprawozdawczym nie korzystały z uprawnienia zawartego w art. 12 ust. 1 pkt 1a ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.

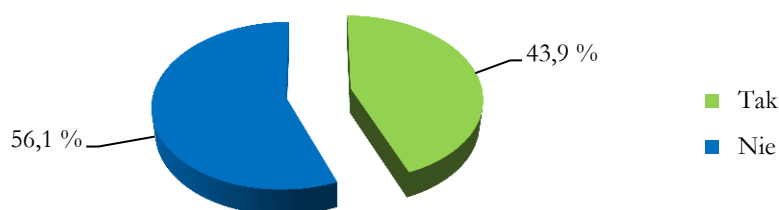
Wykres 24 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy w latach 2012–2013 w spółdzielni socjalnej zatrudnione były osoby niebędące jej członkami (zgodnie z art. 12 ust. 1a ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych)

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Wykres 25 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy w latach 2012-2013 w spółdzielni socjalnej zatrudnione były osoby z orzeczoną niepełnosprawnością

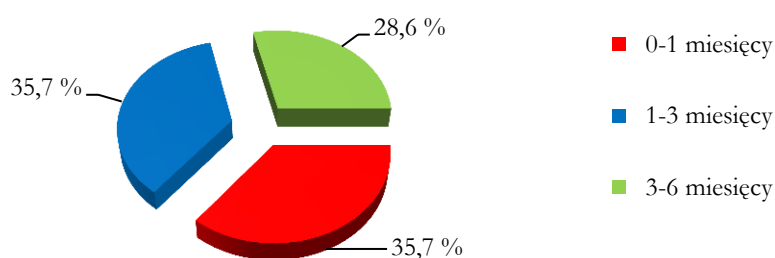

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Ważnym obowiązkiem nałożonym przez ustawodawcę na spółdzielnie socjalne, których założycielami są osoby prawne (organizacje pozarządowe, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego), jest określony w art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, obowiązek zatrudnienia w terminie 6 miesięcy od dnia wpisu spółdzielni do KRS, co najmniej 5 osób należących do grup wymienionych w art. 4 ust. 1. 35,7% spółdzielni socjalnych, których założycielami były osoby prawne dokonało obowiązku zatrudnienia wskazanych osób przed upływem 1 miesiąca od wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego. Taka sama liczba spółdzielni socjalnych, stanowiąca 35,7% ogólnej liczby badanych podmiotów, zatrudniła wskazane w ustawie osoby w okresie 1–3 miesięcy po zarejestrowaniu spółdzielni socjalnej w Krajowym Rejestrze Sądowym, pozostałe 28,6% spółdzielni socjalnych dopełniło obowiązku nałożonego na nie w art. 5a ust. 1 ww. ustawy okresie 3–6 miesięcy od zarejestrowania spółdzielni socjalnej.

Wykres 26 – Rozkład odpowiedzi na pytanie po jakim czasie od dnia wpisu do KRS spółdzielnia socjalna zatrudniła co najmniej 5 osób spośród wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych*

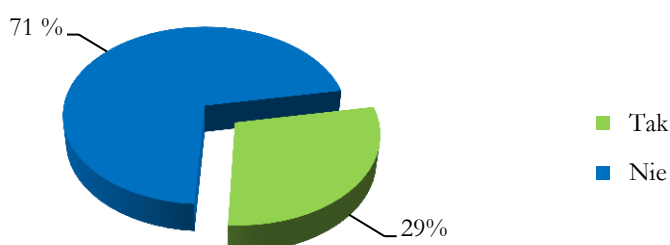

* na pytanie odpowiadały wyłącznie spółdzielnie socjalne, których założycielami były osoby prawne
wielkość próby, n=28

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Zgodnie z art. 14 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, wolontariusze mogą wykonywać świadczenia na rzecz spółdzielni socjalnej, w zakresie prowadzonej przez tę spółdzielnię działalności pożytku publicznego, na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Korzystanie w ramach działalności prowadzonej w latach 2012–2013 ze wsparcia wolontariuszy deklarowało 71% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu.

Wykres 27 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy spółdzielnia socjalna w latach 2012–2013 korzystała ze wsparcia wolontariuszy

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.4.2. Przynależność do Związku Rewizyjnego

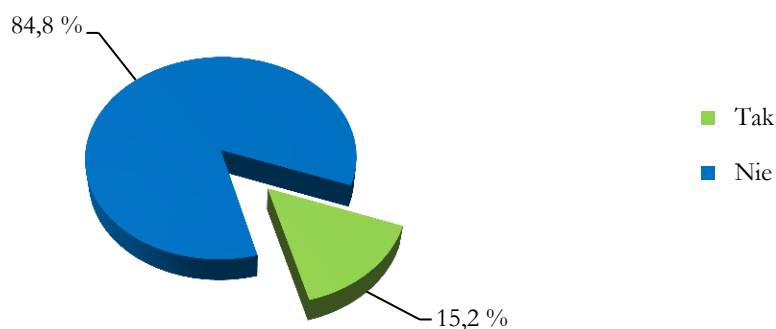
Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, spółdzielnie mogą zakładać związki rewizyjne i przystępować do takich związków²¹. Celem działalności związków rewizyjnych jest zapewnienie spółdzielniom w nim zrzeszonym pomocy w realizacji ich działań statutowych, w tym m.in. prowadzenie działalności instruktażowej, doradczej, kulturalno-oświatowej, szkoleniowej, wydawniczej; przeprowadzanie lustracji zrzeszonych spółdzielni; reprezentowanie interesów członków związku w kraju i za granicą oraz rozwijanie współpracy pomiędzy spółdzielniami i współdziałanie z ośrodkami naukowo-badawczymi, a także wykonywanie innych zadań przewidzianych w niniejszej ustawie oraz statucie²²

²¹ Funkcjonowanie związków rewizyjnych regulują przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, część II, tytuł I art. 240-242 oraz art. 257.

²² Art. 240 §3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi w ramach badania ankietowego, do związków rewizyjnych na koniec 2013 r. należało 15,2% spółdzielni socjalnych objętych badaniem ankietowym. Strukturę spółdzielni socjalnych według przynależności do związków rewizyjnych przedstawiają poniższe wykresy.

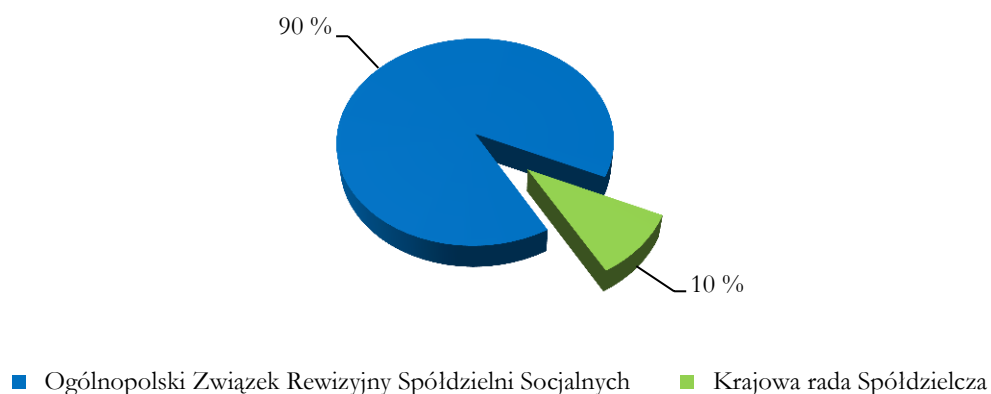
Wykres 28 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o to czy spółdzielnia socjalna była członkiem związku rewizyjnego na koniec 2013 r.

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Wykres 29 – Związki rewizyjne, w których zrzeszone były spółdzielnie socjalne biorące udział w badaniu na koniec 2013 r.

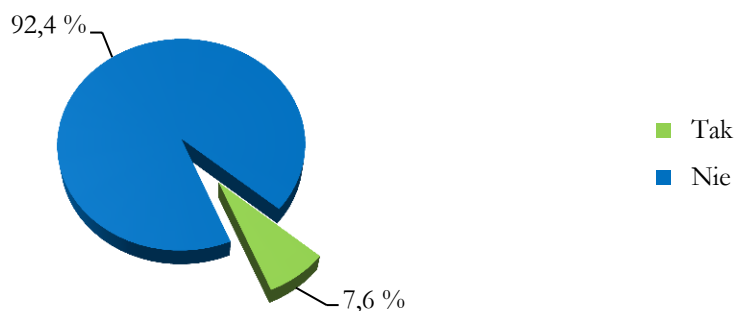
Wielkość próby, n=20

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.4.3. Rada nadzorcza

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, w spółdzielni socjalnej liczącej powyżej 15 członków obligatoryjnie wybierana jest rada nadzorcza. W przypadku spółdzielni socjalnych, w których liczba członków nie przekracza 15, nie wybiera się rady nadzorczej, chyba że statut stanowi inaczej. W takim przypadku kompetencje rady nadzorczej wykonuje walne zgromadzenie.²³ Zadaniem rady nadzorczej jest przede wszystkim sprawowanie kontroli i nadzoru nad działalnością zarządu spółdzielni, a także wykonywaniem przez spółdzielnię jej zadań statutowych. Szczegółowy zakres zadań rady nadzorczej, jej skład oraz kadencję uregulowano w rozdziale 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze. Jedynie 7,6% spółdzielców wskazało, że w ich spółdzielniach socjalnych na koniec 2013 r. funkcjonowała rada nadzorcza, a zatem liczyły one więcej niż 15 członków, lub w ich statucie przewidziano powołanie rady nadzorczej przy liczbie członków nieprzekraczającej 15. Jednocześnie w strukturach 92,4% spółdzielni socjalnych na koniec 2013 r. nie powołano rady nadzorczej, co oznacza, że zdecydowana większość spółdzielni socjalnych liczy mniej niż 15 członków.

Wykres 30 – Rozkład odpowiedzi na pytanie, czy w spółdzielni socjalnej na koniec 2013 r. istniała rada nadzorcza

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

²³ Szerzej o walnym zgromadzeniu w ramach spółdzielni, rozdział 1 (art. 36 – art. 42) ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze

3.4.4. Dokumenty organizacyjne

Ponad 46% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu wskazało, iż w ramach spółdzielni socjalnej nie przyjęto żadnych dodatkowych dokumentów organizacyjnych poza statutem spółdzielni socjalnej. W pozostałych spółdzielniach socjalnych przyjęto przynajmniej jeden dodatkowy dokument organizacyjny. Najczęściej wskazywano wewnętrzny regulamin pracy, którego przyjęcie zadeklarowało 30,3% spółdzielni socjalnych. Następnymi w kolejności dokumentami organizacyjnymi, jakie przyjmowano w ramach spółdzielni socjalnych był regulamin wynagrodzeń (24,2%) oraz regulamin organizacyjny (15,1%). Najrzadziej wskazywanymi dokumentami była strategia działania organizacji oraz polityka jakości produktów/usług. Przyjęcie tych dokumentów zadeklarowało odpowiednio 9,1% oraz 6,1% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu. Niemal 13% spółdzielni socjalnych wskazało, że w ramach spółdzielni socjalnej przyjęto jeszcze inne dokumenty organizacyjne poza wymienionymi.

Wykres 31 – Dokumenty organizacyjne inne niż statut, przyjmowane w ramach spółdzielni socjalnych

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

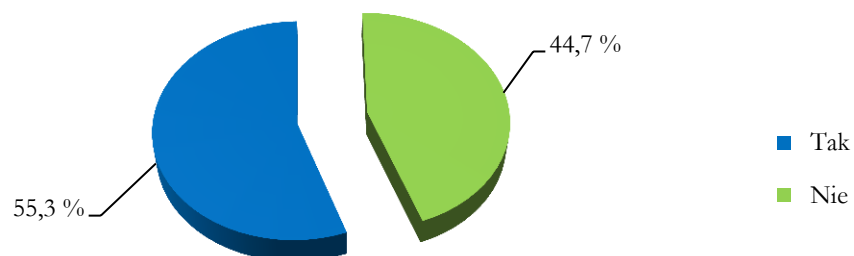
Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.4.5. Udział OWES w bieżącej działalności spółdzielni socjalnych

Korzystanie ze wsparcia OWES w ramach bieżącej działalności w latach 2012–2013 deklarowało 55,3% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu. Najczęściej wskazywanym rodzajem pomocy ze strony OWES, z którego w ramach bieżącej działalności w latach 2012–2013 korzystały spółdzielnie socjalne było doradztwo indywidualne lub grupowe. Tą formę wsparcia wskazało aż 84,9% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu. Następnymi w kolejności najczęściej wskazywanymi rodzajami wsparcia były szkolenia (67,1%), usługi prawne (58,9%) oraz środki finansowe w formie dotacji lub wsparcia pomostowego na założenie spółdzielni socjalnej lub zatrudnienie w spółdzielni socjalnej (53,4%). Mniej wskazań odnotowano w przypadku wsparcia w formie usług marketingowych, usług finansowych, organizacji wizyt studyjnych, targów ekonomii społecznej czy spotkań sieciujących, a także wsparcia finansowego na przystąpienie do spółdzielni socjalnej. Ponad 5% spółdzielni socjalnych wskazało na inne formy wsparcia, wśród których wymieniono udzielanie rekomendacji, interwencje OWES w sytuacjach wymagających wsparcia zewnętrznego, a także spotkania organizacyjne dla podmiotów ekonomii społecznej oraz przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego. Pozostałe 44,7% spółdzielni socjalnych nie korzystało w ramach bieżącej działalności w latach 2012–2013 ze wsparcia OWES.

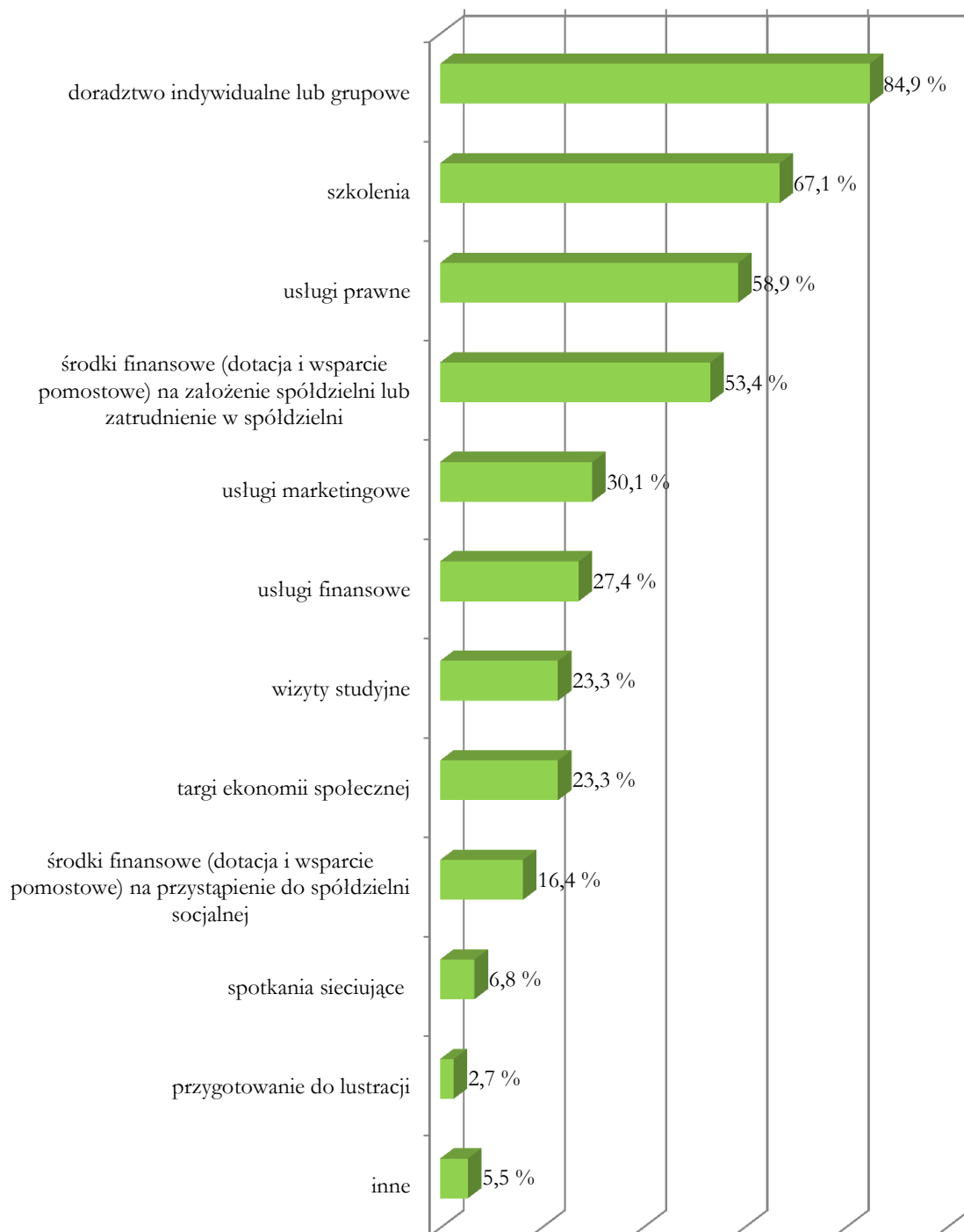
Wykres 32 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o korzystanie ze wsparcia OWES w ramach bieżącej działalności spółdzielni socjalnych w latach 2012-2013

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Wykres 33 – Rodzaje wsparcia ze strony OWES, z którego korzystały spółdzielnie socjalne w ramach bieżącej działalności w latach 2012-2013

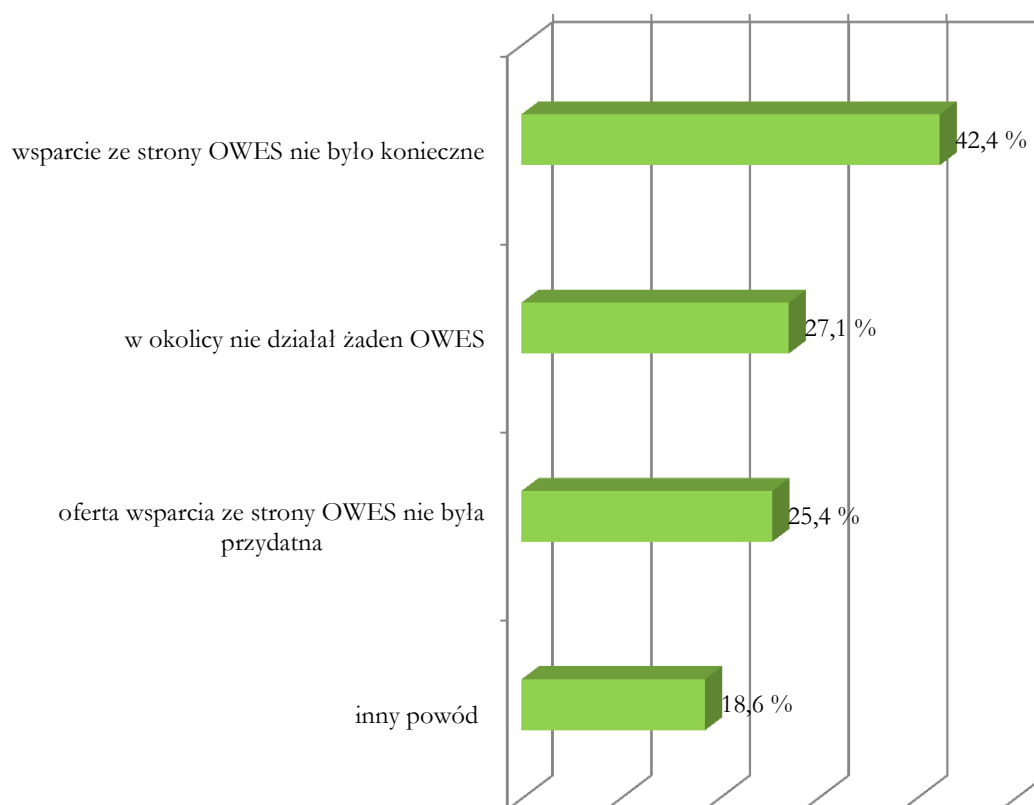
Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wielkość próby, n=73

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Spółdzielnie społeczne deklarujące brak wsparcia ze strony OWES w czasie ich bieżącej działalności w latach 2012-2013 zostały zapytane o przyczyny z tym związane. Najczęściej wskazywanym powodem był brak potrzeby skorzystania z oferty OWES lub brak tego typu instytucji w najbliższej okolicy spółdzielni społecznej; zdaniem 25,4% spółdzielni społecznych oferta wsparcia ze strony OWES nie była przydatna. Ponad 18,6% spółdzielni społecznych wskazało na inne poza wymienionymi powody, dla których nie korzystano ze wsparcia OWES, wśród nich wymieniano przede wszystkim uzyskanie wsparcia innego podmiotu oraz, brak kompetencji pracowników OWES.

Wykres 34 – Przyczyny niekorzystania ze wsparcia OWES w ramach bieżącej działalności spółdzielni w latach 2012-2013

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie społeczne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

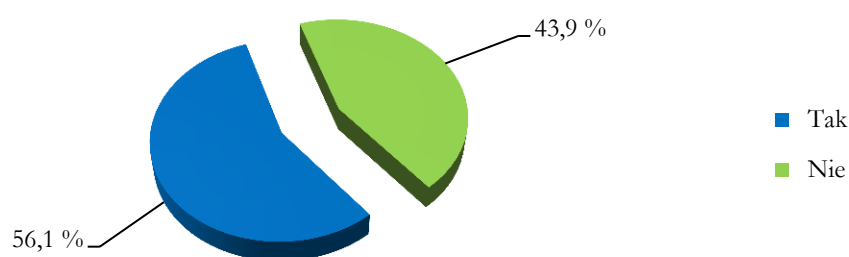
Wielkość próby, n=59

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.4.6. Problemy w bieżącym funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych

Więcej niż połowa spółdzielni socjalnych w latach 2012-2013 napotykała problemy w funkcjonowaniu spółdzielni socjalnej.

Wykres 35 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o występowanie problemów w funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych.

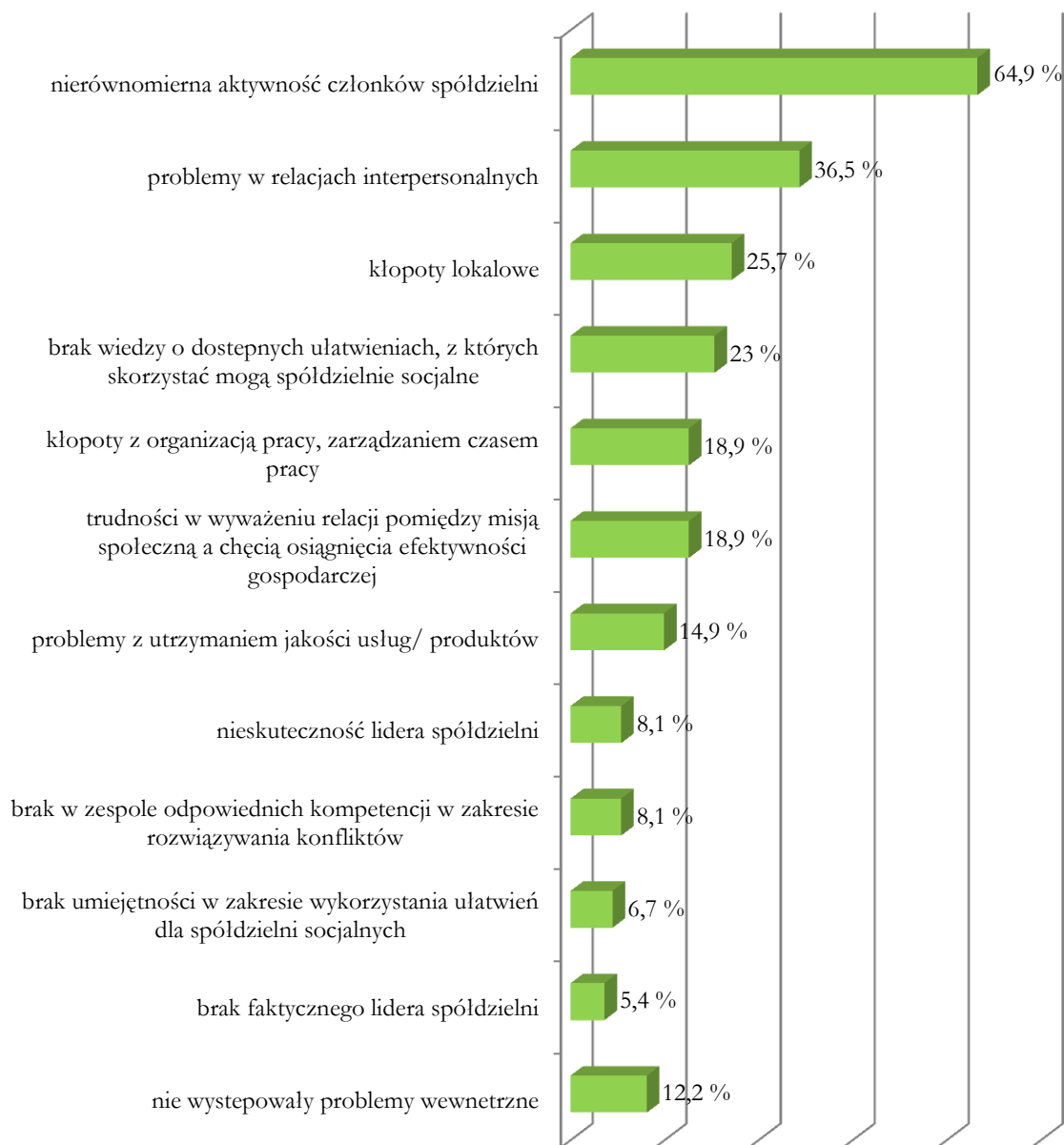

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Najczęściej wskazywane problemy o charakterze wewnętrznym koncentrowały się wokół kwestii osobowych i obejmowały: nierównomierną aktywność członków spółdzielni socjalnej (niemal 65% spółdzielców dokonało takiego wskazania) oraz problemy w relacjach interpersonalnych (36,5%). Pozostałe problemy dotyczyły lokalu przeznaczonego do prowadzonej działalności, organizacji i zarządzania pracą w spółdzielni socjalnej, utrzymania odpowiedniego poziomu jakości produktów/usług, braku lub nieskuteczności lidera spółdzielni socjalnej, niedostatku umiejętności w zakresie rozwiązywania konfliktów w zespole oraz braku wiedzy i umiejętności związanych z wykorzystaniem dostępnych ułatwień dla spółdzielni socjalnych. Problemy o charakterze wewnętrznym oraz % spółdzielni socjalnych, które wskazały dany problem jako występujący w ramach ich bieżącej działalności w latach 2012–2013 przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 36 – Problemy o charakterze wewnętrznym, jakie w latach 2012–2013 napotykały spółdzielnie socjalne

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wielkość próby, n=132

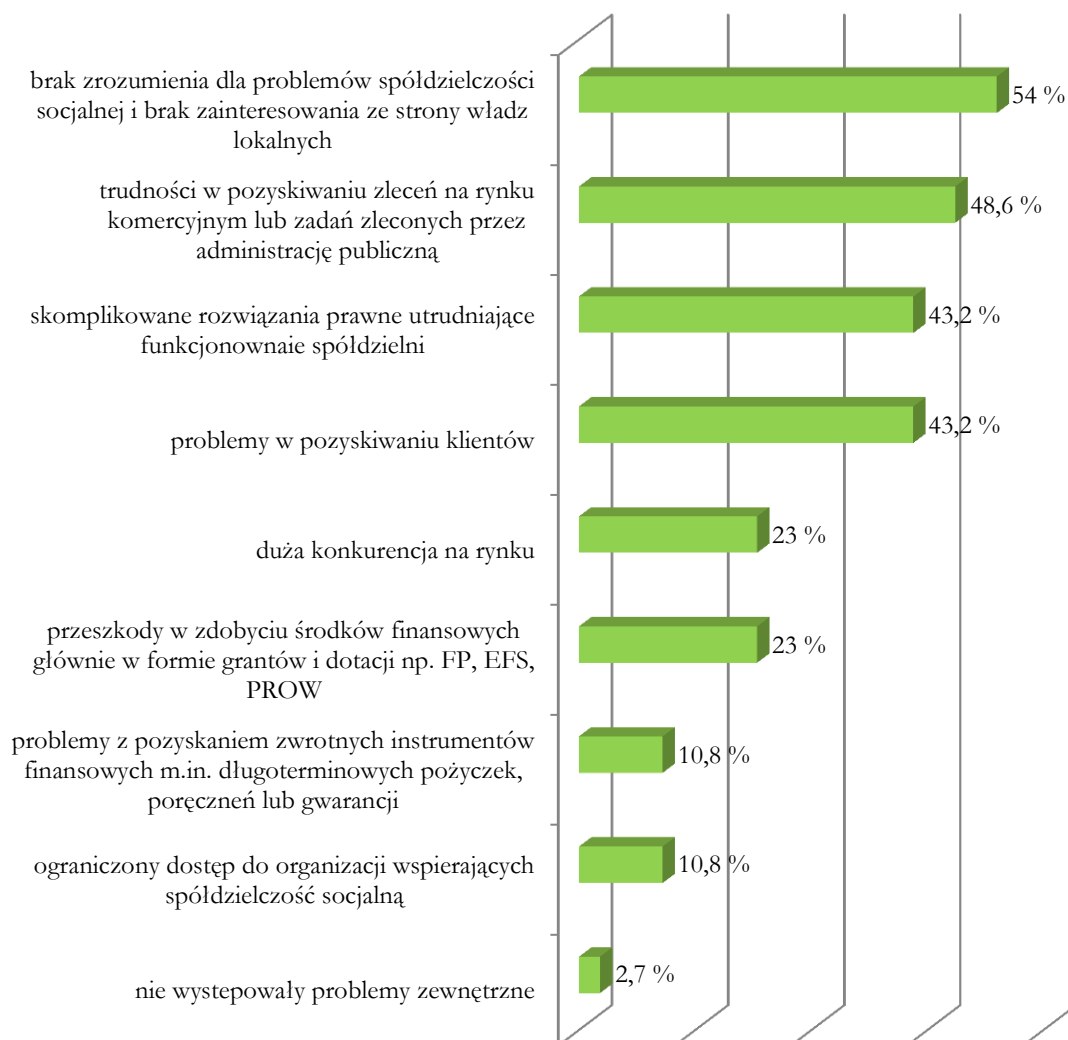
Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Najczęściej wskazywanym problemem o charakterze zewnętrznym, z którym spotykały się spółdzielnie socjalne w latach 2012–2013 był brak zainteresowania ze strony władz lokalnych oraz odczuwalny brak zrozumienia dla problemów spółdzielni socjalnych. Następnymi w kolejności problemami były trudności w pozyskaniu zleceń na rynku komercyjnym lub

zadań zleconych przez administrację publiczną, skomplikowane zdaniem spółdzielców społecznych rozwiązania prawne oraz problemy z pozyskaniem klientów.

Spółdzielcy społeczni wskazali także na stanowiącą problem dużą konkurencję na rynku, ograniczony dostęp do organizacji wspierających spółdzielczość społeczną oraz występujące trudności w pozyskaniu środków finansowych w formie grantów i dotacji, ale także zwrotnych instrumentów finansowych. Jedynie 2,7% spółdzielni społecznych wskazało, że spółdzielnia społeczna nie napotykała problemów o charakterze zewnętrznym.

Wykres 37 – Problemy o charakterze zewnętrznym, jakie w latach 2012–2013 napotykały spółdzielnie społeczne.

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie społeczne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.5. Obszary działalności spółdzielni socjalnych

W przypadku tego zakresu pytań skoncentrowano się na aktywności prowadzonej przez spółdzielnie socjalne zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i społecznym.

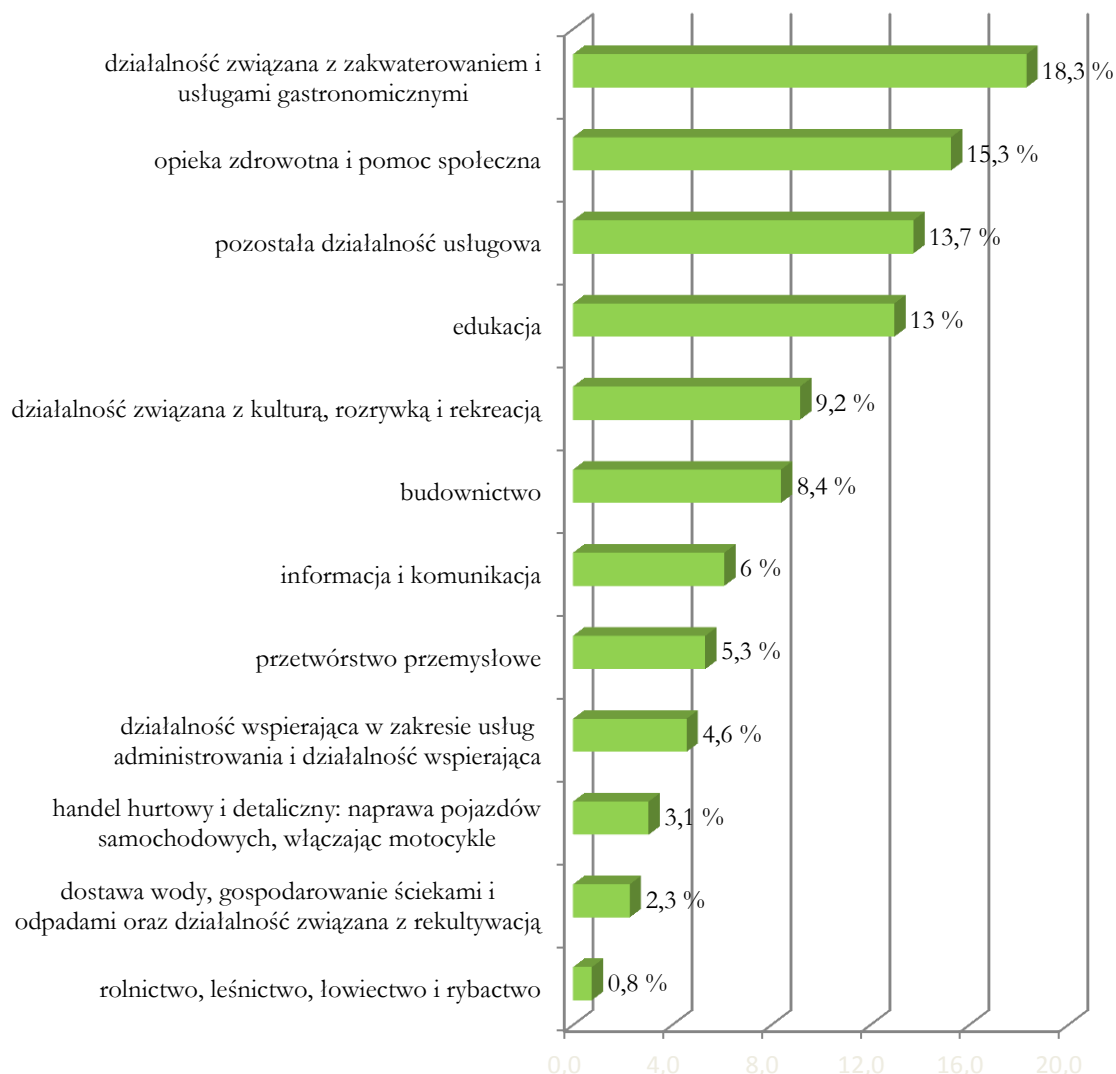
3.5.1. Działalność gospodarcza spółdzielni socjalnych

W odniesieniu do działalności gospodarczej uwagę skupiono na wiodących obszarach działalności, a więc głównych branżach w których spółdzielnie zdecydowały się funkcjonować. W badaniu interesowano się tym co decyduje o wyborze obszarów działalności gospodarczej, kto jest nabywcą produktów/usług wytwarzanych w spółdzielniach, jak spółdzielcy oceniają swoje szanse w konkurencji rynkowej oraz w jakim zakresie podejmują współpracę z innymi podmiotami rynkowymi.

Obszary działalności gospodarczej spółdzielni socjalnych

Niezwykle ważną kwestią związaną z prowadzoną przez spółdzielnie socjalne działalnością gospodarczą było poznanie branż stanowiących główne obszary działalności spółdzielni. Każda ze spółdzielni socjalnych mogła wskazać tylko jeden obszar działalności. Odpowiedzi okazały się zróżnicowane. Najwięcej spółdzielni socjalnych zadeklarowało działalność związaną z usługami gastronomicznymi i zakwaterowaniem (18,3%). Co siódma spółdzielnia socjalna prowadziła działalność związaną z opieką zdrowotną i pomocą społeczną. Obszarem, który wskazało najmniej spółdzielni socjalnych była działalność związana z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem. Podział spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu według deklarowanych głównych obszarów działalności przedstawia poniższy wykres.

Wykres 38 – Podział spółdzielni socjalnych według głównych obszarów działalności prowadzonej w latach 2012-2013

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wielkość próby, n=131

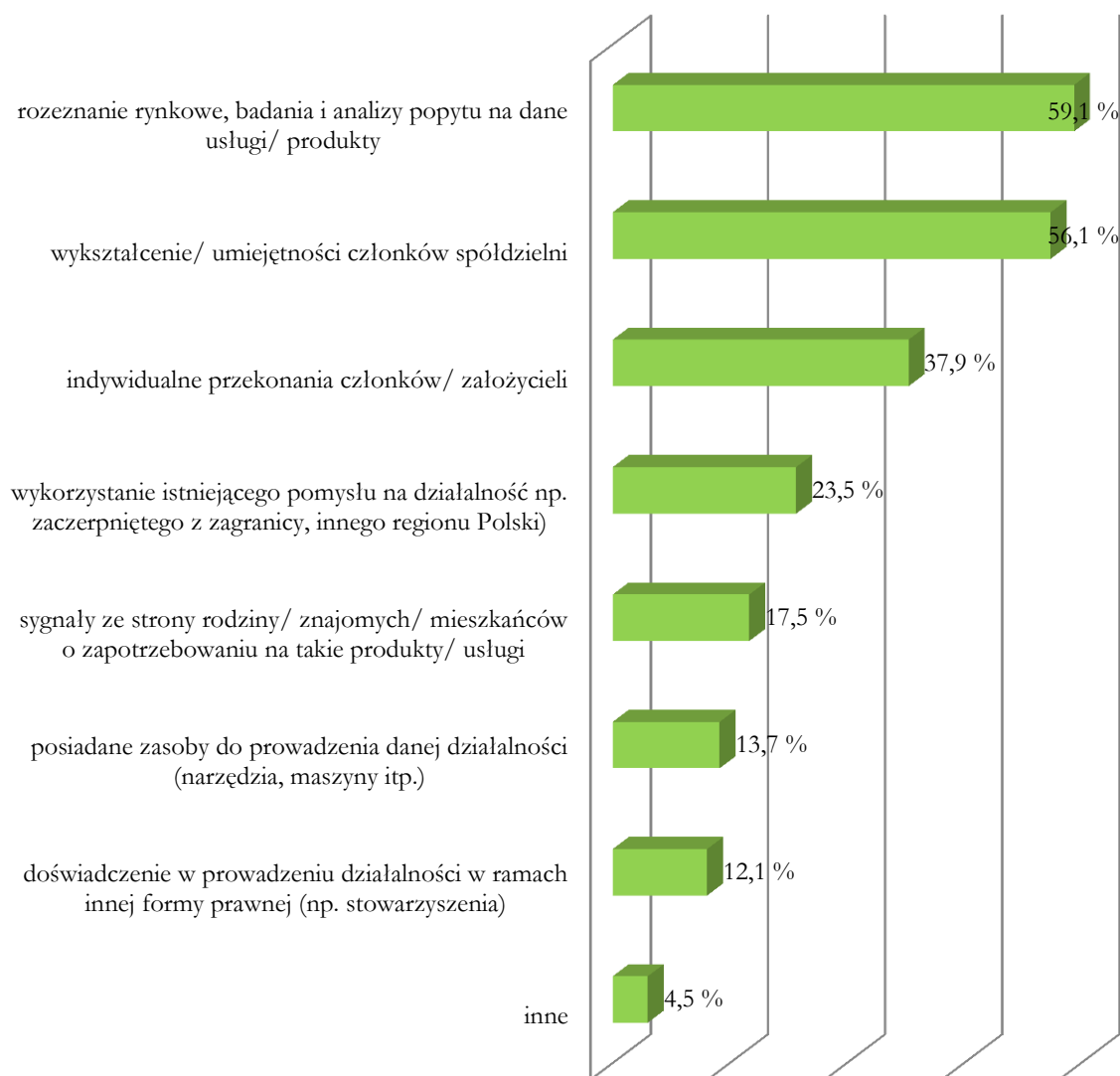
Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Czynniki decydujące o wyborze obszaru działalności gospodarczej spółdzielni socjalnej

Najczęściej wskazywanymi czynnikami, które decydowały o wyborze obszaru działalności spółdzielni socjalnych były wyniki przeprowadzonego rozpoznania rynku i analiz popytu na dane usługi lub produkty, a także wykształcenie i umiejętności posiadane przez członków spółdzielni socjalnej. Mniejszy wpływ na wybór obszaru działalności miały

indywidualne przekonania członków/zalążycieli, możliwość zaczerpnięcia pomysłu na działalność, sygnały ze strony rodziny lub znajomych dotyczące zapotrzebowania na konkretne produkty lub usługi, a także posiadane zasoby lub doświadczenie w prowadzeniu działalności w innej formie prawnej. Zestawienie czynników, które spółdzielnie socjalne wskazywały jako decydujące o wyborze obszaru przyszłej działalności wraz z % spółdzielni socjalnych, które wybrały dany czynnik przedstawia poniższa tabela.

Wykres 39 – Czynniki decydujące o wyborze obszaru działalności gospodarczej spółdzielni socjalnych

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

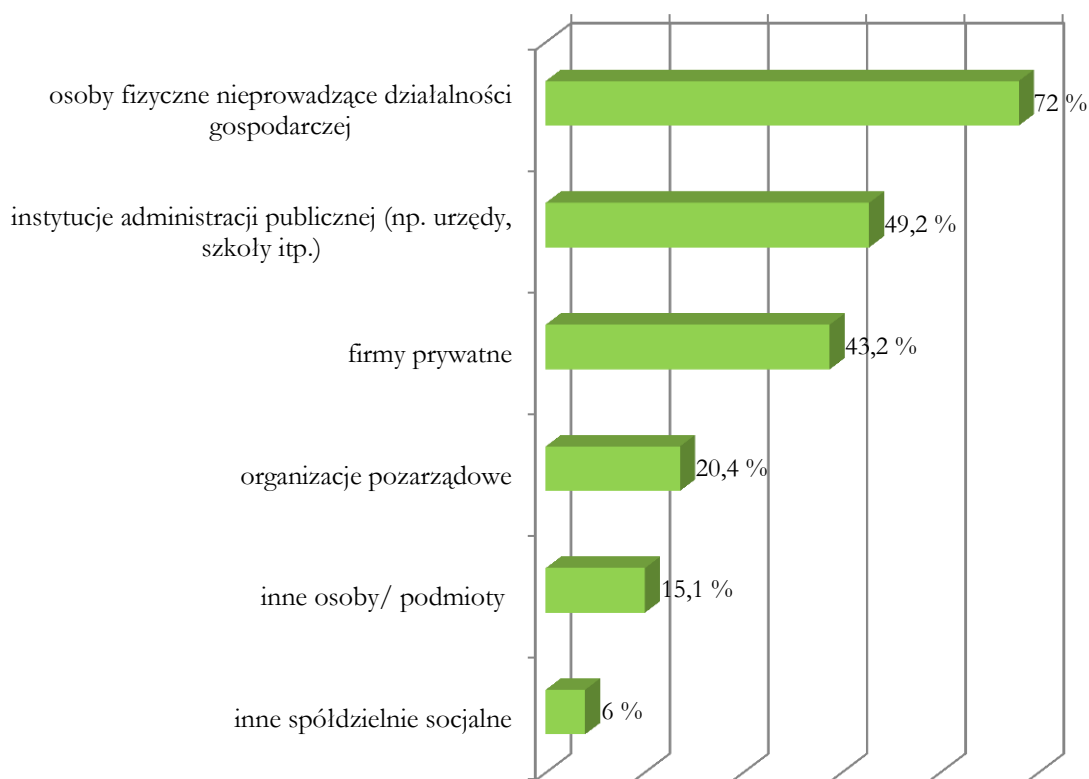
Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Nabywcy produktów i usług spółdzielni socjalnych

Spółdzielnie socjalne zostały poproszone o wskazanie nabywców produktów lub usług produkowanych lub świadczonych przez spółdzielnię socjalną. Najczęściej wskazywaną grupą klientów były osoby fizyczne, nieprowadzące działalności gospodarczej. Aż 72% spółdzielni socjalnych dokonało takiego wskazania. Następne w kolejności grupy nabywców produktów lub usług spółdzielni socjalnych obejmowały instytucje administracji publicznej (49,2%), firmy prywatne (43,2%), organizacje pozarządowe (20,4%) oraz inne podmioty lub osoby (15,1%). Jedynie 6% spółdzielców socjalnych wskazało jako odbiorców swoich usług lub produktów inne spółdzielnie socjalne.

Wykres 40 – Nabywcy produktów i usług spółdzielni socjalnych

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

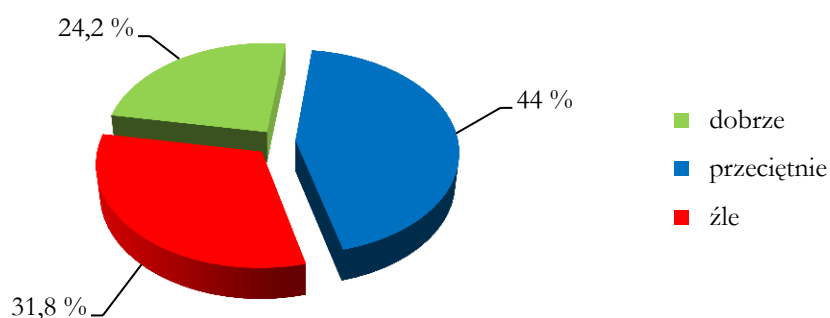
Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Ocena możliwości w zakresie konkurencyjności z firmami prywatnymi

Mając na uwadze główny cel badawczy, za istotne uznano umieszczenie w formularzu ankiety także pytań mających na celu poznanie subiektywnych opinii spółdzielców na temat możliwości konkurencyjności spółdzielni socjalnych z firmami prywatnymi. Uzyskane odpowiedzi wykazały, że najczęściej spółdzielni socjalnych (44%) ocenia możliwości konkurencyjne jako przeciętne. Niemal 32% ankietowanych postrzega je jako złe, co oznacza, że ponad trzy czwarte ogółu spółdzielni socjalnych (75,8%) nie postrzega spółdzielni socjalnych jako mogących konkurować z przedsiębiorstwami prywatnymi. Jedynie 24,2% spółdzielni socjalnych dobrze ocenia możliwość konkurencyjności z firmami prywatnymi.

Wykres 41 – Ocena możliwości konkurencyjności spółdzielni socjalnych z firmami prywatnymi

Wielkość próby, n=132

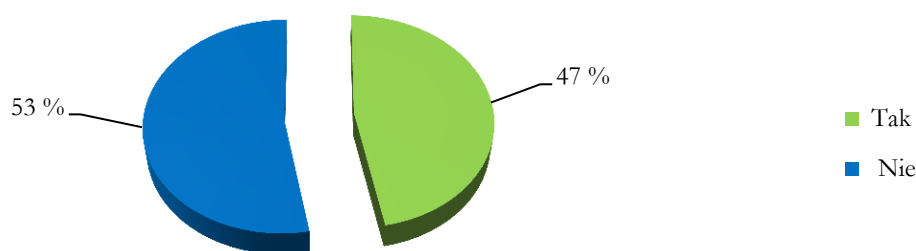
Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.5.2. Działalność społeczna spółdzielni socjalnych

W przypadku kwestii aktywności społecznej spółdzielni socjalnych skupiono się na zebraniu informacji o tym: jakie typy działań społecznych podejmowane są przez środowisko; czy ograniczają się one jedynie do członków, czy też swym zasięgiem obejmują większe społeczności; jakie formy przybierają najczęściej te działania; czy i w jakim zakresie spółdzielnie podejmują współpracę z organizacjami pozarządowymi i w końcu, jaka część aktywności społecznej badanych podmiotów wpisuje się w sferę pożytku publicznego.

Zgodnie z udzielonymi odpowiedziami, niemal połowa spółdzielni socjalnych deklaruje prowadzenie w latach 2012-2013 działalności o charakterze społecznym lub oświatowo-kulturalnym na rzecz swoich członków i ich otoczenia lokalnego.

Wykres 42 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy spółdzielnia socjalna prowadziła w latach 2012-2013 działalność społeczną lub oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich otoczenia lokalnego

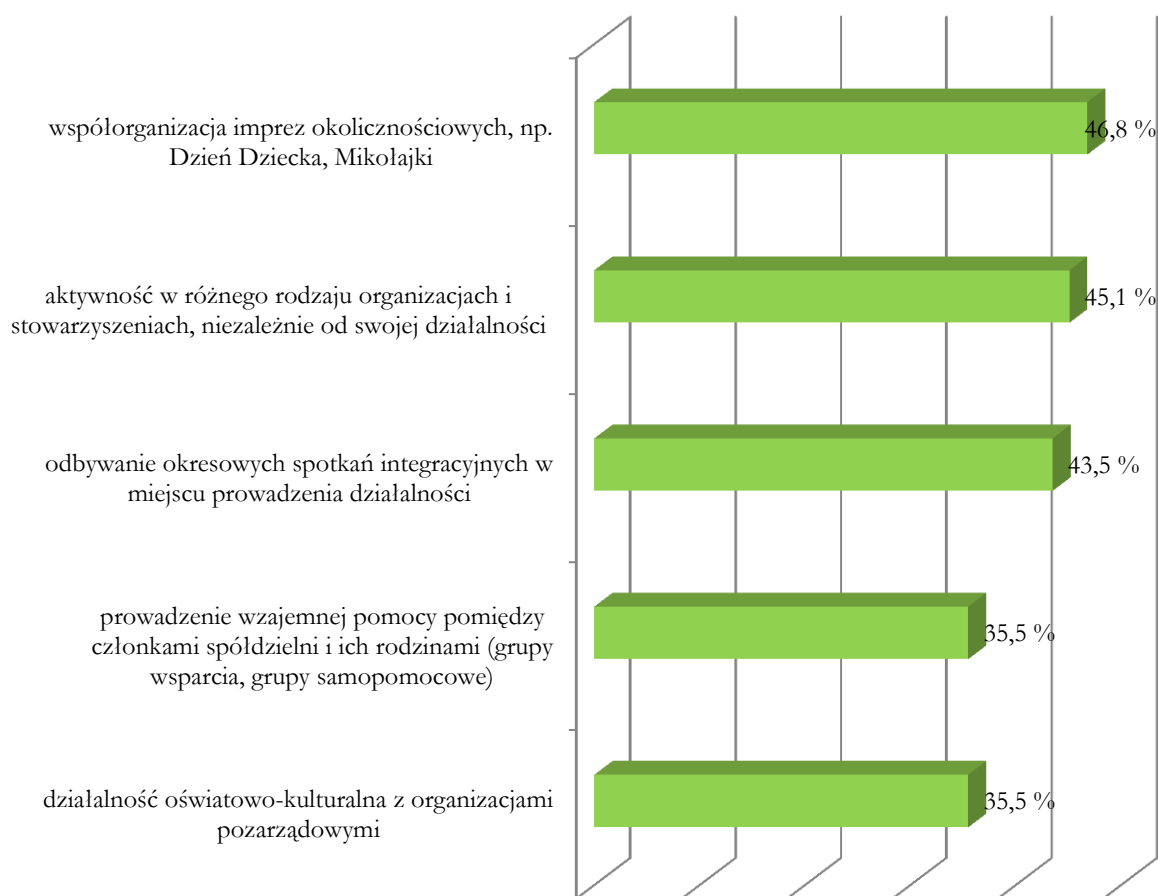

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Działaniami najczęściej podejmowanymi i realizowanymi przez spółdzielnie socjalne w ramach prowadzonej działalności społecznej była współorganizacja imprez okolicznościowych; niezależna od swojej działalności, aktywność w różnego rodzaju organizacjach/stowarzyszeniach; organizowanie okresowych spotkań integracyjnych w miejscu prowadzonej działalności i prowadzenie grup wsparcia/ grup samopomocowych dla członków spółdzielni socjalnych oraz członków ich rodzin. Spółdzielnie socjalne realizowały także działania o charakterze oświatowo-kulturalnym z organizacjami pozarządowymi. Główne obszary działalności o charakterze społecznym, prowadzenie których najczęściej deklarowały spółdzielnie socjalne przedstawia poniższy wykres.

Wykres 43 – Działania o charakterze społecznym lub oświatowo-kulturalnym na rzecz członków spółdzielni socjalnej lub jej otoczenia lokalnego najczęściej realizowane przez spółdzielnie socjalne w latach 2012-2013

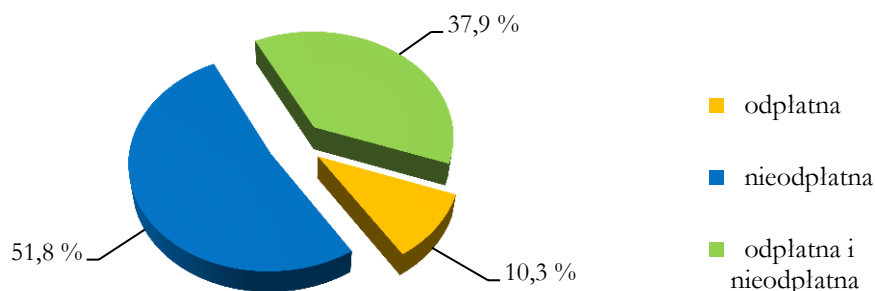

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.
 Wielkość próby, n=62
 Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, spółdzielnie socjalne mogą prowadzić działalność pożytku publicznego, będącą działalnością społecznie użyteczną, prowadzoną w sferze zadań publicznych określonych w art. 4 ust. 1 ww. ustawy. Działalność ta może być prowadzona w formie działalności odpłatnej i nieodpłatnej²⁴. Podział spółdzielni socjalnych według deklarowanego rodzaju prowadzonej działalności pożytku publicznego prezentuje poniższy wykres.

²⁴ Działalność odpłatna i nieodpłatna pożytku publicznego określono w art. 6–10 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Wykres 44 – Rodzaje prowadzonej przez spółdzielnie socjalne działalności pożytku publicznego

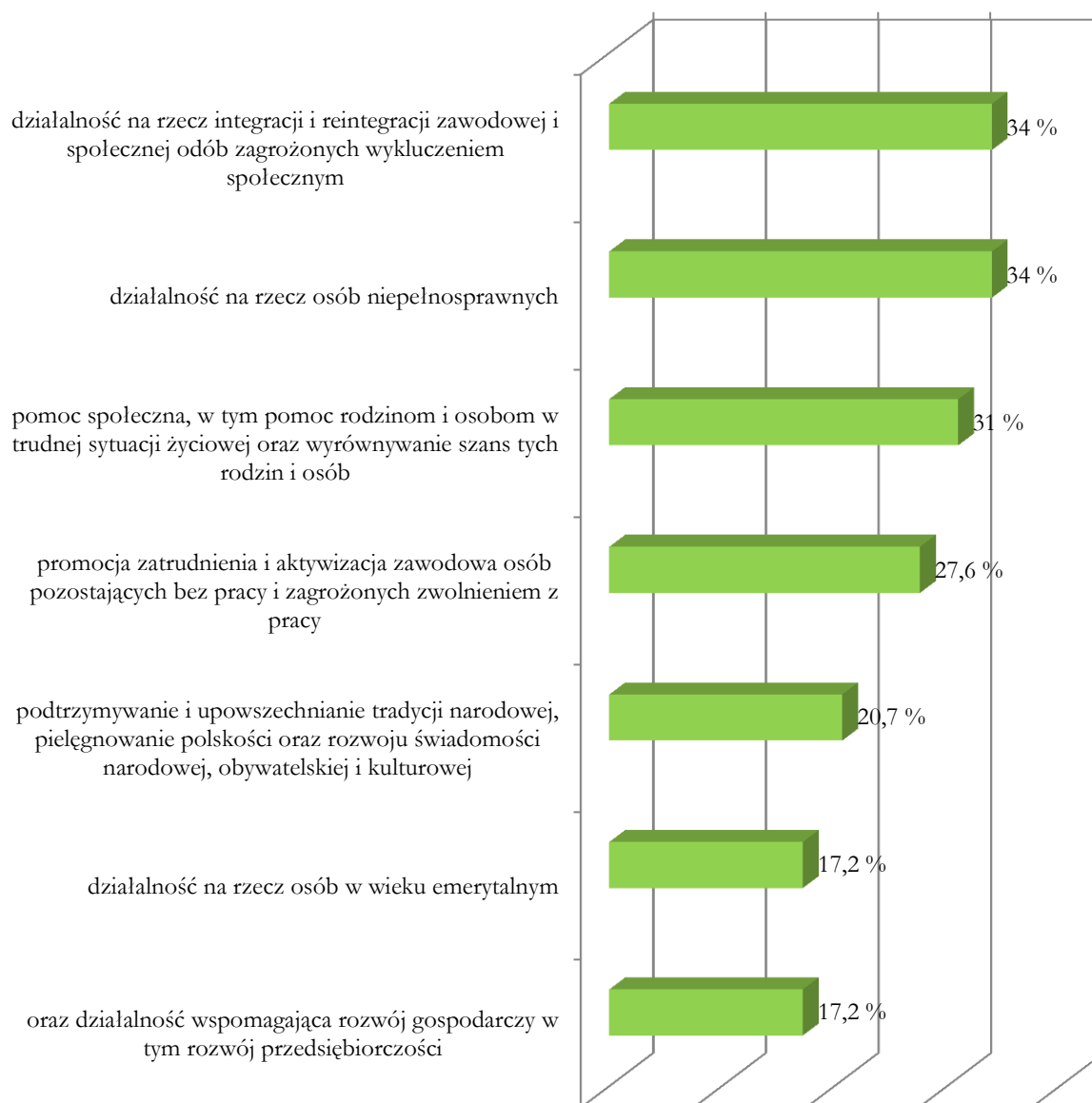

Wielkość próby, n=29

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

W ramach odpowiedzi na pytanie dotyczące głównych obszarów działalności pożytku publicznego, spółdzielnie socjalne najczęściej deklarowały prowadzenie działalności na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz osób niepełnosprawnych (po 34%). Spółdzielnie socjalne deklarowały także realizowanie działań z zakresu pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej (31%); promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy lub zagrożonych jej utratą (27,6%); podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej (20,7%); wsparcia osób w wieku emerytalnym oraz wsparcia rozwoju gospodarczego i rozwoju przedsiębiorczości (17,2%).

Wykres 45 – Główne obszary działalności pożytku publicznego prowadzone przez spółdzielnie socjalne w latach 2012–2013

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wielkość próby, n=29

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.6. Finanse spółdzielni socjalnych

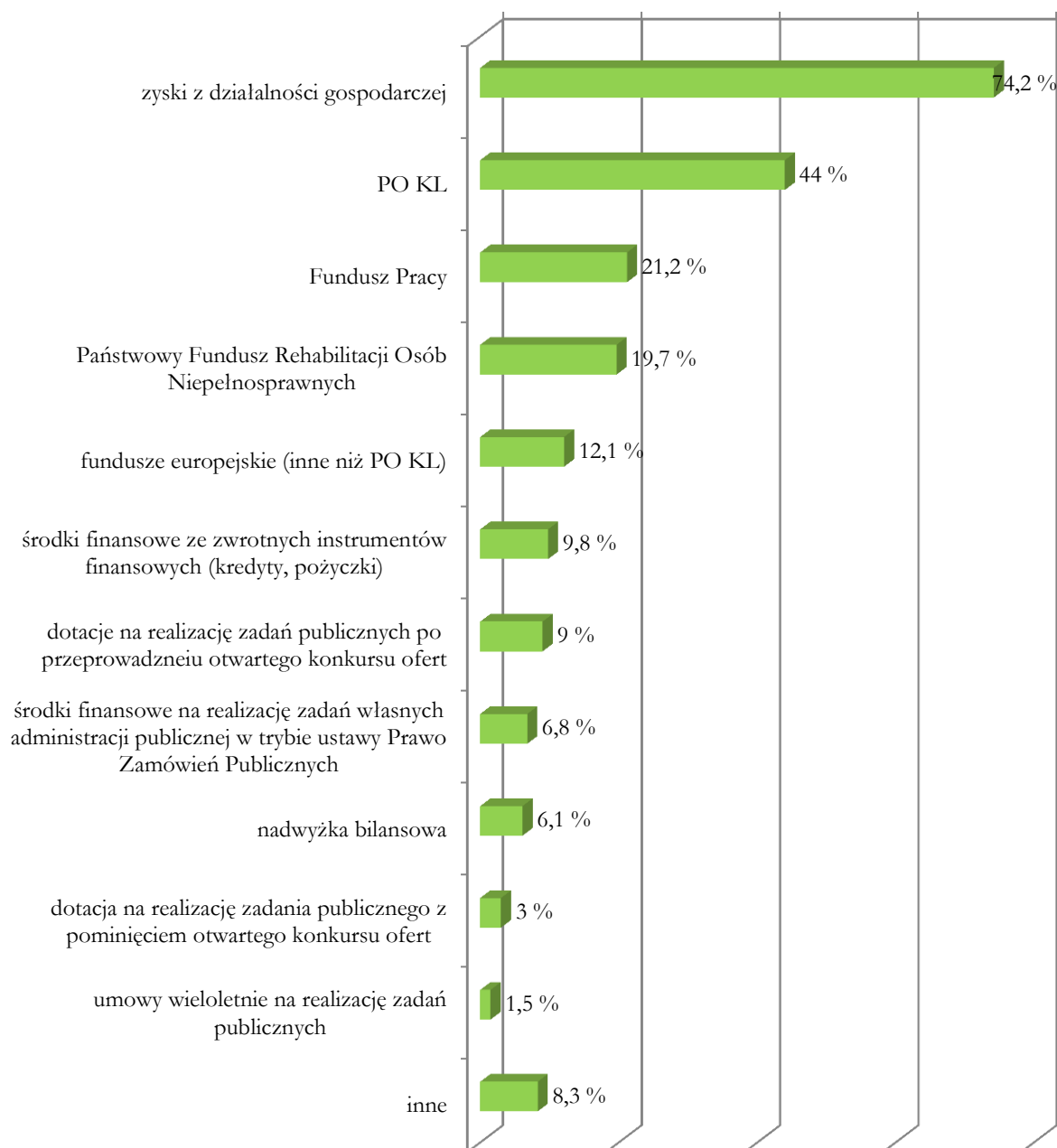
W ramach tego obszaru skupiono się na uzyskaniu informacji o poziomie i strukturze przychodów spółdzielni socjalnych według źródeł ich pozyskania, wynikach

finansowych oddających w sposób syntetyczny kondycję finansową spółdzielni socjalnych na koniec 2012 oraz 2013 r. oraz poznaniu opinii spółdzielców na temat kondycji finansowej i poziomu niezależności finansowej spółdzielni socjalnych. Mając na uwadze obowiązujące regulacje prawne, w formularzu ankiety umieszczono pytanie dotyczące uzyskiwania środków finansowych na realizację zadania publicznego w drodze zamówienia publicznego, w którym uwzględniono klauzule społeczne; a także pytanie skierowane do spółdzielni socjalnych, których założycielami były osoby prawne, dotyczące otrzymania środków finansowych na realizację zadań jednostek samorządu terytorialnego (JST) będących członkami spółdzielni socjalnych w trybie *In house* (z pominięciem prawa zamówień publicznych).

3.6.1. Źródła finansowania działalności spółdzielni socjalnych w latach 2012–2013

Najczęściej wskazywanymi przez spółdzielnie socjalne źródłami finansowania ich działalności w latach 2012–2013 były zyski z prowadzonej przez spółdzielnie socjalne działalności gospodarczej oraz środki uzyskane z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Te odpowiedzi wskazało odpowiednio 74,2% oraz 44% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu. Jedna piąta spółdzielni socjalnych deklarowała uzyskanie środków z Funduszu Pracy lub Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Uzyskanie środków finansowych z pozostałych wymienionych źródeł, deklarowała mniejsza liczba spółdzielni socjalnych. Najbardziej wskazywanymi źródłami finansowania działalności spółdzielni socjalnych były dotacje na realizację zadania publicznego z pominięciem otwartego konkursu ofert (w trybie przewidzianym w art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie) oraz środki pochodzące z umów wieloletnich na realizację zadań publicznych zgodnie z przepisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Deklarowane przez spółdzielnie socjalne źródła finansowania działalności przedstawia poniższy wykres.

Wykres 46 – Źródła finansowania działalności spółdzielni socjalnych w latach 2012-2013

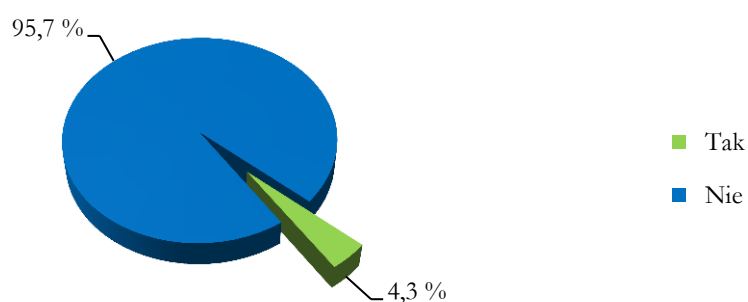
Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź
Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Mając na uwadze istnienie w ramach ustawy z dnia 29 stycznia 2009 r. – Prawo zamówień publicznych przepisów umożliwiających zamawiającym realizację celów społecznych w procesie udzielania zamówień publicznych, za istotną uznano kwestię uzyskania informacji o liczbie spółdzielni socjalnych, które w latach 2012–2013 uzyskały środki finansowe na

realizację zadania publicznego w drodze zamówienia publicznego, w którym zamawiający uwzględnił klauzule społeczne. Uzyskanie ww. środków w 2012 r. zadeklarowało jedynie 4,3% spółdzielni socjalnych uczestniczących w badaniu ankietowym, w 2013 r. było to tylko 3,8%, co oznacza, że środki finansowe na realizację zadania publicznego w drodze zamówienia publicznego zawierającego klauzule społeczne w 2013 r. uzyskała mniejsza liczba spółdzielni socjalnych, niż w roku 2012.

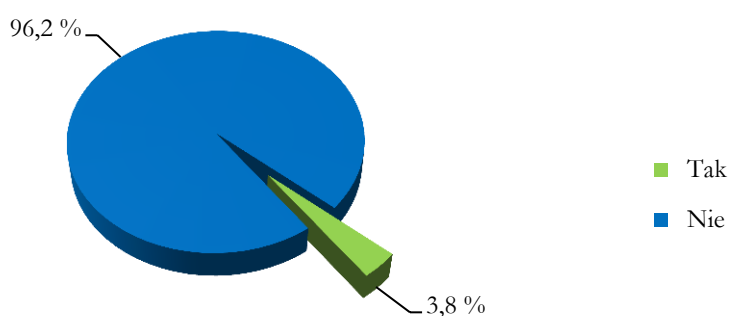
Wykres 47 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy w 2012 r. spółdzielnia socjalna otrzymała środki finansowe na realizację zadania publicznego w drodze zamówienia publicznego uwzględniającego klauzule społeczne

Wielkość próby, n=69

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Wykres 48 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy w 2013 r. spółdzielnia socjalna otrzymała środki finansowe na realizację zadania publicznego w drodze zamówienia publicznego uwzględniającego klauzule społeczne

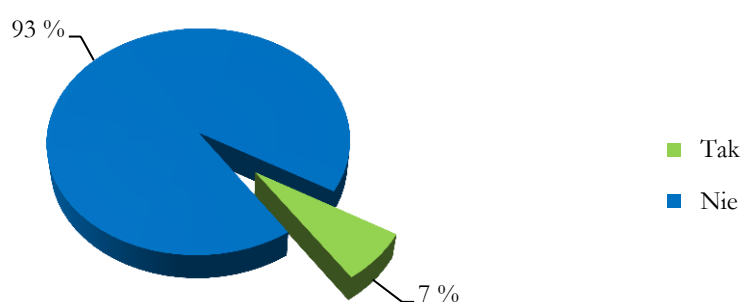

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Niemniej ważną kwestią było uzyskanie informacji dotyczących uzyskiwanych przez spółdzielnie socjalne, których założycielami były osoby prawne środków finansowych na realizację zadań JST będących członkami spółdzielni socjalnych w trybie *In house* (z pominięciem prawa zamówień publicznych). Otrzymanie środków w ww. trybie deklarowało jedynie 7% spółdzielni socjalnych założonych przez osoby prawne, które brały udział w badaniu ankietowym.

Wykres 49 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy w latach 2012-2013 spółdzielnia socjalna otrzymała środki finansowe na realizację zadań JST będącej członkiem spółdzielni socjalnej w trybie *In house* (z pominięciem prawa zamówień publicznych)*

* na pytanie odpowiadały wyłącznie spółdzielnie socjalne, których założycielami były osoby prawne
Wielkość próby, n=28
Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.6.2. Przychody spółdzielni socjalnych

Kwoty przychodów spółdzielni socjalnych uczestniczących w badaniu w latach 2012-2013 były zróżnicowane. W 2012 r. największa liczba spółdzielni socjalnych zadeklarowała przychody w przedziale 10-50 tys. zł. Niemal tak samo liczną grupę stanowiły spółdzielnie deklarujące przychody mieszczące się w przedziale 50-100 tys. zł. Łącznie niemal połowa spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu uzyskała w 2012 r. przychód mieszczący się w przedziale 0-100 tys. zł. W 2013 r. najliczniejszą grupę również stanowiły spółdzielnie socjalne, których przychód mieścił się w przedziale 50-100 tys. zł. W 2013 r. łącznie ponad połowa spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu uzyskała przychód mieszczący się w przedziale 0-100 tys. zł. W 2013 r. w porównaniu do roku poprzedniego większa liczba spółdzielni socjalnych odnotowała brak przychodu lub stratę. Znaczniejszemu zmniejszeniu

uległa także liczba spółdzielni socjalnych, które deklarowały, że uzyskany przychód przekroczył 1 mln zł. Struktura spółdzielni socjalnych według przychodu uzyskanego w latach 2012–2013 została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 16 – Struktura spółdzielni socjalnych według kwoty całkowitego przychodu w latach 2012–2013

przedziały kwotowe w tys. zł	2012 r. % spółdzielni socjalnych mieszczących się w danym przedziale	2013 r. % spółdzielni socjalnych mieszczących się w danym przedziale
brak przychodu lub strata	8,7%	13,6%
1 zł – do 10 tys.	13%	13,6%
powyżej 10 tys. - do 50 tys.	18,8%	17,4%
powyżej 50 tys. - do 100 tys.	17,4%	19,7%
powyżej 100 tys. – do 200 tys.	11,7%	15,1%
powyżej 200 tys. – do 300 tys.	4,3%	7,5%
powyżej 300 tys. – do 500 tys.	7,2%	6,8%
powyżej 500 tys.- do 1mln	1,4%	3%
powyżej 1mln	7,2%	3%

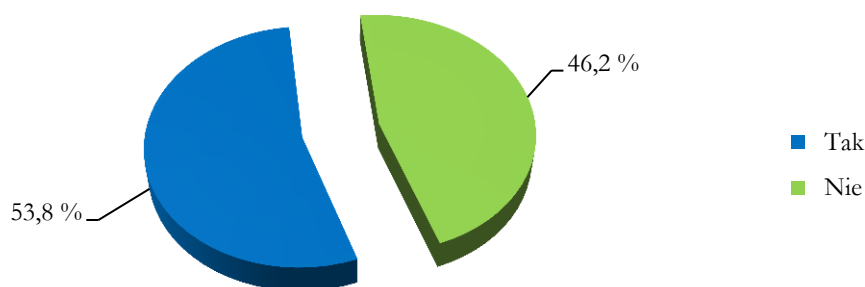
Wielkość próby, za 2012r. n=69, za 2013 r. n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.6.3. Fundusze wydzielone w ramach spółdzielni socjalnych

Zgodnie z art. 167 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, zasadniczymi funduszami własnymi tworzonymi w spółdzielni są: fundusz udziałowy powstający z wpłat udziałów członkowskich, odpisów na udziały członkowskie z podziału dochodu ogólnego lub innych źródeł określonych w odrębnych przepisach, a także fundusz zasobowy powstający z wpłat przez członków wpisowego, części dochodu ogólnego, wartości majątkowych otrzymanych nieodpłatnie lub innych źródeł określonych w odrębnych przepisach. Fundusz zasobowy zmniejsza się o straty na likwidacji środków trwałych oraz straty losowe. Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, spółdzielnia socjalna może tworzyć inne fundusze własne przewidziane w przepisach ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze lub w statucie spółdzielni. Istnienie dodatkowych wydzielonych funduszy deklarowało 53,8% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu ankietowym. Najczęściej wskazywanym funduszem, jaki tworzono w spółdzielniach socjalnych był fundusz inwestycyjny, którego funkcjonowanie zadeklarowało 30,3% spółdzielni socjalnych. Następny w kolejności był fundusz na reintegrację społeczną i zawodową (29,5%). Spółdzielcy wskazywali także na istnienie w ramach spółdzielni socjalnych innych funduszy, których powstanie przewidziano w statucie.

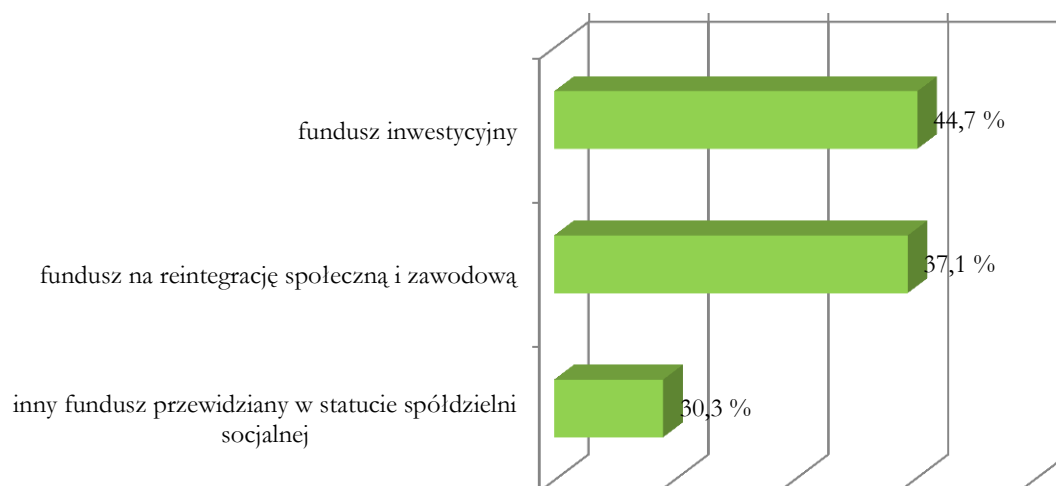
Wykres 50 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o istnienie wyodrębnionych funduszy w ramach spółdzielni socjalnej

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Wykres 51 – Rodzaje funduszy wyodrębnionych w spółdzielni socjalnej

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

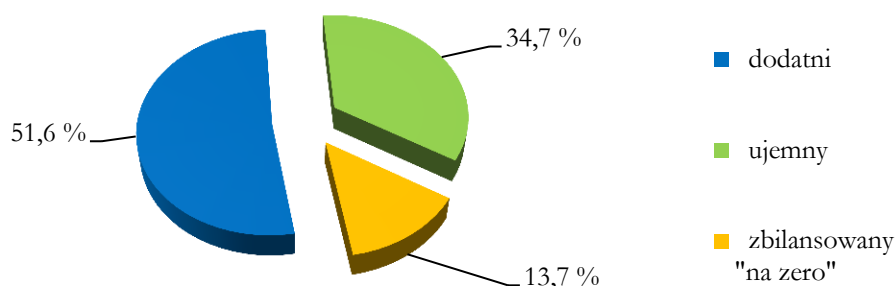
Wielkość próby, n=71

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.6.4. Ocena wyników finansowych i niezależności finansowej spółdzielni socjalnych

Z uwagi na chęć uzyskania jak najszerszego zakresu informacji dotyczących kwestii finansowych, spółdzielniom socjalnym biorącym udział w badaniu zadano pytania o określenie ostatecznego wyniku finansowego w poprzednim roku, w odniesieniu do roku poprzedniego; ocenę zmian w wynikach finansowych, zachodzących wraz z rozwojem ich działalności; a także opinię na temat stopnia niezależności finansowej spółdzielni socjalnych. Odpowiedzi uzyskane na pierwsze z wyżej przedstawionych pytań wskazują, iż w przypadku niemal połowy spośród spółdzielni socjalnych wynik finansowy na koniec 2013 r., w odniesieniu do roku poprzedniego był ujemny lub zbilansowany „na zero”, co oznacza że łącznie prawie 50% spółdzielni socjalnych nie odnotowało zysku z całorocznej działalności lub zakończyło rok ze stratą. Uzyskanie na koniec 2013 r. dodatniego wyniku finansowego w porównaniu z rokiem ubiegłym zadeklarowało 51,6% badanych spółdzielni socjalnych.

Wykres 52 – Końcowe wyniki finansowe spółdzielni socjalnych na koniec 2013 r. w odniesieniu do roku 2012.

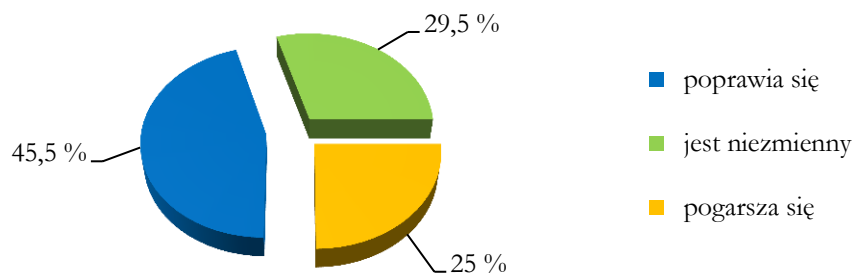
W wynikach nie uwzględniono spółdzielni socjalnych, które nie funkcjonowały w 2013 r., a także tych, które powstały w 2013 r. w związku z czym nie miały punktu odniesienia dla oceny wyniku finansowego.

Wielkość próby, n=95

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Pytaniem uzupełniającym ww. kwestię było pytanie dotyczące opinii na temat zmian zachodzących w wynikach finansowych spółdzielni socjalnych. Aż 45,5% spółdzielni socjalnych wskazało, iż wraz z prowadzeniem działalności wyniki finansowe spółdzielni socjalnej ulegają poprawie. Niemal 30% spośród badanych spółdzielni socjalnych (29,5%) nie dostrzega jakiegokolwiek zmiany w tym zakresie, natomiast jedna czwarta spółdzielców wskazała, że wyniki finansowe spółdzielni socjalnej wraz z prowadzeniem przez nią działalności stopniowo się pogarszają. Łącznie ponad połowa spółdzielni socjalnych deklaruje, iż wraz z rozwojem działalności, wyniki finansowe spółdzielni socjalnej nie ulegają zmianie lub ulegają pogarszaniu.

Wykres 53 – Ocena stanu finansowego spółdzielni socjalnej wraz z rozwojem działalności

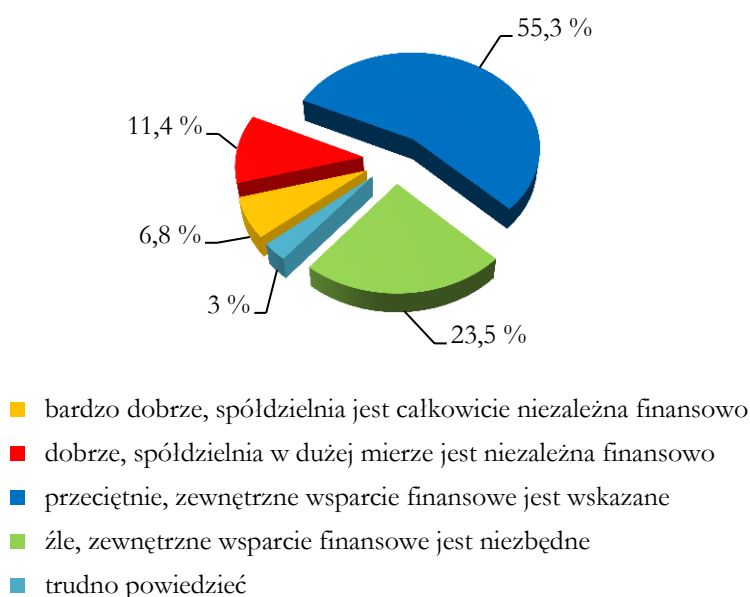

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Odpowiedzi uzyskane na pytanie dotyczące niezależności finansowej spółdzielni socjalnych wskazują, że jedynie 18,2% spółdzielni socjalnych wyraża przekonanie, iż spółdzielnia socjalna jest w dużej mierze lub całkowicie niezależna pod względem finansowym. Ponad trzy czwarte spółdzielni socjalnych (78,8%) uważa, że finansowe wsparcie zewnętrzne jest wskazane lub wręcz niezbędne dla ich dalszego funkcjonowania. 3% badanych spółdzielni socjalnych nie przedstawiło opinii w tym zakresie.

Wykres 54 – Ocena stopnia niezależności finansowej spółdzielni socjalnych

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.7. Otoczenie spółdzielni socjalnych

3.7.1. Współpraca spółdzielni socjalnych

Ocena częstotliwości współpracy spółdzielni socjalnych z wymienionymi podmiotami

Większość spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu nie współpracowało z urzędami szczebla centralnego, ministerstwami, urzędami wojewódzkimi, urzędami marszałkowskimi, mediami ogólnopolskimi czy środowiskiem akademickim lub współpraca ta występowała rzadko, sporadycznie. Spółdzielnie socjalne w większym stopniu współpracowały z samorządem szczebla lokalnego (gmina, powiat), mediami lokalnymi lub

regionalnymi i organizacjami pozarządowymi. Fakt podejmowania współpracy i deklarowana częstotliwość tej współpracy były większe w przypadku instytucji i podmiotów funkcjonujących na poziomie lokalnym, natomiast zdecydowanie mniejsze w przypadku instytucji i podmiotów funkcjonujących na poziomie centralnym. Częstotliwość współpracy spółdzielni socjalnych z wymienionymi podmiotami przedstawia poniższa tabela.

Tabela 17 - Ocena częstotliwości współpracy spółdzielni z wymienionymi podmiotami

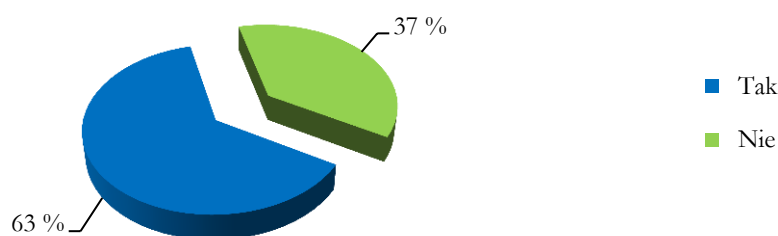
odp.	nie występowała	występowała rzadko	występowała często	występowała systematycznie
samorząd lokalny (gmina, powiat)	28,8 %	27,3 %	23,5 %	20,5 %
samorząd regionalny (urząd marszałkowski)	69,7 %	23,5 %	3,8 %	3 %
urzędy wojewódzkie	84,1 %	11,4 %	3 %	1,5 %
ministerstwa, urzędy centralne	85,6 %	11,4 %	2,3 %	0,8 %
środowisko akademickie	75 %	17,4 %	4,5 %	3 %
media lokalne	36,4 %	40,9 %	18,9 %	3,8 %
media regionalne	63,6 %	26,5 %	8,3 %	1,5 %
media ogólnopolskie	84,8 %	12,9 %	2,3 %	0 %
organizacje pozarządowe	23,5 %	28 %	30,3 %	18,2 %
kościół lub związek wyznaniowy	73,5 %	16,7 %	6,1 %	3,8 %

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Ze względu na kluczową aktywność spółdzielni socjalnych, którą podejmują w obszarze gospodarczym, istotną kwestią było pozyskanie informacji dotyczących funkcjonowania spółdzielni socjalnych w środowisku biznesowym, w tym w szczególności informacji dotyczących współpracy podejmowanej przez spółdzielnie socjalne z firmami prywatnymi. Pytania uwzględnione w kwestionariuszu ankiety dotyczyły zakresu i rodzaju współpracy oraz rodzajów przedsiębiorstw z którymi współpracowały spółdzielnie socjalne. Prowadzenie współpracy z firmami prywatnymi deklarowało 63% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu.

Wykres 55 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o współpracę spółdzielni socjalnej z firmami prywatnymi w latach 2012–2013

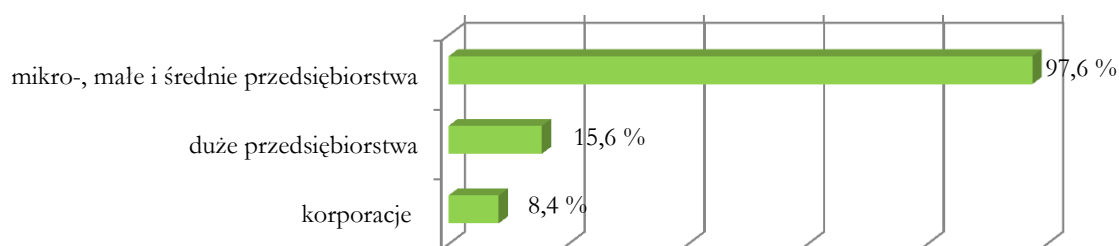

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Najczęściej wskazywaną grupą przedsiębiorców, z którą współpracowały spółdzielnie socjalne były mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa. Niemal wszystkie spółdzielnie socjalne (97,6%) dokonały takiego wskazania. Zdecydowanie rzadziej deklarowano prowadzenie w latach 2012–2013 współpracy z dużymi przedsiębiorstwami oraz korporacjami.

Wykres 56 – Rodzaje firm prywatnych, z którymi spółdzielnie socjalne współpracowały w latach 2012–2013

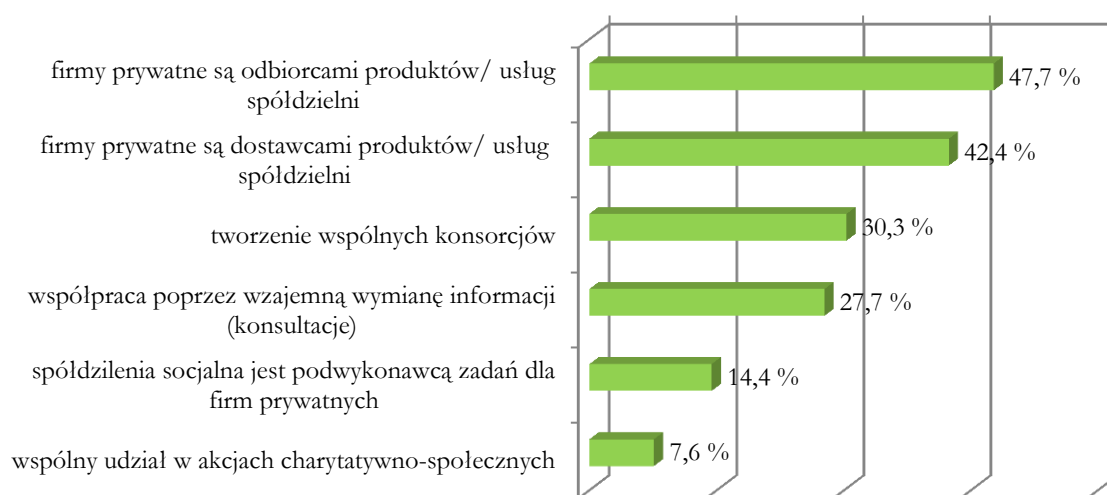
Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wielkość próby, n=83

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

W latach 2012–2013 współpraca spółdzielni socjalnych z firmami odbywała się najczęściej przez sprzedaż produktów/usług firmom prywatnym (47,7%) oraz nabywanie produktów lub usług, których dostawcami były firmy prywatne (42,4%). Spółdzielnie socjalne rzadziej deklarowały ponadto tworzenie wspólnych konsorcjów z firmami prywatnymi, wzajemną wymianę doświadczeń i informacji oraz podwykonywanie zadań dla firm prywatnych. Jedynie 7,6% spółdzielni socjalnych deklarowało wspólny udział w akcjach o charakterze społecznym/charytatywnym. Deklarowane przez spółdzielnie socjalne formy współpracy z firmami prywatnymi w latach 2012-2013 oraz % udział spółdzielni socjalnych, które wskazały daną formę współpracy przedstawia poniższy wykres.

Wykres 57 – Deklarowane formy współpracy spółdzielni socjalnych z firmami prywatnymi w latach 2012-2013

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wielkość próby, n=183

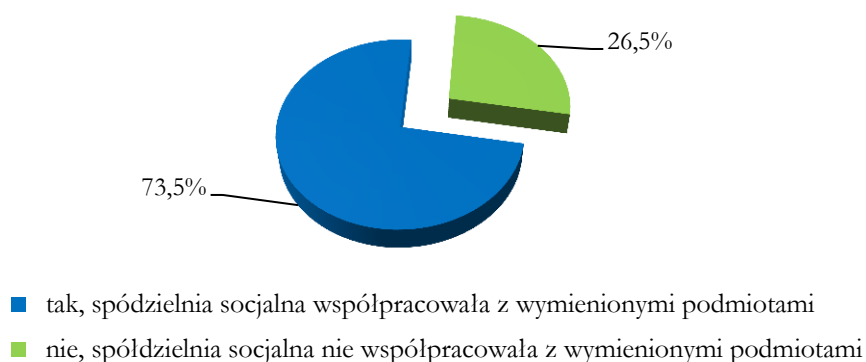
Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Współpraca spółdzielni socjalnych z organizacjami pozarządowymi

Równie istotną kwestią było uzyskanie informacji dotyczących współpracy spółdzielni socjalnych z organizacjami pozarządowymi. Prawie trzy czwarte spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu (73,5%) deklarowało, że w latach 2012–2013 podejmowało współpracę z organizacjami pozarządowymi lub przedsiębiorstwami społecznymi funkcjonującymi w ich otoczeniu lokalnym. Współpraca ta odbywała się najczęściej poprzez wymianę doświadczeń oraz współpracę przy realizacji pojedynczych inicjatyw/projektów. Ponadto spółdzielnie socjalne i organizacje pozarządowe wzajemnie

informowały się o prowadzonych działaniach, organizowały wizyty studyjne lub wykonywały dla organizacji pozarządowych zadania lub usługi. Strukturę spółdzielni socjalnych według deklarowanej współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz formy podejmowanej współpracy przedstawiają poniżej wykresy.

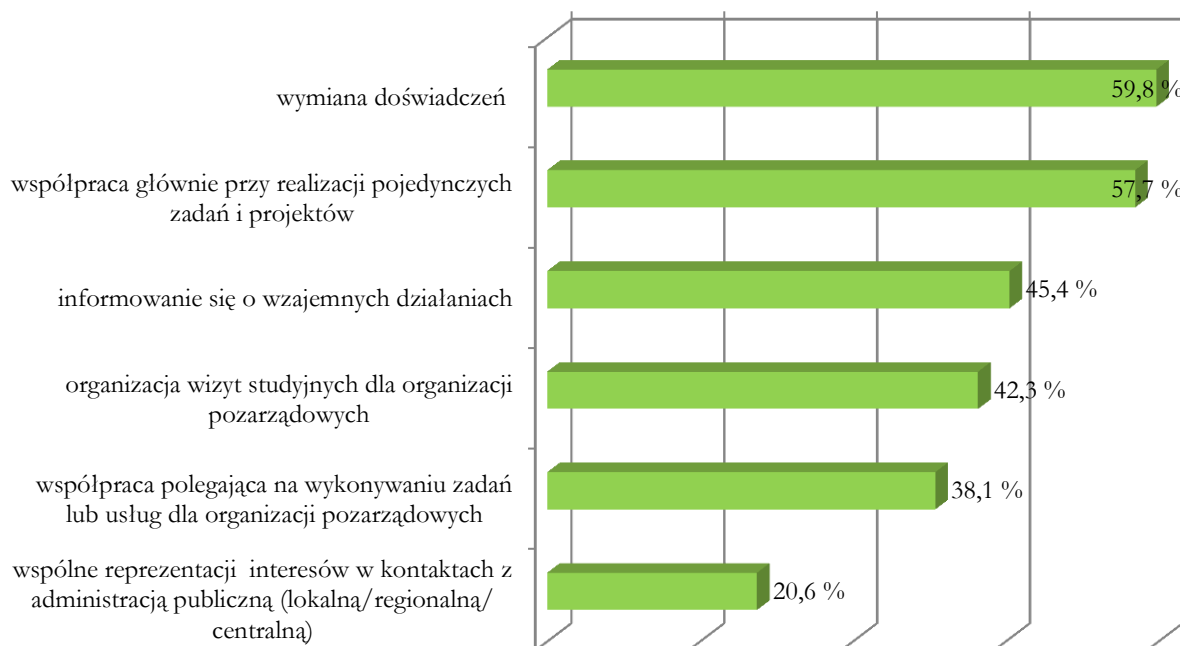
Wykres 58 – Współpraca spółdzielni socjalnych z organizacjami pozarządowymi lub przedsiębiorstwami społecznymi z otoczenia lokalnego w latach 2012–2013

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Wykres 59 – Deklarowane formy współpracy spółdzielni socjalnych z organizacjami pozarządowymi w latach 2012–2013

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Wielkość próby, n=97

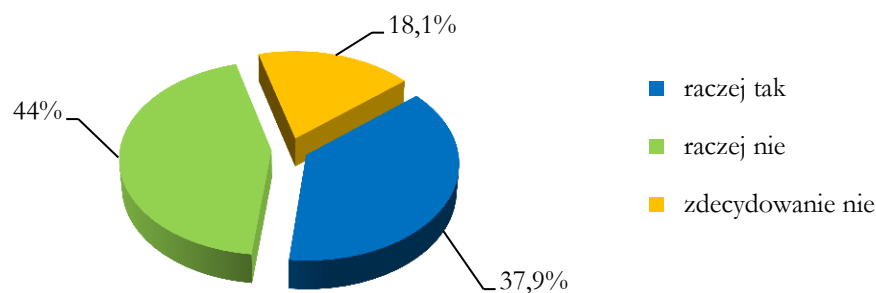
Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.8. Ocena istniejących regulacji prawnych. Propozycje w zakresie zmian prawnych i rozwiązań systemowych dotyczących spółdzielczości socjalnej

Mając na uwadze szczególnie ważną rolę aktów normatywnych, w kontekście powstawania i działalności spółdzielni socjalnych, w ankiecie uwzględniono także pytania dotyczące skuteczności obowiązujących aktów prawnych, w tym ewentualnych propozycji ich modyfikacji w kierunku zapewnienia jak najlepszych warunków dla rozwoju sektora spółdzielczości socjalnej w Polsce.

W ramach tego obszaru problemowego spółdzielniom socjalnym biorącym udział w badaniu zadano trzy pytania. W pierwszym z nich spółdzielnie socjalne zostały poproszone o ogólną ocenę aktów prawnych. Żadna ze spółdzielni biorących udział w badaniu nie wskazała, że obowiązujący system aktów normatywnych zdecydowanie sprzyja rozwojowi spółdzielczości socjalnej. Jedynie 37,9% spółdzielni socjalnych uważa, że obowiązujące akty normatywne tworzą raczej dobre warunki dla spółdzielni socjalnych. Jednocześnie łącznie 56% spółdzielców socjalnych uważa, że obowiązujące akty prawne nie sprzyjają rozwojowi spółdzielni.

Wykres 60 – Rozkład odpowiedzi na pytanie, czy obowiązujący w Polsce system aktów normatywnych sprzyja rozwojowi spółdzielczości socjalnej

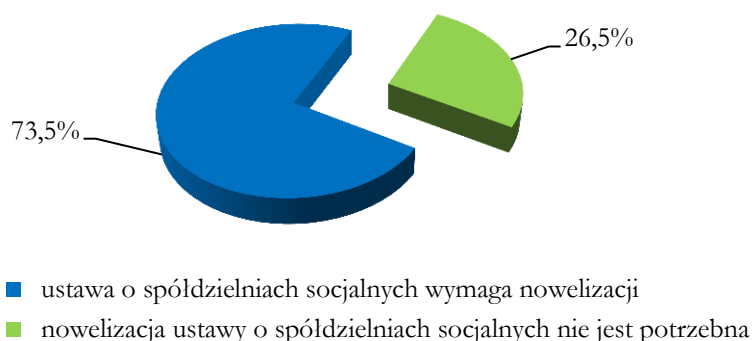

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Odpowiedzi uzyskane na wyżej przedstawione pytanie, znalazły odzwierciedlenie w ocenie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, której dotyczyło drugie pytanie. Jedynie 26,5% spółdzielców jest zdania, iż ww. ustawa w obecnym kształcie nie wymaga zmian. Niemal trzy czwarte spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu (73,5%) wyraziło przekonanie o konieczności nowelizacji jej przepisów.

Wykres 61 – Ocena konieczności nowelizacji ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Spółdzielnie socjalne, które wskazały, że ich zdaniem obecne regulacje prawne dotyczące działalności spółdzielni socjalnych nie sprzyjają rozwojowi sektora i wymagają uzupełnienia lub modyfikacji, zostały poproszone o podanie przykładowych postulatów dotyczących zmian w prawie, które mogłyby w większym stopniu sprzyjać rozwojowi spółdzielczości socjalnej w Polsce. Łącznie zgłoszono 121 propozycji zmian dotychczasowych przepisów. Przedstawione poniżej propozycje stanowią wynik badania i mają charakter informacyjny, przedstawiają subiektywne opinie spółdzielców dotyczące obecnie obowiązujących aktów prawnych.

Najczęściej wskazywaną przez spółdzielców propozycją było umożliwienie spółdzielniom socjalnym prowadzenia księgowości w formie uproszczonej. Ustawą z dnia 7 maja 2009 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 91, poz. 742) wprowadzono możliwość prowadzenia księgowości w formie uproszczonej przez spółdzielnie socjalne pod warunkiem uzyskiwania przychodu netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy w wysokości nie przekraczającej 1,2 mln euro. Wprowadzając ten przepis ustawodawca nie określił jednak formy w jakiej spółdzielnie socjalne mogłyby ją prowadzić. Taka konstrukcja prawna powodowała, iż uprawnienie spółdzielni socjalnych do prowadzenia uproszczonych zasad księgowości nie znajdowało zastosowania w praktyce. Konieczność prowadzenia pełnych ksiąg finansowych, zdaniem spółdzielni socjalnych, stanowi duże obciążenie finansowe, ale także organizacyjne wynikające przede wszystkim z trudności w zatrudnieniu odpowiedniej księgowej (szczególnie w małych miejscowościach lub na terenach wiejskich).

Wyżej wymieniona kwestia została także opisana w rozdziale poświęconym wsparciu spółdzielni socjalnych, na str. 19–20 niniejszego opracowania.

Drugą w kolejności, najczęściej zgłaszaną propozycją było wprowadzenie zmian do ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych. Spółdzielnie socjalne biorące udział w badaniu zgłosiły propozycję dotyczącą prawnego zobligowania jednostek samorządu terytorialnego do stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego.

Spółdzielcy wskazali także na potrzebę zmiany nazewnictwa poprzez usunięcie członu *sojalna* lub zniesienie obowiązku umieszczania wyrażenia *spółdzielnia sojalna* w nazwie spółdzielni. Zdaniem spółdzielców ww. sformułowanie budzi pejoratywne skojarzenia, ma negatywny odbiór społeczny, co utrudnia spółdzielniom socjalnym funkcjonowanie na rynku.

Propozycje spółdzielców dotyczące zmian w obowiązującym prawie dotyczyły także ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. W tym kontekście zgłoszono potrzebę nowelizacji ww. ustawy poprzez zmniejszenie liczby osób mogących rozpocząć działalność w formie spółdzielni socjalnej do np. 3 osób.

Pozostałe propozycje modyfikacji prawa, które zdaniem spółdzielców mogłyby w większym stopniu sprzyjać rozwojowi sektora spółdzielczości socjalnej koncentrowały się głównie wokół kwestii finansowych. W tym kontekście postulowano zmniejszenie lub likwidację składek na ubezpieczenia społeczne; likwidację płatnej lustracji lub przeniesienie kosztów jej przeprowadzania na budżet państwa; zniesienie konieczności odprowadzania składek na Krajową Radę Spółdzielczą; wprowadzenie szerszego zakresu ulg podatkowych, zmniejszenie opłat związanych z kosztami urzędowymi, a także wprowadzenie systemu preferencyjnych pożyczek i poręczeń dla spółdzielni socjalnych. Ponadto spółdzielcy socjalni wskazali na potrzebę rozszerzenia katalogu osób traktowanych jako zagrożone wykluczeniem społecznym m.in. o matki powracające z urlopów macierzyńskich, a także konieczność wprowadzenia procedur kontroli i nadzoru nad działalnością Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej.

Powyższe informacje stanowią wynik przeprowadzonego badania i zostaną poddane analizie. Ich prezentacja nie jest tożsama z przyjęciem podobnego stanowiska przez autorów dokumentu

W ramach badania ankietowego spółdzielnie socjalne zostały także poproszone o dokonanie oceny przydatności istniejących lub planowanych rozwiązań systemowych, mających sprzyjać rozwojowi sektora spółdzielni socjalnych. Przedstawione instrumenty

wsparcia oraz % spółdzielni socjalnych, które dokonały danego wskazania przedstawia poniższa tabela.

Tabela 18 – Ocena przydatności prowadzonych lub przyszłych działań systemowych dla rozwoju sektora spółdzielni socjalnych

odp.	zdecydowanie przydatne	raczej przydatne	raczej nieprzydatne	zdecydowanie nieprzydatne	nie mam zdania
Tworzenie bazy informacyjnej dot. możliwości pozyskania środków finansowych	67,4 %	25 %	6,1 %	0,8 %	0,8 %
Wprowadzenie systemu preferencyjnego zatrudnienia dla osób przechodzących z pracy w spółdzielniach socjalnych na otwarty rynek pracy	37,1 %	34,8 %	17,4 %	5,3 %	5,3 %
Stworzenie instytucjonalnego systemu wsparcia (doradztwo, szkolenia, pomoc finansowa i rzeczowa)	56,1 %	32,6 %	7,6 %	3 %	0,8 %
Budowanie pozytywnego wizerunku oraz promocja idei spółdzielni socjalnych	60,6 %	33,3 %	3 %	3 %	0
Tworzenie sieci i związków spółdzielni	34,8 %	38,6 %	18,9 %	3 %	4,5 %

Wprowadzanie nowych rozwiązań finansowych dla spółdzielni socjalnych, np. fundusz pożyczkowy	66,7 %	26,5 %	3 %	0,8 %	3 %
--	--------	--------	-----	-------	-----

Wielkość próby, n=132

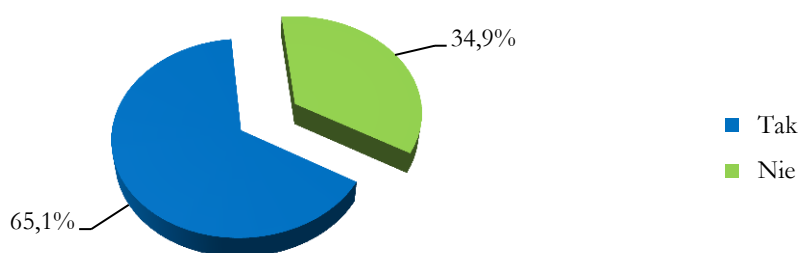
Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

3.9. Rezultaty działalności spółdzielni socjalnych i plany na przyszłość

W formularzu uwzględniono dodatkowy blok pytań poświęcony rezultatom działalności spółdzielni socjalnych oraz planom związanym z rozwojem ich działalności. Pytania miały na celu poznanie, z jednej strony rezultatów działalności społecznej w tym obszarów wsparcia członków spółdzielni socjalnej oraz stopnia w jakim spółdzielnie socjalne wspierają swoich członków, z drugiej strony zaś poznanie zamierzeń spółdzielców związanych z ich aktywnością w obszarze społecznym oraz gospodarczym, w tym w szczególności planów związanych z poziomem zatrudnienia w ramach spółdzielni socjalnej. Ponadto spółdzielnie socjalne zostały poproszone o wyrażenie ogólnej opinii dotyczącej przyszłości ich spółdzielni socjalnej.

Ponad 65% spółdzielni socjalnych będących uczestnikami badania zadeklarowało, iż podejmuje działania mające na celu pomiar stopnia realizacji zakładanych celów gospodarczych i społecznych.

Wykres 62 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy spółdzielnia socjalna mierzy efekty zakładanych celów gospodarczych i społecznych

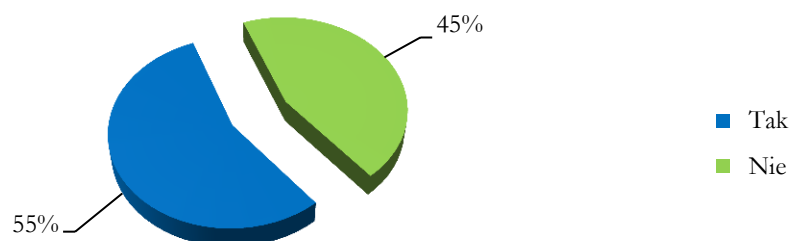

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Posiadanie opracowanej strategii rozwoju przedsiębiorstwa deklarowała ponad połowa spółdzielni socjalnych, biorących udział w badaniu ankietowym (55%).

Wykres 63 – Podział spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu ze względu na posiadanie planu/strategii rozwoju przedsiębiorstwa

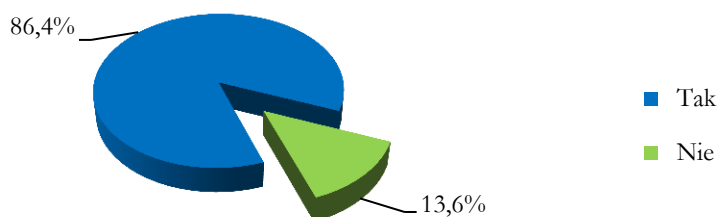

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Ponad 86% spółdzielni socjalnych zamierza w roku bieżącym lub następnych podjąć działania mające na celu rozwój prowadzonej działalności gospodarczej. Najczęściej wskazywane, planowane działania obejmują pozyskanie nowych klientów (74,2%), rozszerzenie oferty produktów lub usług (63,6%) oraz pozyskanie nowych źródeł dochodu w formie nowych dotacji lub grantów projektowych (46,2%). Co czwarta spółdzielnia socjalna planuje rozpocząć działalność w ramach nowej branży, co czwarta natomiast ma w planach wdrożenie nowych sposobów przepływu produktów/usług od spółdzielni socjalnej do nabywcy. Najmniej spółdzielni socjalnych deklaruje posiadanie planów związanych z wdrożeniem nowych sposobów rozpoznawania potrzeb rynku.

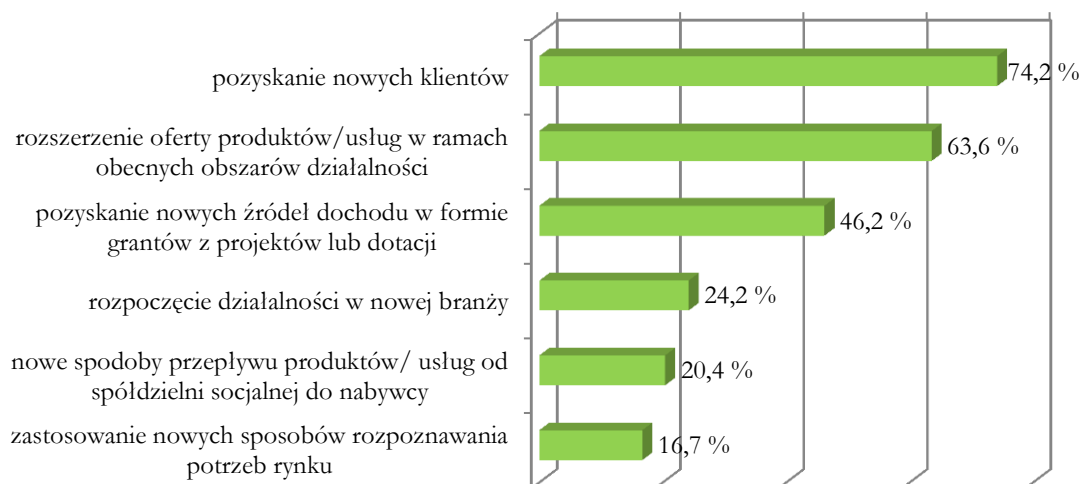
Wykres 64 – Deklarowana przez spółdzielnie socjalne biorące udział w badaniu, chęć podjęcia działań mających na celu rozwój prowadzonej działalności gospodarczej

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

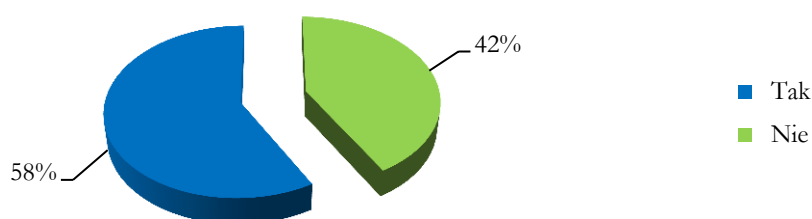
Wykres 65 – Działania w zakresie rozwoju prowadzonej działalności gospodarczej, które spółdzielnia socjalna zamierza podjąć w roku bieżącym lub następnym

Dane nie sumują się do 100%, ponieważ spółdzielnie socjalne mogły wskazać więcej niż jedną odpowiedź.
 Wielkość próby, n=114
 Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Niemal 80% spółdzielni socjalnych uznało tworzenie miejsc pracy za najważniejszą korzyść związaną z działalnością spółdzielni socjalnych.²⁵ W tym kontekście za istotne z punktu widzenia dalszej działalności spółdzielni socjalnych w Polsce należy uznać plany związane z poziomem zatrudnienia w ramach spółdzielni. Zwiększenie poziomu zatrudnienia w roku bieżącym lub latach następnych deklarowało 58% spółdzielni socjalnych uczestniczących w badaniu.

Wykres 66 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o plany związane ze zwiększeniem poziomu zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych w roku bieżącym lub następnym

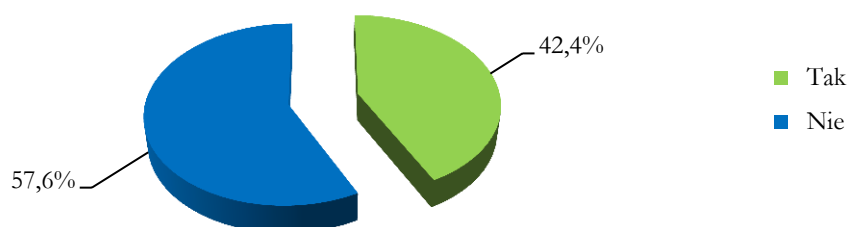

Wielkość próby, n=132
 Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

²⁵ Patrz. tab. nr 19.

Pytania dotyczące rodzaju i głównych obszarów prowadzonej działalności pożytku publicznego, które zostały opisane na str. 73–74 niniejszego opracowania, uzupełniono pytaniem dotyczącym planów związanych z ewentualnym poszerzeniem zakresu prowadzonej działalności w latach przyszłych. Zgodnie z deklaracjami, ponad 42% spółdzielni socjalnych planuje w roku bieżącym lub latach następnych poszerzyć zakres działalności o nowe obszary pożytku publicznego.

Wykres 67 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy spółdzielnia socjalna planuje w roku bieżącym lub następnych poszerzenie działalności o nowe obszary pożytku publicznego

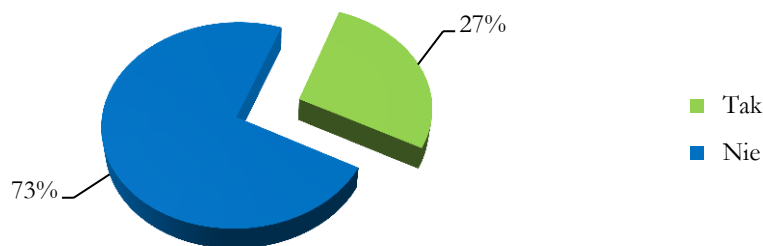
Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Jedną z korzyści związanych z funkcjonowaniem spółdzielni socjalnych, którą niemal 64% spółdzielni socjalnych uznało za korzyść najważniejszą i podstawową jest odbudowanie i podtrzymanie zdolności członków do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.²⁶ W jednym z pytań spółdzielnie socjalne poproszono o podanie liczby osób będących pracownikami spółdzielni socjalnej, które w latach 2012–2013 w związku ze znalezieniem pracy na otwartym rynku pracy lub podjęciem indywidualnej działalności gospodarczej przestały być jej członkami. W ramach działalności 27% spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu, w latach 2012–2013 zdarzyła się sytuacja, że osoba będąca pracownikiem spółdzielni socjalnej, znalazła zatrudnienie na otwartym rynku pracy lub podjęła indywidualną działalność gospodarczą i w związku z tym przestała być jej członkiem.

²⁶ Patrz. tab. nr 19.

Wykres 68 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy w latach 2012-2013 w spółdzielni socjalne zdarzyła się sytuacja, że osoba w niej zatrudniona znalazła zatrudnienie na otwartym rynku pracy lub podjęła indywidualną działalność gospodarczą i w związku z tym przestała być członkiem spółdzielni

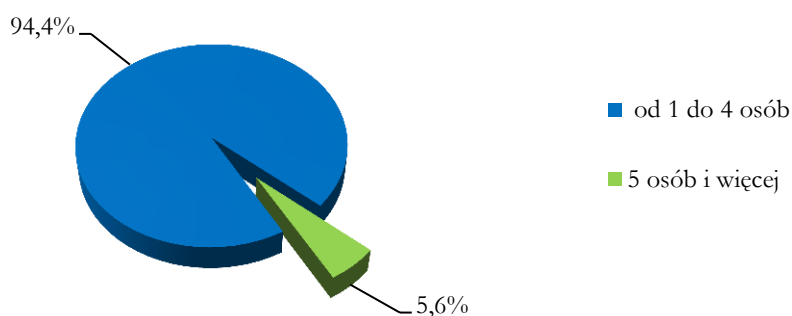

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

W przypadku większości spółdzielni socjalnych, które zadeklarowały, że w latach 2012-2013, wśród członków spółdzielni socjalnej były osoby, które w wyniku znalezienia zatrudnienia na otwartym rynku pracy lub podjęcia indywidualnej działalności gospodarczej przestały być jej członkami, sytuacja taka dotyczyła nie więcej niż 5 osób w ramach tej samej spółdzielni. Jedynie 5,6% spółdzielni socjalnych wskazało, że liczba takich osób wynosiła 5 lub więcej osób.

Wykres 69 – Liczba osób, które w latach 2012-2013 będąc członkami spółdzielni socjalnej znalazły zatrudnienie na otwartym rynku pracy lub podjęły indywidualną działalność gospodarczą i w związku z tym przestały być jej członkami

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Korzyści związane z działalnością spółdzielni socjalnych

Spółdzielcy socjalni uczestniczący w badaniu zostali poproszeni o dokonanie oceny korzyści związanych z działalnością spółdzielni socjalnych.

Korzyści, które spółdzielnie socjalne najczęściej określały jako najważniejsze i podstawowe to tworzenie nowych miejsc pracy (78,8%) oraz odbudowanie i podtrzymanie zdolności członków do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy (63%). Jako ważne, ale realizowane w drugiej kolejności lub mniej ważne korzyści najczęściej wskazywano aktywizację lokalnej społeczności w zakresie realizacji celów społecznych i gospodarczych, wzmacnianie więzi międzyludzkich i poczucia uczestnictwa w życiu społecznym oraz realizację potrzeb społeczności lokalnych poprzez produkcję dóbr i usług skierowanych do ogółu społeczności. Szczegółowe zestawienie ukazujące % spółdzielni socjalnych, które udzieliły danej odpowiedzi przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19 – Ocena korzyści związanych z działalnością spółdzielni socjalnych

odp.	korzyści najważniejsze i podstawowe	korzyści uznane za ważne, ale realizowane w drugiej kolejności	korzyści najmniej ważne
Aktywizacja lokalnych społeczności w realizacji celów społecznych i gospodarczych	24,2 %	56,8 %	18,9 %
Tworzenie nowych miejsc pracy	78,8 %	18,9 %	2,3 %
Odbudowanie i podtrzymanie zdolności członków do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy	63,6 %	31,8 %	4,5 %
Wzmacnianie więzi międzyludzkich i poczucia uczestnictwa w życiu społecznym	40,9 %	47 %	12,1 %
Realizacja potrzeb społeczności lokalnych poprzez produkcję dóbr i usług skierowanych do ogółu społeczności	41,7 %	39,4 %	18,9 %

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Spółdzielnie socjalne zostały także poproszone o dokonanie oceny stopnia przydatności zatrudnienia w ramach spółdzielni socjalnej dla realizacji wymienionych działań. Przedstawione korzyści oraz oceny spółdzielni socjalnych zawiera poniższa tabela.

Tabela 20 – Ocena stopnia przydatności pracy w ramach spółdzielni socjalnej dla realizacji wskazanych działań

odp.	zdecydowanie pomaga	raczej pomaga	raczej nie pomaga	zdecydowanie nie pomaga	nie mam zdania
Rozwój umiejętności związanych z wykonywaniem zadań (zdolność przystosowania się do określonych sytuacji, umiejętności organizacyjne, odporność na stres i umiejętność radzenia sobie z nowymi zadaniami)	52,3 %	40,2 %	4,5 %	1,5 %	1,5 %
Umiejętności komunikacji społecznej (kontakty międzyludzkie, umiejętność słuchania i wypowiedania się na forum grupy)	41,7 %	47,7 %	6,8 %	0	3,8 %
Zdolności do działania w ramach organizacji jaką jest każdy zakład pracy (samodyscyplina, punktualność, respektowanie zasad organizacji pracy)	43,2 %	47 %	6,1 %	3 %	0,8 %
Rozwoju innych umiejętności przydatnych w pracy (dynamizm, inicjatywa, motywacja, poczucie	37,1 %	50 %	9,1 %	2,3 %	1,5 %

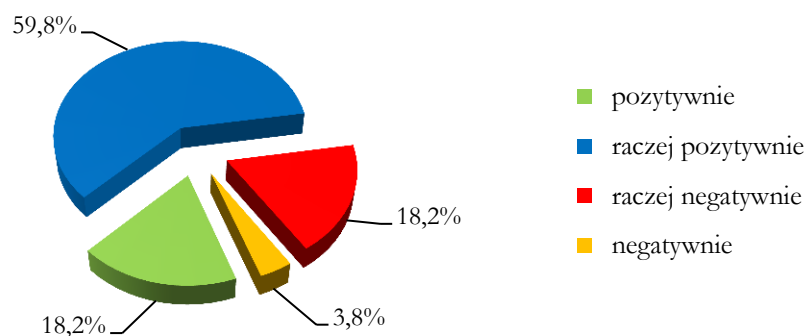
wspólnoty)					
Zrozumienia ogólnych reguł działania przedsiębiorstwa (podstawy prawa pracy i przepisów BHP)	34,8 %	50 %	12,1 %	2,3 %	0,8 %
Większej mobilności zawodowej i zdolności adaptacyjnych na rynku pracy	30,3 %	53 %	12,1 %	1,5 %	3 %

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

Łącznie aż 78% spółdzielni socjalnych uczestniczących w badaniu postrzega przyszłość swojej spółdzielni socjalnej pozytywnie, w tym pozytywnie – 18,2% i raczej pozytywnie – 59,8%. Pozostałe spółdzielnie socjalne postrzegają przyszłość prowadzonej przez siebie działalności negatywnie jednak zdecydowana większość z nich wskazała odpowiedź „raczej negatywnie”, jedynie 3,8% spółdzielni socjalnych wyraziło zdecydowane przekonanie o negatywnej przyszłości prowadzonej przez nich spółdzielni socjalnej.

Wykres 70 – Ocena przyszłości spółdzielni socjalnych

Wielkość próby, n=132

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS

4. Wnioski z badania

Powstawanie i bieżące funkcjonowanie spółdzielni socjalnych

- Większość spółdzielni socjalnych prowadziło działalność o zasięgu lokalnym lub regionalnym.
- Wśród założycieli spółdzielni socjalnych dominują osoby fizyczne, w tym najczęściej osoby bezrobotne.
- Niewiele ponad połowa spółdzielni socjalnych powstała we współpracy z OWES.
- Podczas tworzenia działalności spółdzielcy opierają się najczęściej na innych spółdzielniach socjalnych lub innych organizacjach funkcjonujących w Polsce. Założyciele rzadziej wzorują się na dobrych praktykach, przykładach działalności podmiotów zagranicznych.
- Większość spółdzielni socjalnych w latach 2012-2013 nie było członkami związku rewizyjnego spółdzielni socjalnych.
- W ramach większości spółdzielni socjalnych nie funkcjonuje rada nadzorcza.
- Niemal połowa spółdzielni socjalnych nie przyjęła żadnych dodatkowych dokumentów organizacyjnych poza statutem spółdzielni. Te spółdzielnie socjalne, które przyjęły dodatkowe dokumenty organizacyjne najczęściej deklarowały przyjęcie wewnętrznego regulaminu pracy oraz regulaminu wynagrodzeń.
- Większość spółdzielni socjalnych posiada strategię rozwoju przedsiębiorstwa i dokonuje pomiaru stopnia realizacji zakładanych celów społecznych i gospodarczych.
- Ponad połowa spółdzielców socjalnych biorących udział w badaniu ankietowym zetknęła się z problemami na etapie tworzenia spółdzielni socjalnej. Najczęściej wskazywanym problemem była trudność w pozyskaniu pierwszych klientów.
- Ponad połowa spółdzielni socjalnych napotykała problemy w bieżącym funkcjonowaniu spółdzielni. Najczęściej występującymi problemami była nierównomierna aktywność członków spółdzielni socjalnej, problemy w relacjach interpersonalnych oraz brak zrozumienia dla problemów spółdzielczości i brak zainteresowania ze strony władz lokalnych.
- Ponad trzy czwarte spółdzielców postrzega przyszłość swojej spółdzielni socjalnej pozytywnie.

Członkowie i pracownicy spółdzielni socjalnych

- W badanej zbiorowości dominowały spółdzielnie socjalne, których liczba członków nie przekraczała 9 osób.
- Wśród członków spółdzielni socjalnych niewielką część stanowiły osoby, które wcześniej uczestniczyły w zajęciach organizowanych przez centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej.
- Dominującą formą zatrudnienia w badanych spółdzielniach socjalnych stanowi spółdzielcza umowa o pracę.
- Więcej niż połowa spółdzielni socjalnych zatrudnia osoby niebędące członkami spółdzielni socjalnej, których zatrudnienie, z uwagi na posiadane kwalifikacje, dopuszcza art. 12 ust. 1a ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.
- Niemal 60% spółdzielni socjalnych zatrudniało osoby z orzeczoną niepełnosprawnością.
- W ramach 27% spółdzielni socjalnych zdarzyła się sytuacja, że osoba będąca członkiem spółdzielni znalazła zatrudnienie na otwartym rynku pracy lub podjęła indywidualną działalność gospodarczą i w związku z tym przestała być członkiem spółdzielni. W zdecydowanej większości spółdzielni sytuacja taka dotyczyła nie więcej niż 5 osób.
- Spółdzielnie socjalne założone przez osoby prawne dokonały zatrudnienia ustawowego minimum 5 osób spośród osób wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych już w okresie pierwszych 3 miesięcy od dnia zarejestrowania spółdzielni w Krajowym Rejestrze Sądowym.
- Większość spółdzielni socjalnych w latach 2012-2013 korzystało ze wsparcia wolontariuszy.

Działalność gospodarcza spółdzielni socjalnych

- Wybierając profil działalności spółdzielcy socjalni najczęściej opierają się na wynikach badań i analiz dotyczących popytu na dane produkty/usługi oraz wykształceniu i umiejętnościach posiadanymi przez członków spółdzielni socjalnej.
- Większość spółdzielni socjalnych przed rozpoczęciem działalności przygotowała wstępny biznesplan. W przygotowaniu takiego dokumentu najczęściej pomagały

OWES, organizacje pozarządowe wspierające rozwój spółdzielczości socjalnej oraz osoby indywidualne.

- Większość spółdzielni socjalnych, które uczestniczyły w badaniu planuje podjąć działania w celu rozwoju prowadzonej działalności gospodarczej, zwiększenia zatrudnienia oraz poszerzenia działalności o nowe obszary działalności pożytku publicznego.
- Większość spółdzielni socjalnych przeciętnie lub źle ocenia możliwości w zakresie konkurencyjności z firmami prywatnymi.
- Zdaniem spółdzielni socjalnych uczestniczących w badaniu najważniejszą korzyścią związaną z funkcjonowaniem spółdzielni jest tworzenie nowych miejsc pracy.

Działalność społeczna spółdzielni socjalnych

- Niewiele ponad połowa spółdzielni socjalnych deklaruje prowadzenie działalności społecznej lub oświatowo-kulturalnej dla swoich członków oraz ich otoczenia lokalnego. Działaniami najczęściej podejmowanymi była współorganizacja imprez okolicznościowych, tj. Dzień Dziecka lub Mikołajki.
- Najwięcej spółdzielni socjalnych prowadzi działalność pożytku publicznego o charakterze nieodpłatnym. Głównym obszarem działalności pożytku publicznego, w którym prowadziły działalność spółdzielnie socjalne uczestniczące w badaniu była reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Finanse spółdzielni socjalnych

- Najczęściej wskazywanym źródłem finansowania działalności spółdzielni socjalnych są przychody z prowadzonej działalności gospodarczej.
- Większość spółdzielni socjalnych nie uzyskuje środków finansowych na realizację zadań publicznych w drodze zamówień publicznych uwzględniających klauzule społeczne.
- Nabywcami produktów lub usług świadczonych przez spółdzielnie socjalne są najczęściej osoby indywidualne, najrzadziej natomiast inne spółdzielnie socjalne.
- Większość spółdzielni socjalnych założonych przez osoby prawne nie otrzymuje środków na realizację zadań jednostek samorządu terytorialnego będących członkami spółdzielni socjalnych w trybie *In house* (z pominięciem prawa zamówień publicznych).

- Przychody spółdzielni socjalnych, które uczestniczyły w badaniu są zróżnicowane. Zarówno w 2012 r., jak i w 2013 r. najliczniejszą grupę spółdzielni socjalnych stanowiły te, których przychody mieściły się w przedziale 50 tys. -100 tys. zł.
- Niewiele ponad połowa spółdzielni socjalnych odnotowała w 2013 r. dodatni wynik finansowy w porównaniu do roku 2012.
- Zdaniem ponad połowy spółdzielni socjalnych stan finansów z roku na rok pogarsza się.
- Większość spółdzielni socjalnych przeciętnie ocenia stopień niezależności finansowej spółdzielni. Ich zdaniem zewnętrzne wsparcie finansowe spółdzielni socjalnych jest wskazane lub niezbędne dla możliwości ich dalszego funkcjonowania.

Współpraca spółdzielni socjalnych z innymi podmiotami

- Spółdzielnie socjalne częściej podejmują i prowadzą współpracę z podmiotami lub instytucjami szczebla lokalnego. Im wyższy poziom centralizacji instytucji lub podmiotu tym mniejszy zakres współpracy spółdzielni socjalnych z takimi podmiotami.
- Nieco ponad 60% spółdzielni socjalnych prowadzi współpracę z firmami prywatnymi. W przypadku zdecydowanej większości współpraca ta odbywa się z mikro-, małymi- lub średnimi przedsiębiorcami. Firmy prywatne najczęściej stanowią odbiorców produktów/usług spółdzielni socjalnych i odwrotnie, firmy prywatne są często także dostawcami produktów i usług do spółdzielni socjalnych.
- Niemal trzy czwarte spółdzielni socjalnych współpracowało z organizacjami pozarządowymi lub przedsiębiorstwami społecznymi z ich otoczenia lokalnego. Współpraca najczęściej odbywała się w formie wzajemnej wymiany doświadczeń oraz współpracy przy realizacji pojedynczych projektów i działań.

Ocena obecnie obowiązujących aktów normatywnych

- Większość spółdzielni socjalnych wyraża przekonanie, iż obowiązujący system aktów normatywnych nie sprzyja rozwojowi spółdzielczości socjalnej w Polsce. Niemal trzy czwarte badanych spółdzielni socjalnych uznało za konieczne nowelizację ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. Najczęściej wskazywanym postulatem dotyczącym oczekiwanych zmian w regulacjach prawnych jest przyjęcie przepisów umożliwiających spółdzielniom socjalnym prowadzenie księgowości w formie uproszczonej.

5. Najważniejsze zmiany, jakie zaszły w sektorze spółdzielni socjalnych w Polsce w stosunku do poprzedniego okresu sprawozdawczego obejmującego lata 2010–2011.

W czasie jaki upłynął od poprzedniego okresu sprawozdawczego obejmującego lata 2010–2011, nastąpił dynamiczny wzrost liczby zarejestrowanych spółdzielni socjalnych. O ile na koniec 2011 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym zarejestrowanych było 425 spółdzielni socjalnych, to na koniec 2012 r. w rejestrze figurowało już 615 spółdzielni socjalnych, a na koniec 2013 r. było ich aż 936. Przyrost liczby zarejestrowanych spółdzielni socjalnych w latach 2011–2013 przedstawiono na wykresie 2. Od poprzedniego okresu sprawozdawczego w Polsce powstały 534 nowe spółdzielnie socjalne.

Na przestrzeni lat nie uległa zmianie struktura założycieli spółdzielni socjalnych. Zarówno w przypadku poprzedniego monitoringu spółdzielni socjalnych, obejmującego okres sprawozdawczy 2010–2011, jak i tegorocznego badania ankietowego, wśród założycieli spółdzielni dominowały osoby fizyczne, w tym najczęściej osoby bezrobotne. Większość spółdzielni socjalnych liczyła od 5 do 9 osób. Należy jednak zauważyć, iż w okresie od zakończenia poprzedniego monitoringu spółdzielni socjalnych obejmującego okres sprawozdawczy 2010–2011, wzrosła liczba członków spółdzielni socjalnych. W poprzednim badaniu nie odnotowano spółdzielni, których liczba członków wynosiła 10 lub więcej. W ramach bieżącego monitoringu, w roku 2012 aż 10% badanych spółdzielni wskazało, iż liczba ich członków wynosiła 10 lub więcej osób. W roku 2013 liczbę członków równą lub przekraczającą 10 zadeklarowało niemal 8% spółdzielni socjalnych, uczestniczących w badaniu ankietowym.

Na przestrzeni lat polepszeniu uległa ogólna ocena spółdzielców dotycząca kondycji finansowej spółdzielni socjalnych. Wzrosła liczba spółdzielni socjalnych deklarujących, iż sytuacja finansowa ich spółdzielni poprawiła się, a także tych deklarujących, iż stan finansów spółdzielni socjalnej jest niezmienny. Jednocześnie warto zauważyć, iż od poprzedniego okresu sprawozdawczego 2010–2011 wzrosła liczba spółdzielni socjalnych wyrażających przekonanie o konieczności wspierania finansowego ich działalności. W okresie sprawozdawczym obejmującym lata 2010–2011 łącznie 65% spółdzielni było zdania, iż zewnętrzne wsparcie finansowe dla spółdzielni socjalnej jest wskazane lub niezbędne. W ramach tegorocznego badania ankietowego opinię taką wyraziło łącznie 78,8% spółdzielców. Nieznacznemu zmniejszeniu uległa liczba spółdzielni socjalnych, wśród członków których znajdowały się osoby uczestniczące uprzednio

w zajęciach organizowanych przez Centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej (będące absolwentami KIS i CIS).

Wzrosła liczba spółdzielni socjalnych, które korzystały z pomocy wolontariuszy. Zgodnie z danymi dotyczącymi poprzedniego okresu sprawozdawczego 2010–2011 z pomocy wolontariuszy korzystało 18,8% spółdzielni socjalnych. W ramach tegorocznego badania ankietowego korzystanie z pomocy wolontariuszy deklarowało 29% spółdzielni socjalnych. Nieznacznie wzrosła również liczba spółdzielni socjalnych prowadzących bieżący monitoring stopnia realizacji zakładanych celów społecznych i gospodarczych.

Dane uzyskane w ramach badania ankietowego wykazały także, iż w okresie od zakończenia poprzedniego monitoringu spółdzielni socjalnych, obejmującego lata 2010–2011, pogorszeniu uległa ogólna ocena przydatności obowiązujących aktów normatywnych. W 2012 r. większość spółdzielni socjalnych pozytywnie oceniła zmiany wprowadzone wraz z nowelizacją ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, a jednocześnie ponad połowa spółdzielców wyrażała przekonanie, iż ówczesne obowiązujące akty normatywne sprzyjały rozwojowi spółdzielczości socjalnej. Odpowiedzi uzyskane w ramach tegorocznego badania wykazały, iż większość spółdzielni socjalnych wyraża przekonanie, iż ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych wymaga nowelizacji, a obowiązujący system aktów normatywnych nie sprzyja rozwojowi spółdzielczości socjalnej w Polsce. W ramach propozycji zmian prawnych, o których przedstawienie poproszono spółdzielców socjalnych, jako najbardziej potrzebne wskazywano wprowadzenie zmian w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości w kierunku wprowadzenia możliwości prowadzenia przez spółdzielnie socjalne uproszczonej rachunkowości.

6. Podsumowanie

Spółdzielczość socjalna odgrywa istotną rolę w sektorze ekonomii społecznej. W ostatnich latach w Polsce obserwowalny jest jej dynamiczny rozwój, jednakże dane o jej funkcjonowaniu nie są gromadzone w sposób usystematyzowany i bywają fragmentaryczne. Opracowanie i wdrożenie rozwiązań adekwatnych do potrzeb i zapewniających kompleksowy rozwój sektora spółdzielczości socjalnej, wymaga rzetelnej diagnozy opartej na pełnych informacjach dotyczących funkcjonowania spółdzielni socjalnych. Planowana jest realizacja działań które umożliwią pozyskanie kompleksowych danych w tym zakresie. Istotnymi działaniami, które będą stanowiły odpowiedź na występujące obecnie wyzwania w zakresie pozyskiwania, gromadzenia i przetwarzania ww.

danych, będą działania określone w projekcie systemowym pn. *System wzmacniania potencjału i kompetencji sektora spółdzielczości socjalnej oraz stworzenie sieci współpracy z instytucjami rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej*. W ramach realizowanego już projektu prowadzone będą powtarzalne i kompleksowe badania sektora spółdzielczości socjalnej w Polsce. Systematyczny monitoring spółdzielni socjalnych będzie miał na celu diagnozowanie bieżącej kondycji organizacyjnej, ekonomicznej i społecznej spółdzielni socjalnych oraz poznanie ich realnej pozycji na rynku pracy oraz na rynku produktów i usług. W ramach systematycznych badań pozyskiwane będą także informacje dotyczące uwarunkowań w jakich funkcjonują spółdzielnie socjalne, problemów, które dotyczą ich organizacji, a także sposobów wykorzystania przez spółdzielnie socjalne instrumentów wsparcia im dedykowanych.

7. Monitoring Sektora Ekonomii Społecznej woj. wielkopolskiego jako przykład dobrej praktyki w zakresie obserwowania rozwoju Podmiotów Ekonomii Społecznej, w tym spółdzielni socjalnych

Ze względu na brak systematycznych i kompleksowych danych dotyczących sektora spółdzielczości socjalnej, na uwagę zasługuje *Monitoring Sektora Ekonomii Społecznej*, który został przeprowadzony w województwie wielkopolskim, w ramach projektu pn. *Koordinacja i współpraca na rzecz integracji społecznej Wielkopolski*, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W ramach monitoringu sektora ekonomii społecznej regionu wielkopolskiego, przeprowadzono badanie podmiotów ekonomii społecznej (PES), badanie efektu netto (badanie uczestników i pracowników podmiotów ekonomii społecznej), badanie jednostek samorządu terytorialnego (JST) oraz badanie opinii publicznej.

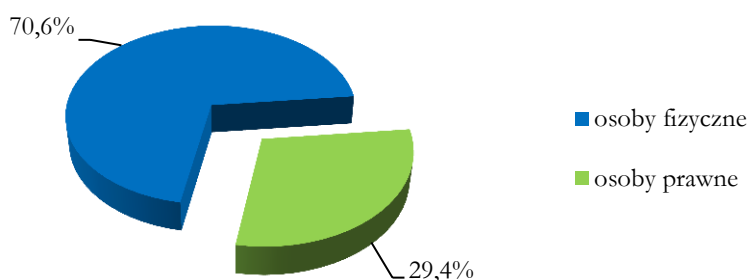
Z uwagi na interesujące wyniki badań oraz przyjętą metodologię i czytelną konstrukcję raportu, stanowiące przykład dobrej praktyki w zakresie monitorowania rozwoju sektora ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych - poniżej przedstawiono wybrane wyniki raportu z badań, obejmujące w szczególności sytuację wielkopolskich spółdzielni socjalnych. Osoby zainteresowane uzyskaniem szerszych informacji na temat sektora ekonomii społecznej w tym spółdzielczości socjalnej województwa wielkopolskiego, zachęcamy do lektury dokumentu²⁷.

Badania sektora ekonomii społecznej w woj. wielkopolskim przeprowadzono w okresie od września do października 2013 r. Próba badawcza obejmowała wywiady

²⁷ <http://www.rops.poznan.pl/pub/uploaddocs/gtx/raport-koncowy-rops-wersja-do-druku.1392643779.pdf>

Założycielami większości spółdzielni socjalnych w woj. wielkopolskim są osoby fizyczne. Spółdzielnie socjalne, których założycielami były osoby prawne stanowiły niecałe 30% wszystkich spółdzielni, które uczestniczyły w badaniu.

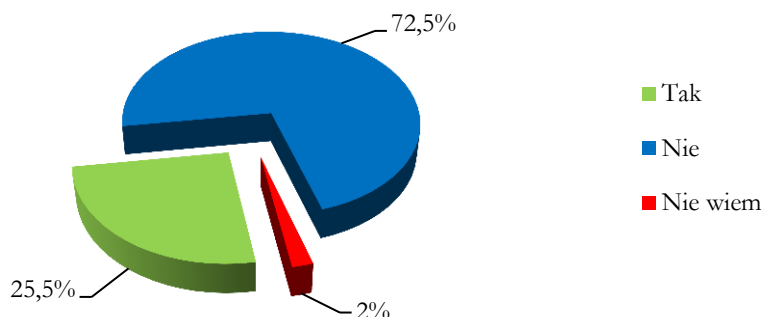
Wykres 72 – Struktura spółdzielni socjalnych według podmiotów założycielskich w województwie wielkopolskim

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego.

Ciekawym zagadnieniem dotyczącym funkcjonowania spółdzielni socjalnych jest uczestnictwo pracowników spółdzielni w podejmowaniu decyzji, kluczowych z punktu widzenia działalności spółdzielni. Udział pracowników w podejmowaniu ważnych decyzji zadeklarowało 25,5% wielkopolskich spółdzielni socjalnych. W ramach niemal trzech czwartych spółdzielni socjalnych pracownicy nie biorą udziału w podejmowaniu kluczowych decyzji.

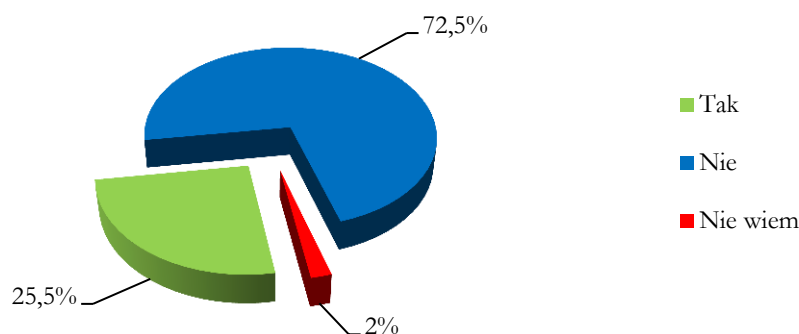
Wykres 73 – Uczestnictwo pracowników spółdzielni socjalnych w podejmowaniu kluczowych decyzji

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego.

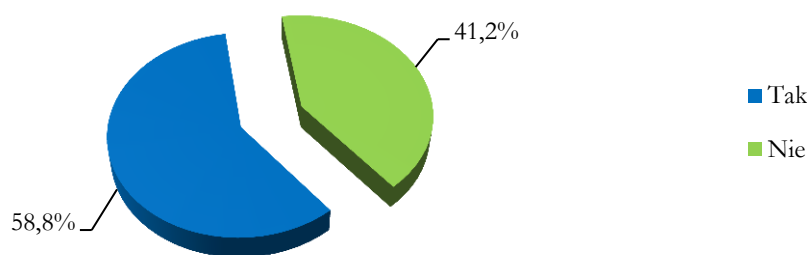
Co czwarta spółdzielnia socjalna z woj. wielkopolskiego posiada spisany plan działania. Niemal trzy czwarte spółdzielni socjalnych nie posiada takiego dokumentu. Więcej spółdzielni socjalnych (niemal 60%) deklaruje posiadanie spisanych regulaminów organizacyjnych i procedur działania w określonych sytuacjach.

Wykres 74 – Posiadanie przez spółdzielnie socjalne spisanego planu działania

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego.

Wykres 75 – Posiadanie przez spółdzielnie socjalne spisanych regulaminów organizacji i procedur działania

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego.

Prowadzenie działalności gospodarczej polegającej na sprzedaży wytworzonych przez siebie dóbr lub dostarczaniu usług na otwartym rynku w 2012 r. deklarowała połowa spółdzielni socjalnych z terenu wielkopolski.

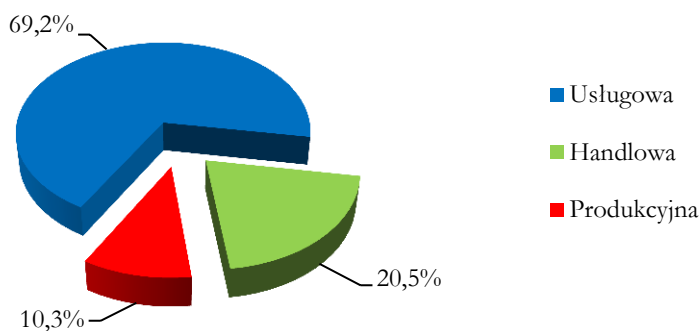
Tabela 21 – Prowadzenie działalności komercyjnej w 2012 r. przez podmioty ekonomii społecznej z woj. wielkopolskiego.

typ instytucji	prowadzenie działalności komercyjnej w 2012 roku			
	tak		nie	
	N	%	N	%
Centrum Integracji Społecznej (CIS)	3	1,68	1	0,56
Klub Integracji Społecznej (KIS)	3	1,68	0	0,00
Organizacja pozarządowa	67	37,43	7	3,91
Spółdzielnia inwalidów i niewidomych	0	0,00	4	2,23
Spółdzielnia pracy	0	0,00	10	5,59
Spółdzielnia socjalna	25	13,97	26	14,53
Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ)	15	8,38	15	8,38
Zakład Aktywności Zawodowej (ZAZ)	0	0,00	3	1,68
Ogółem	113	63,13	66	36,87

Źródło: Monitoring Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego.

W ramach działalności gospodarczej spółdzielni socjalnych przeważa działalność o charakterze usługowym. Co piąta spółdzielnia socjalna deklaruje prowadzenie działalności handlowej, co 10 natomiast prowadziła działalność produkcyjną.

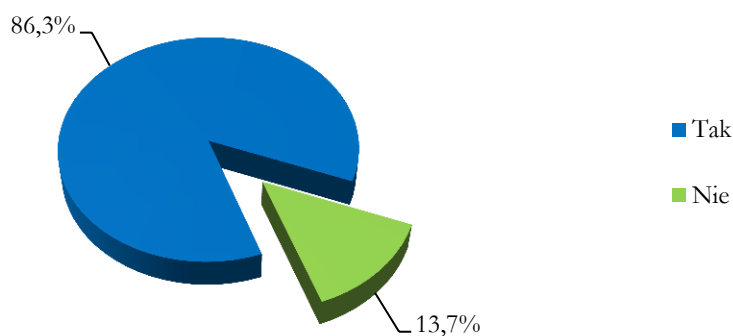
Wykres 76 – Charakter komercyjnej działalności gospodarczej prowadzonej przez spółdzielnie socjalne z województwa wielkopolskiego.

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Większość spółdzielni socjalnych z województwa wielkopolskiego deklaruje prowadzenie z innymi podmiotami stałej współpracy w celu dystrybucji dóbr i usług.

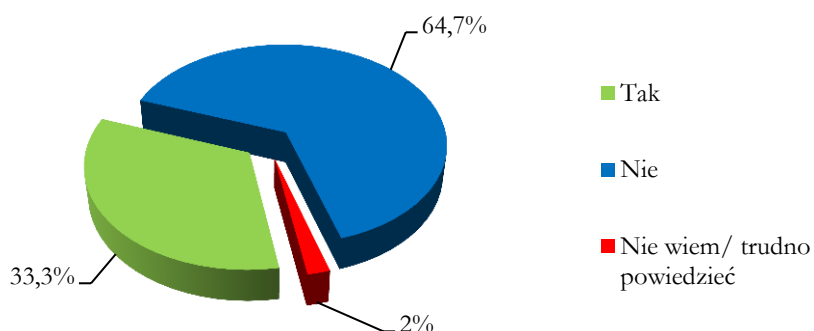
Wykres 77 – Prowadzenie stałej współpracy w celu dystrybucji dóbr i usług przez spółdzielnie socjalne

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego.

Co trzecia spółdzielnia socjalna z woj. wielkopolskiego prowadziła działania na rzecz osób wykluczonych społecznie. Działań takich nie prowadziło 64% spółdzielni socjalnych. Zajmowanie się tego rodzaju działalnością w największym stopniu zadeklarowały CIS, KIS, WTZ i ZAZ.

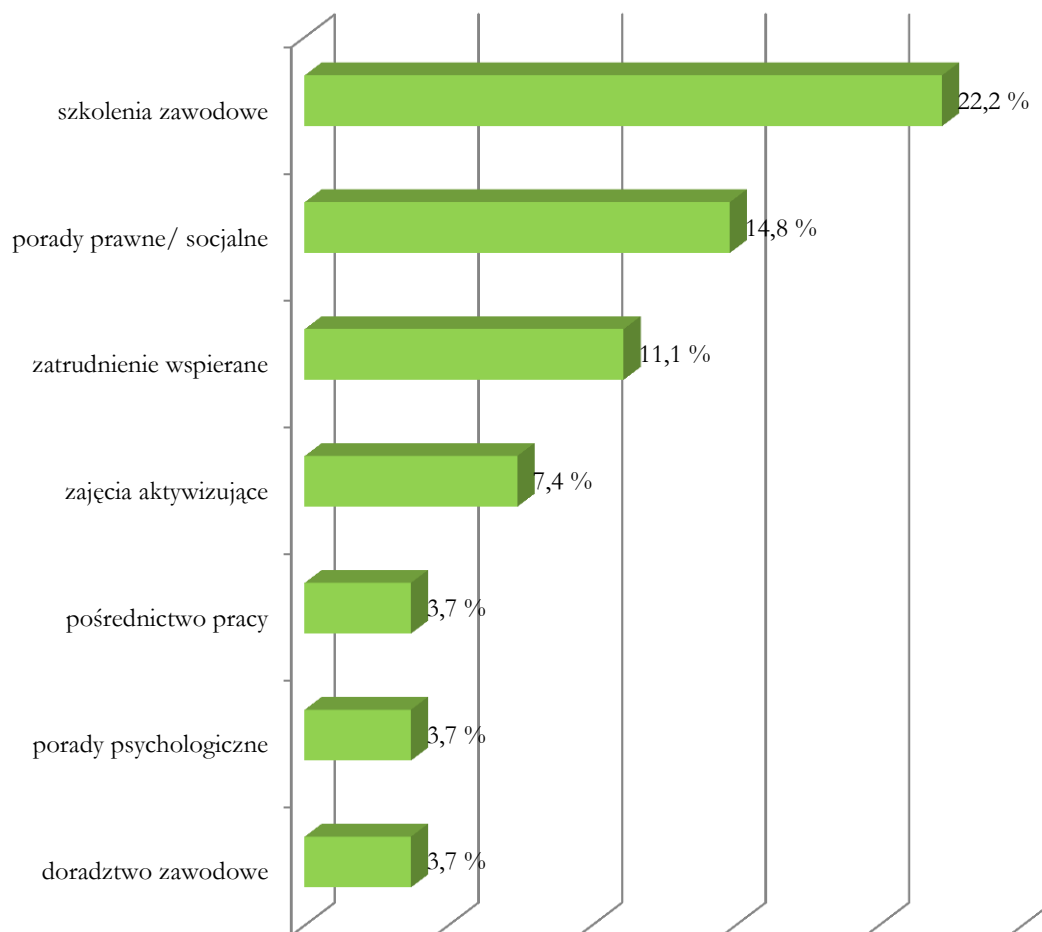
Wykres 78 – Prowadzenie działań na rzecz osób wykluczonych przez spółdzielnie socjalne z wielkopolski

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Osoby wykluczone wspierano różnego rodzaju działaniami. Najczęściej były to szkolenia zawodowe. Spółdzielnie socjalne realizowały ponadto porady prawne/socjalne, zatrudnienie wspierane, zajęcia aktywizujące, pośrednictwo pracy i doradztwo zawodowe oraz porady psychologiczne.

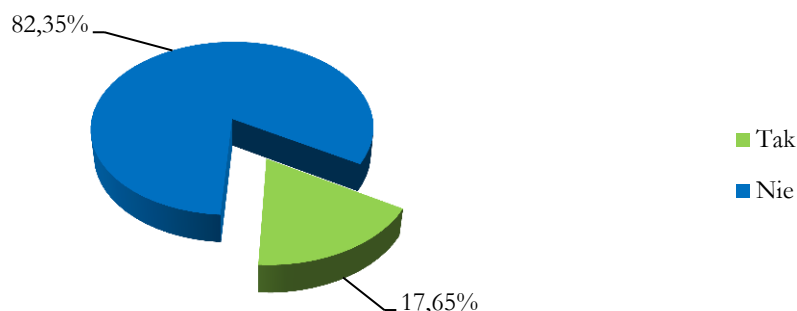
Wykres 79 – Rodzaje działań prowadzonych przez spółdzielnie socjalne na rzecz osób wykluczonych

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Większość spółdzielni socjalnych nie prowadziła działań na rzecz społeczności lokalnej. Jedynie 17,6% spółdzielni socjalnych z woj. wielkopolskiego realizowało tego typu działania.

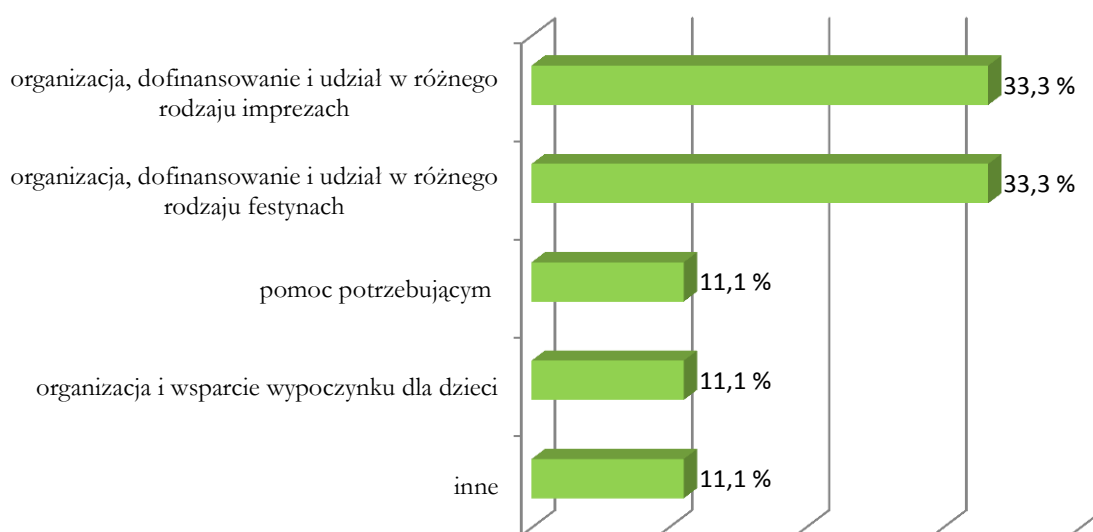
Wykres 80 – Prowadzenie działań na rzecz społeczności lokalnej przez spółdzielnie socjalne z wielkopolski

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Spółdzielnie podejmujące działalność na rzecz społeczności lokalnej realizowały różne inicjatywy. Większość spółdzielni socjalnych wspierała lokalna społeczność poprzez organizację, dofinansowanie lub udział w różnego rodzaju imprezach i festynach. Łącznie 66% spółdzielni socjalnych realizowało tego typu działania. Ponadto spółdzielnie deklarowały organizowanie wypoczynku dla dzieci, pomoc potrzebującym oraz inne, niewymienione w pytaniu inicjatywy.

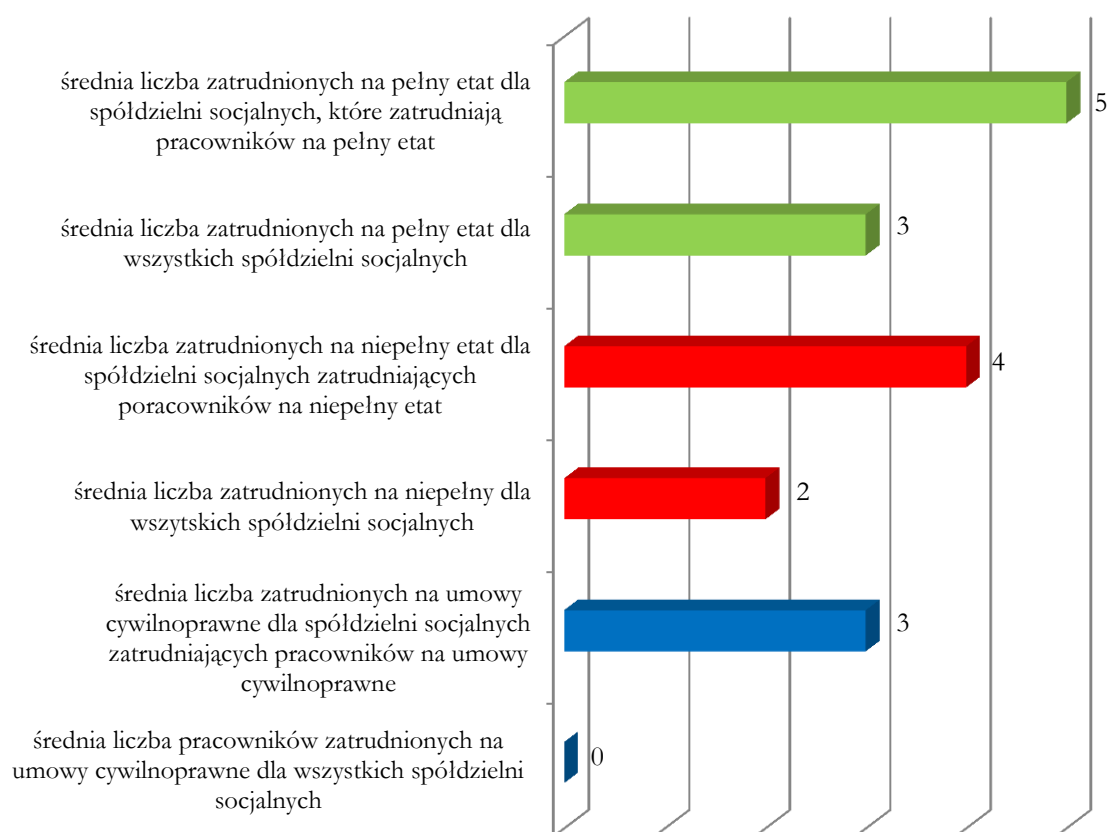
Wykres 81 – Rodzaje działań na rzecz społeczności lokalnej prowadzone przez spółdzielnie socjalne z wielkopolski

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Interesującym blokiem pytań był ten, poświęcony zatrudnieniu w ramach podmiotów ekonomii społecznej. W raporcie z badań przedstawiono zarówno zestawienia ogólne dotyczące liczby zatrudnianych osób w różnych kategoriach, a także wartości średnie dla danego typu zatrudnionych lub form zatrudnienia. Na poniższym wykresie przedstawiono średnie liczby osób zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych w podziale na formy zatrudnienia. Warto zaznaczyć, iż spółdzielnie socjalne zatrudniały średnio najmniej osób na umowy cywilnoprawne w zestawieniu z innymi podmiotami ekonomii społecznej.

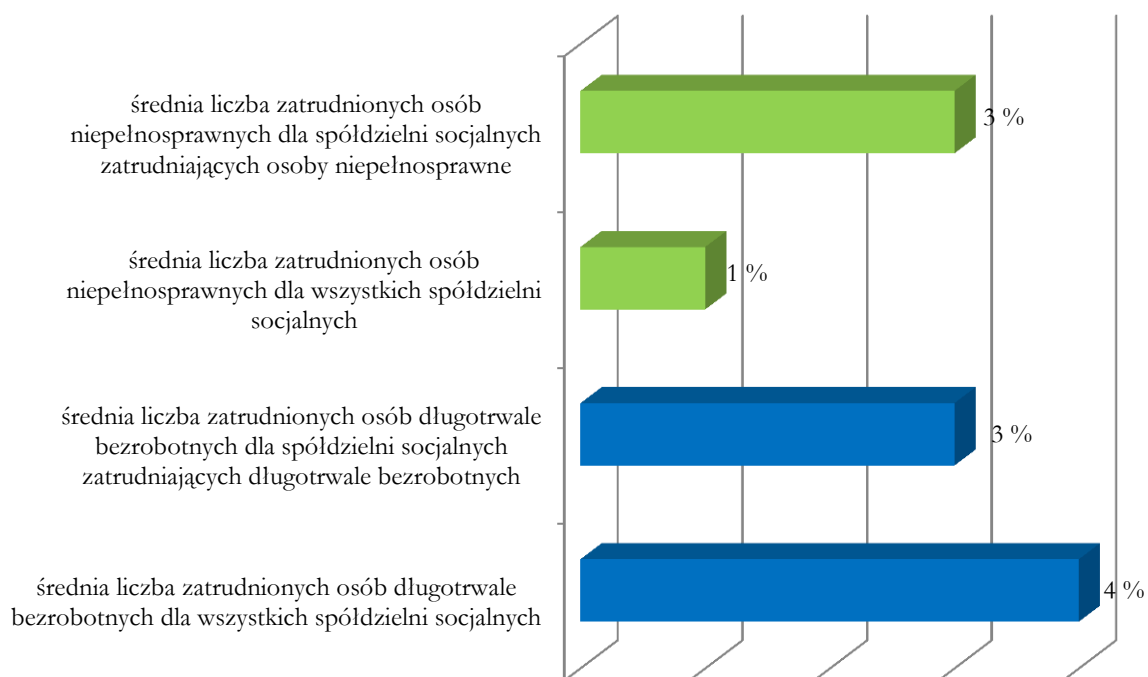
Wykres 82 – Średnia liczba zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych: na etat w pełnym wymiarze godzin (kolor zielony), na etat w niepełnym wymiarze godzin (kolor czerwony), na umowy cywilnoprawne w niepełnym wymiarze godzin (kolor niebieski)

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Poniżej zaprezentowano średnie liczby pracowników spółdzielni socjalnych będących wcześniej osobami o statusie długotrwale bezrobotnego lub osoby niepełnosprawnej.

Wykres 83 – Średnia liczba zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych: osób niepełnosprawnych (kolor zielony), długotrwale bezrobotnych (kolor niebieski)

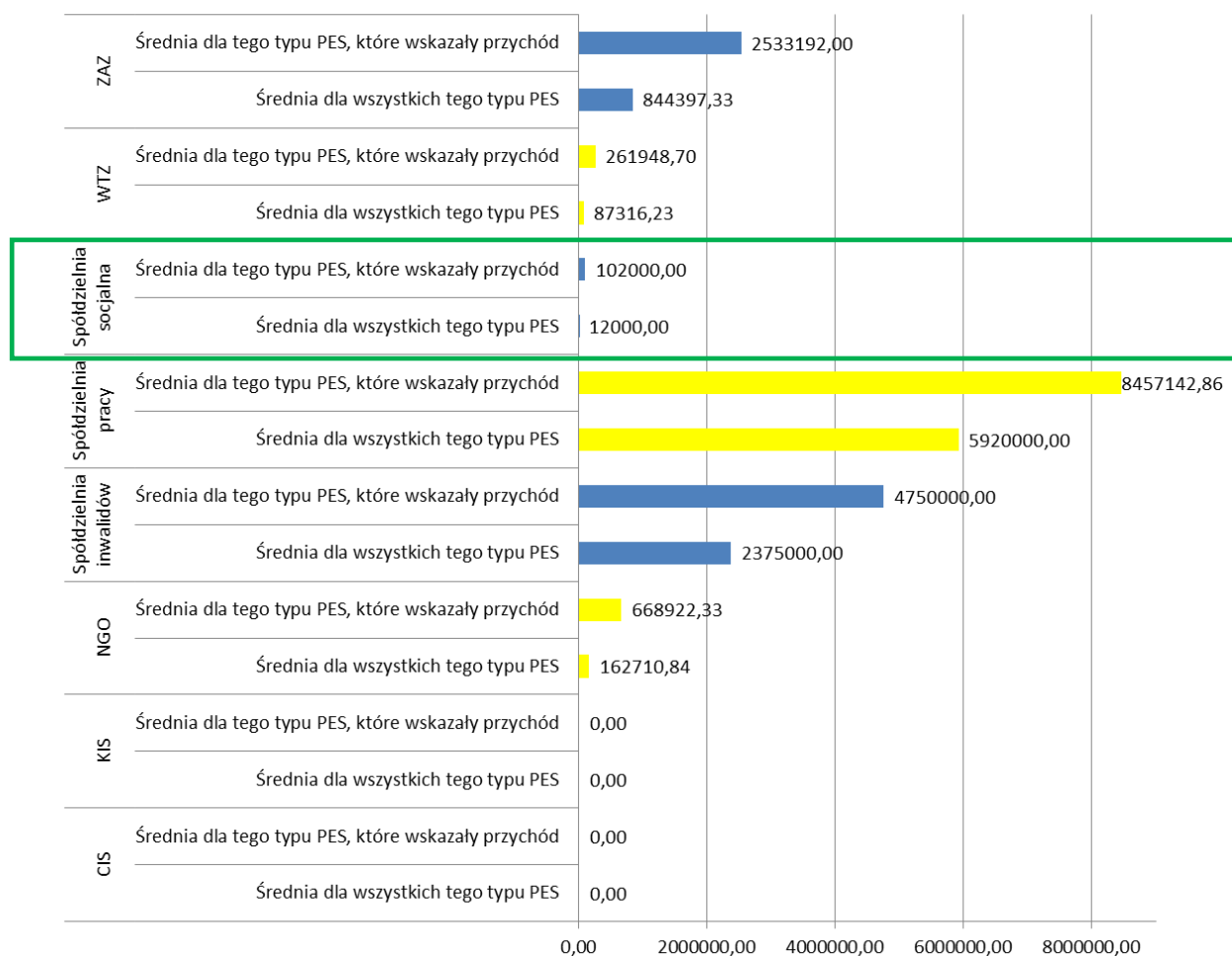

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Podmioty ekonomii społecznej uczestniczące w badaniu zostały zapytane o kwestie finansowe. 91 spośród badanych podmiotów odmówiło podania informacji na temat przychodów osiągniętych w 2012 r. Spółdzielnie socjalne osiągnęły najmniejsze przychody w porównaniu z innymi podmiotami ekonomii społecznej, które wykazały przychód. Najwyższe przeciętne przychody z działalności gospodarczej ogółem zarejestrowały w 2012 r. spółdzielnie pracy, najniższe natomiast zadeklarowały spółdzielnie socjalne (ok. 12.000 zł). Średnia dla wszystkich spółdzielni wyniosła 5.920.000 zł.

Wykres 84 – Średni przychód PES z woj. wielkopolskiego ogółem w 2012 r. w podziale na typ podmiotów

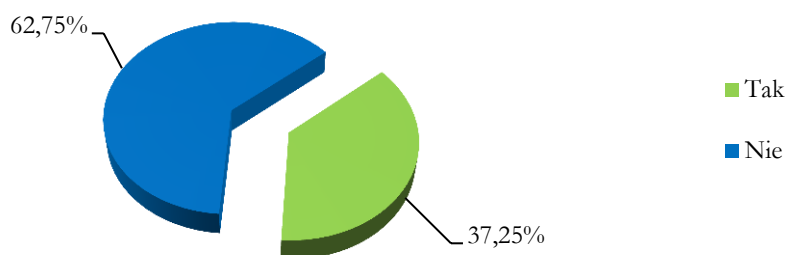
Średni przychód ogółem a typ PES (zł)

Źródło: Monitoring Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

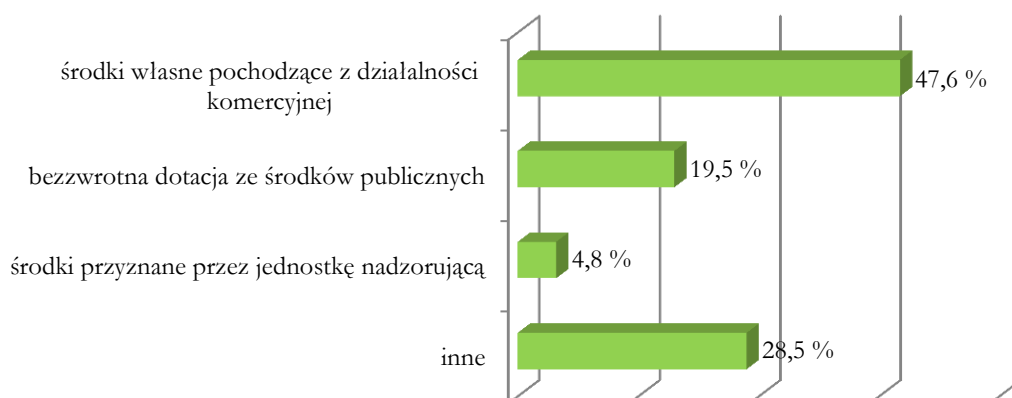
Dokonanie inwestycji w 2012 r. zadeklarowało 37,25% spółdzielni socjalnych uczestniczących w badaniu. Źródłem ich finansowania były najczęściej środki własne pochodzące z prowadzonej działalności gospodarczej. Co piąta spółdzielnia socjalna deklarowała otrzymanie bezzwrotnej dotacji ze środków publicznych z przeznaczeniem na inwestycje. Ponadto spółdzielnie socjalne otrzymywały środki finansowe od jednostek nadzorujących oraz innych źródeł, niewymienionych w pytaniu.

Wykres 85 – Dokonanie w 2012 r. inwestycji przez spółdzielnie socjalne z woj. wielkopolskiego.

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Wykres 86 – Źródła finansowania inwestycji spółdzielni socjalnych.

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Na poniższym wykresie przedstawiono deklaracje spółdzielni socjalnych w zakresie prowadzenia współpracy z samorządem terytorialnym, lokalnymi przedsiębiorstwami, osobami fizycznymi i innymi podmiotami ekonomii społecznej. Spółdzielnie socjalne z woj. wielkopolskiego najczęściej współpracowały z osobami fizycznymi i lokalnymi przedsiębiorstwami. Rzadziej deklarowano współpracę z samorządem terytorialnym i innymi podmiotami ekonomii społecznej.

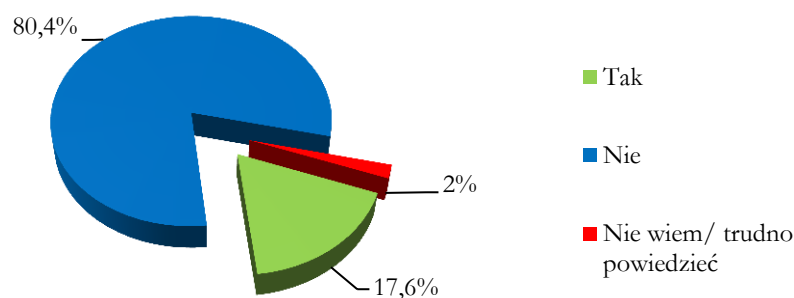
Wykres 87 – Współpraca spółdzielni socjalnych z woj. wielkopolskiego z samorządem terytorialnym, lokalnymi przedsiębiorstwami, osobami fizycznymi i innymi podmiotami ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

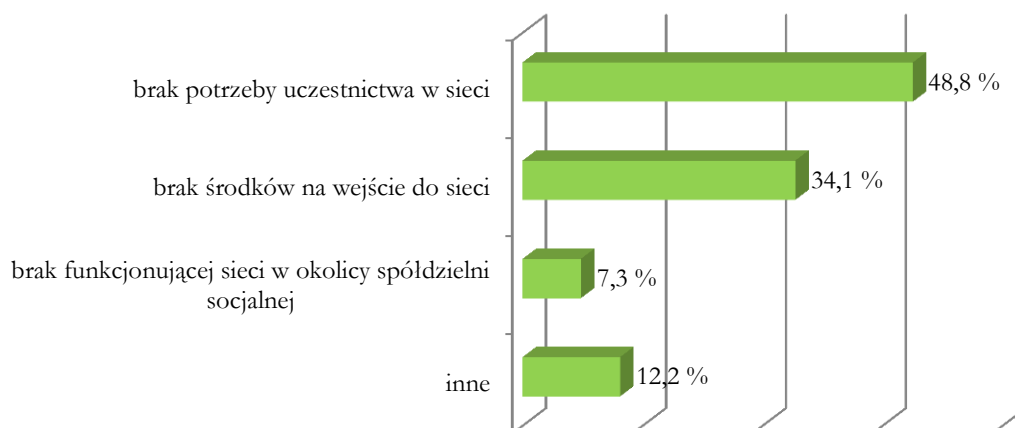
Większość spółdzielni socjalnych z woj. wielkopolskiego nie należy do sieci współpracy, izby lub stowarzyszenia. Przynależność do tego typu organizacji deklarowało 17,6 % spółdzielni socjalnych. Niemal połowa spółdzielni socjalnych wskazała brak potrzeby uczestnictwa w sieci, co trzecia spółdzielnia nie posiadała środków finansowych na wejście do sieci. Spółdzielnie socjalne wskazywały także na brak tego typu struktur w okolicy spółdzielni socjalnej.

Wykres 88 – Przynależność spółdzielni socjalnych z woj. wielkopolskiego do sieci współpracy, izby lub stowarzyszenia

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

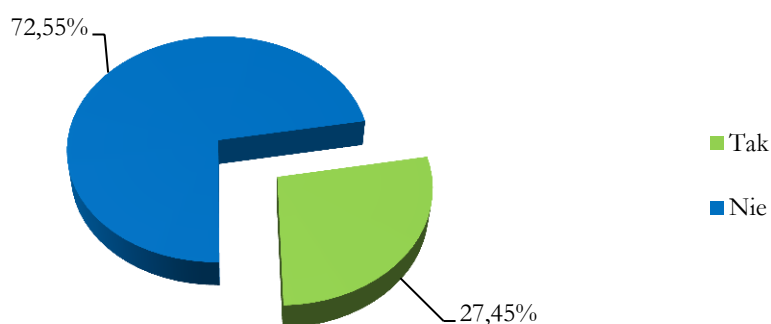
Wykres 89 – Przyczyny braku przynależności spółdzielni socjalnych z woj. wielkopolskiego do sieci współpracy, izby lub stowarzyszenia

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

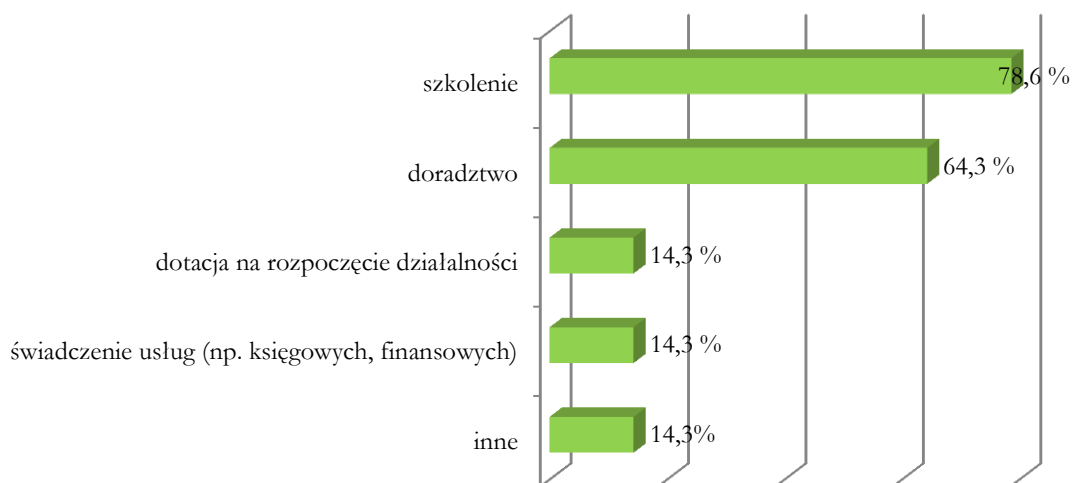
Niemal trzy czwarte spółdzielni socjalnych nie otrzymało wsparcia ze strony OWES. Spółdzielnie socjalne, które zadeklarowały, że korzystały z pomocy OWES, jako formę otrzymanego wsparcia wskazywały najczęściej szkolenia i doradztwo.

Wykres 90 – Otrzymanie przez spółdzielnie socjalne wsparcia ze strony OWES

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

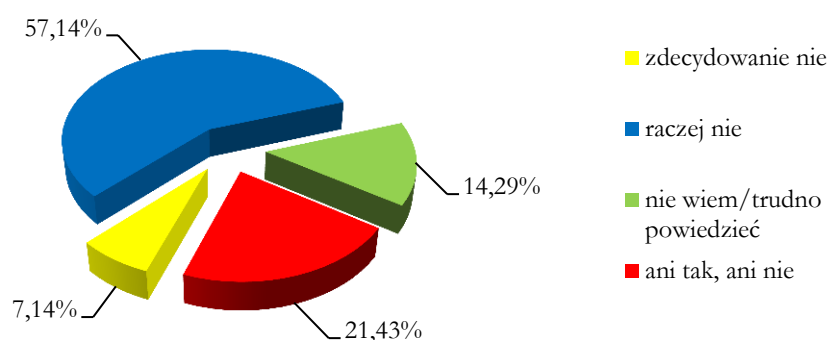
Wykres 91 – Rodzaj wsparcia otrzymanego przez spółdzielnie socjalne z woj. wielkopolskiego ze strony OWES

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

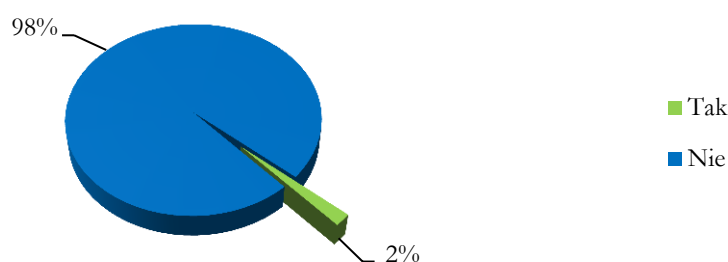
Większość spółdzielni socjalnych nie napotkała trudności z otrzymaniem wsparcia ze strony OWES. Ponadto zdecydowana większość spółdzielni nie korzystała w 2012 r. ze wsparcia ze strony innej instytucji.

Wykres 92 – Występowanie trudności z otrzymaniem wsparcia ze strony OWES

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Wykres 93 – Otrzymanie przez spółdzielnie socjalne z woj. wielkopolskiego w 2012 r. wsparcia ze strony innych instytucji.

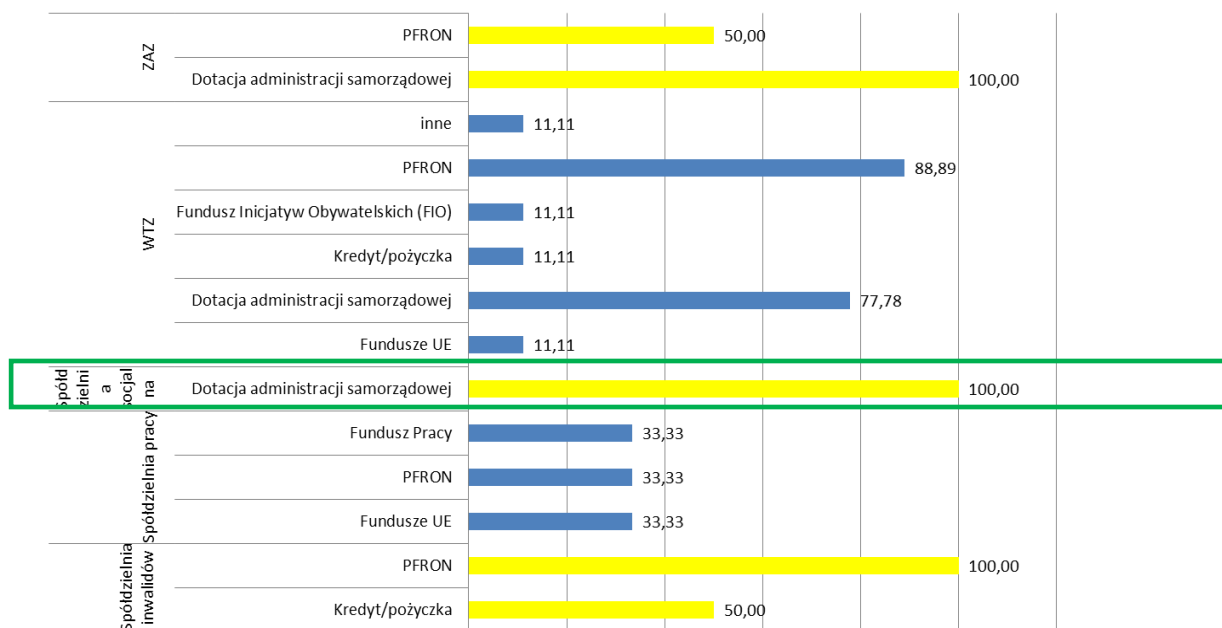

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Spółdzielnie socjalne stanowiły grupę, która w porównaniu z innymi podmiotami ekonomii społecznej uczestniczącymi w badaniu, w najmniejszym stopniu korzystała ze wsparcia innych podmiotów niż OWES. Wszystkie spółdzielnie socjalne, które otrzymały takie wsparcie, korzystały jedynie z dotacji uzyskanych od administracji samorządowej.

Wykres 94 – Źródła wsparcia otrzymanego od innych niż OWES instytucji przez podmioty ekonomii społecznej z woj. wielkopolskiego

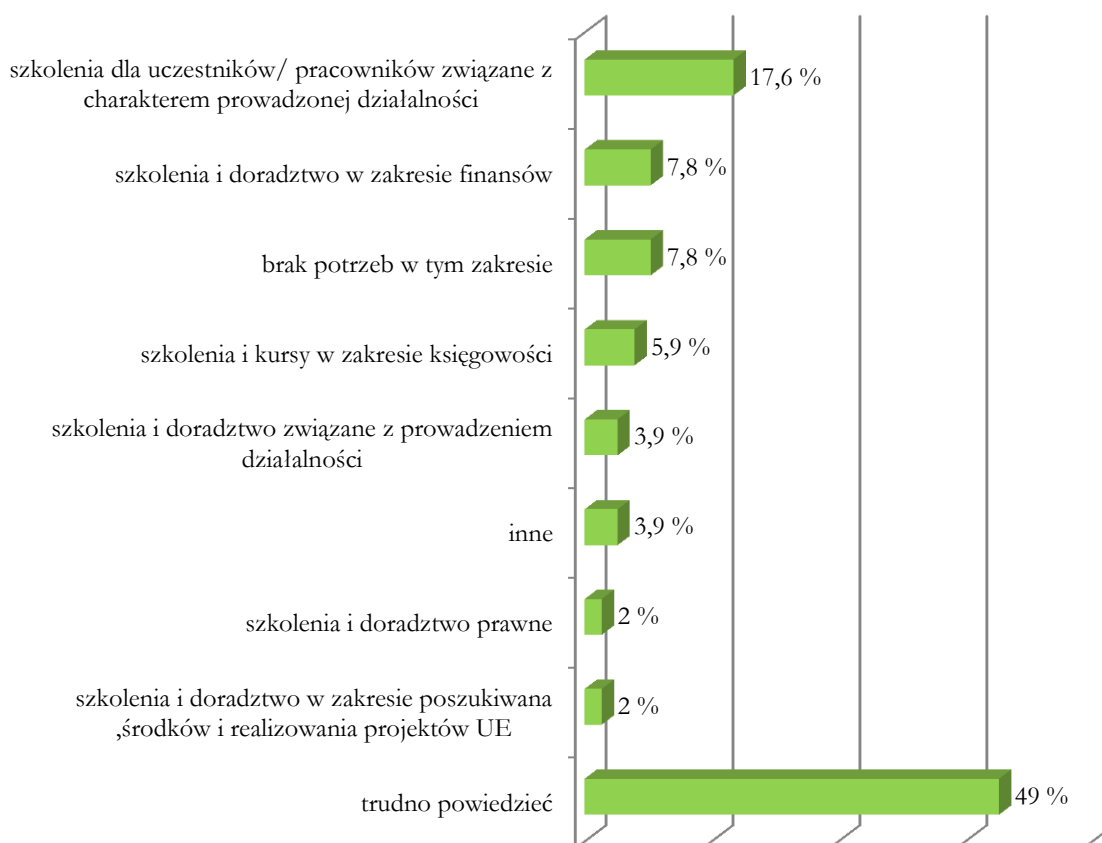
Źródła otrzymanego wsparcia a typ PES (%)

Źródło: Monitoring Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Najbardziej potrzebnymi rodzajami wsparcia, jakie zgłaszały spółdzielnie socjalne były szkolenia dla uczestników/pracowników związane z charakterem prowadzonej działalności oraz szkolenia i doradztwo w zakresie finansów. Niemal połowa spółdzielni socjalnych nie wskazała zakresu potrzebnego wsparcia.

Wykres 95 – Zapotrzebowanie spółdzielni socjalnych na różne rodzaje wsparcia.

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego

Podmioty ekonomii społecznej zostały zapytane również o stopień zainteresowania aplikowaniem o środki finansowe w formie dotacji z przeznaczeniem na rozwój działalności. Spółdzielnie socjalne w podobnym stopniu były zainteresowane składaniem aplikacji o dotacje, jak i nie chciały się o nie ubiegać.

Wykres 96 – Zainteresowanie spółdzielni socjalnych z woj. wielkopolskiego aplikowaniem o dotacje na rozwój działalności.

Źródło: Opracowanie własne Departament Pożytku Publicznego w MPiPS na podstawie Monitoringu Sektora Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego.

8. Spis tabel

Tabela 1 – Najważniejsze akty prawne regulujące działalność spółdzielni socjalnych w Polsce.....	7
Tabela 2 – Liczba dotacji i kwoty środków Funduszu Pracy przeznaczonych na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej w latach 2009-2013.....	10
Tabela 3 - Szczegółowe zestawienie środków z Funduszu Pracy przeznaczonych na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej w poszczególnych województwach w 2012 r. (w tys. zł).....	10
Tabela 4 - Szczegółowe zestawienie środków z Funduszu Pracy przeznaczonych na podjęcie działalności w formie spółdzielni socjalnej w poszczególnych województwach w 2013 r. (w tys. zł).....	12
Tabela 5 - Kwoty środków z Funduszu Pracy przeznaczone na zwrot opłaconych przez spółdzielnie socjalne wydatków obejmujących część wynagrodzenia oraz kosztów osobowych pracodawcy odpowiadających składce na ubezpieczenia społeczne w 2012 r. ...	14
Tabela 6 - Kwoty środków z Funduszu Pracy przeznaczone na zwrot opłaconych przez spółdzielnie socjalne wydatków obejmujących część wynagrodzenia oraz kosztów osobowych pracodawcy odpowiadających składce na ubezpieczenia społeczne w 2013 r. (w tys. zł).....	16
Tabela 7 – Wysokość środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w latach 2010 – 2013.....	17
Tabela 8 – Wysokość środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w latach 2012 – 2013.....	18
Tabela 9 – Zadania publiczne zlecane w 2012 r. przez instytucje administracji publicznej spółdzielniom socjalnym na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.....	21
Tabela 10 – Zadania publiczne zlecane w 2013 r. przez instytucje administracji publicznej spółdzielniom socjalnym na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.....	21
Tabela 11 – Postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w których zamawiający zastrzegł, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy, u których ponad 50% zatrudnionych stanowią osoby niepełnosprawne w latach 2011-2013	23
Tabela 12 – Liczba spółdzielni socjalnych utworzonych dzięki wsparciu z Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2012-2013 (narastająco).....	24
Tabela 13 – Liczba preferencyjnych pożyczek oraz kwoty środków udzielonych spółdzielniom socjalnym w ramach pilotażowego funduszu pożyczkowego dla przedsiębiorstw społecznych w 2013 r. w podziale na województwa	27
Tabela 14 – Liczba wniosków o dofinansowanie złożonych przez spółdzielnie socjalne w ramach Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich w latach 2011-2013.	28
Tabela 15 – Liczba spółdzielni socjalnych uprawnionych do udziału w badaniu, liczba spółdzielni do których wysłano dostęp do elektronicznego formularza ankiety oraz liczba otrzymanych wypełnionych ankiet w podziale województwa	37

Tabela 16 – Struktura spółdzielni socjalnych według kwoty całkowitego przychodu w latach 2012-2013	78
Tabela 17 - Ocena częstotliwości współpracy spółdzielni z wymienionymi podmiotami.....	83
Tabela 18 - Ocena przydatności prowadzonych lub przyszłych działań systemowych dla rozwoju sektora spółdzielni socjalnych.....	90
Tabela 19 – Ocena korzyści związanych z działalnością spółdzielni socjalnych.....	96
Tabela 20 - Ocena stopnia przydatności pracy w ramach spółdzielni socjalnej dla realizacji wskazanych działań.....	97
Tabela 21 – Prowadzenie działalności komercyjnej w 2012 r. przez podmioty ekonomii społecznej z woj. wielkopolskiego.....	109

9. Spis wykresów

Wykres 1 – Liczba preferencyjnych pożyczek udzielonych spółdzielniom socjalnym w ramach pilotażowego funduszu pożyczkowego dla przedsiębiorstw społecznych w 2013 r. w podziale na województwa.....	27
Wykres 2 – Liczba zarejestrowanych spółdzielni socjalnych w Polsce w latach 2009-2013..	29
Wykres 3 – Przyrost spółdzielni socjalnych w poszczególnych województwach w 2012 r. ...	30
Wykres 4 – Przyrost spółdzielni socjalnych w poszczególnych województwach w 2013 r.	31
Wykres 5 – Podział spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu według roku założenia.....	38
Wykres 6 – Zasięg działalności spółdzielni socjalnych	39
Wykres 7 – Podział spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu ze względu na charakter podmiotów założycielskich.....	40
Wykres 8 – Osoby fizyczne będące założycielami spółdzielni socjalnych	41
Wykres 9 – Osoby prawne będące założycielami spółdzielni socjalnych.....	42
Wykres 10 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o udział OWES w procesie tworzenia spółdzielni socjalnej.....	43
Wykres 11 – Przyczyny braku udziału OWES w procesie tworzenia spółdzielni socjalnej ...	44
Wykres 12 – Wzory i dobre praktyki, z których korzystano podczas tworzenia spółdzielni socjalnej.....	45
Wykres 13 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o to czy przed rozpoczęciem działalności spółdzielnia socjalna przygotowywała wstępny biznesplan.....	46
Wykres 14 – Instytucje lub osoby, które pomagały spółdzielniom socjalnym przy tworzeniu wstępnego biznesplanu przed rozpoczęciem działalności spółdzielni.....	46
Wykres 15 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o występowanie problemów na etapie tworzenia spółdzielni socjalnej.....	47
Wykres 16 – problemy, które występowały na etapie tworzenia spółdzielni socjalnej.....	48
Wykres 17 – Ocena procesu tworzenia spółdzielni socjalnej w latach 2012-2013.....	49
Wykres 18 – Liczba członków spółdzielni socjalnych według stanu na koniec 2012 r.	50
Wykres 19 – Liczba członków spółdzielni socjalnych według stanu na koniec 2013 r.	50
Wykres 20 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy na koniec 2013 r. wśród członków spółdzielni socjalnej były osoby będące absolwentami klubów integracji społecznej (KIS) ...	51
Wykres 21 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy na koniec 2013 r. wśród członków spółdzielni socjalnej były osoby będące absolwentami centrów integracji społecznej (CIS) ..	51
Wykres 22 – Liczba osób świadczących pracę na rzecz spółdzielni socjalnych na koniec 2013 r.	52
Wykres 23 – Struktura spółdzielni socjalnych według stosowanych form zatrudnienia.....	53
Wykres 24 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy w latach 2012-2013 w spółdzielni socjalnej zatrudnione były osoby niebędące jej członkami (zgodnie z art. 12 ust. 1a ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych).....	53
Wykres 25 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy w latach 2012-2013 w spółdzielni socjalnej zatrudnione były osoby z orzeczoną niepełnosprawnością.....	54
Wykres 26 - Rozkład odpowiedzi na pytanie po jakim czasie od dnia wpisu do KRS spółdzielnia socjalna zatrudniła co najmniej 5 osób spośród wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych*	54

Wykres 27 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy spółdzielnia socjalna w latach 2012-2013 korzystała ze wsparcia wolontariuszy.....	55
Wykres 28 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o to czy spółdzielnia socjalna była członkiem związku rewizyjnego na koniec 2013 r.	56
Wykres 29 – Związki rewizyjne, w których zrzeszone były spółdzielnie socjalne biorące udział w badaniu na koniec 2013 r.	56
Wykres 30 – Rozkład odpowiedzi na pytanie, czy w spółdzielni socjalnej na koniec 2013 r. istniała rada nadzorcza.....	57
Wykres 31 – Dokumenty organizacyjne inne niż statut, przyjmowane w ramach spółdzielni socjalnych.....	58
Wykres 32 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o korzystanie ze wsparcia OWES w ramach bieżącej działalności spółdzielni socjalnych w latach 2012-2013	59
Wykres 33 – Rodzaje wsparcia ze strony OWES, z którego korzystały spółdzielnie socjalne w ramach bieżącej działalności w latach 2012-2013	60
Wykres 34 – Przyczyny niekorzystania ze wsparcia OWES w ramach bieżącej działalności spółdzielni w latach 2012-2013	61
Wykres 35 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o występowanie problemów w funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych.....	62
Wykres 36 – Problemy o charakterze wewnętrznym, jakie w latach 2012-2013 napotykały spółdzielnie socjalne	63
Wykres 37 - Problemy o charakterze zewnętrznym, jakie w latach 2012-2013 napotykały spółdzielnie socjalne.	64
Wykres 38 – Podział spółdzielni socjalnych według głównych obszarów działalności prowadzonej w latach 2012-2013	66
Wykres 39 – Czynniki decydujące o wyborze obszaru działalności gospodarczej spółdzielni socjalnych.....	67
Wykres 40 – Nabywcy produktów i usług spółdzielni socjalnych	68
Wykres 41 – Ocena możliwości konkurencyjności spółdzielni socjalnych z firmami prywatnymi.....	69
Wykres 42 - Rozkład odpowiedzi na pytanie czy spółdzielnia socjalna prowadziła w latach 2012-2013 działalność społeczną lub oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich otoczenia lokalnego.....	70
Wykres 43 – Działania o charakterze społecznym lub oświatowo-kulturalnym na rzecz członków spółdzielni socjalnej lub jej otoczenia lokalnego najczęściej realizowane przez spółdzielnie socjalne w latach 2012-2013.....	71
Wykres 44 - Rodzaje prowadzonej przez spółdzielnie socjalne działalności pożytku publicznego.....	72
Wykres 45 – Główne obszary działalności pożytku publicznego prowadzone przez spółdzielnie socjalne w latach 2012-2013.....	73
Wykres 46 – Źródła finansowania działalności spółdzielni socjalnych w latach 2012-2013	75
Wykres 47 - Rozkład odpowiedzi na pytanie czy w 2012 r. spółdzielnia socjalna otrzymała środki finansowe na realizację zadania publicznego w drodze zamówienia publicznego uwzględniającego klauzule społeczne	76

Wykres 48 - Rozkład odpowiedzi na pytanie czy w 2013 r. spółdzielnia socjalna otrzymała środki finansowe na realizację zadania publicznego w drodze zamówienia publicznego uwzględniającego klauzule społeczne	76
Wykres 49 - Rozkład odpowiedzi na pytanie czy w latach 2012-2013 spółdzielnia socjalna otrzymała środki finansowe na realizację zadań JST będącej członkiem spółdzielni socjalnej w trybie <i>In house</i> (z pominięciem prawa zamówień publicznych)*	77
Wykres 50 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o istnienie wyodrębnionych funduszy w ramach spółdzielni socjalnej	79
Wykres 51 – Rodzaje funduszy wyodrębnionych w spółdzielni socjalnej	80
Wykres 52 – Końcowe wyniki finansowe spółdzielni socjalnych na koniec 2013 r. w odniesieniu do roku 2012.....	81
Wykres 53 – Ocena stanu finansowego spółdzielni socjalnej wraz z rozwojem działalności.....	81
Wykres 54 – Ocena stopnia niezależności finansowej spółdzielni socjalnych.....	82
Wykres 55 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o współpracę spółdzielni socjalnej z firmami prywatnymi w latach 2012-2013	84
Wykres 56 – Rodzaje firm prywatnych, z którymi spółdzielnie socjalne współpracowały w latach 2012-2013	84
Wykres 57 – Deklarowane formy współpracy spółdzielni socjalnych z firmami prywatnymi w latach 2012-2013	85
Wykres 58 – Współpraca spółdzielni socjalnych z organizacjami pozarządowymi lub przedsiębiorstwami społecznymi z otoczenia lokalnego w latach 2012-2013.....	86
Wykres 59 – Deklarowane formy współpracy spółdzielni socjalnych z organizacjami pozarządowymi w latach 2012-2013	86
Wykres 60 – Rozkład odpowiedzi na pytanie, czy obowiązujący w Polsce system aktów normatywnych sprzyja rozwojowi spółdzielczości socjalnej	87
Wykres 61 – Ocena konieczności nowelizacji ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.....	88
Wykres 62 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy spółdzielnia socjalna mierzy efekty zakładanych celów gospodarczych i społecznych.....	91
Wykres 63 – Podział spółdzielni socjalnych biorących udział w badaniu ze względu na posiadanie planu/strategii rozwoju przedsiębiorstwa.....	92
Wykres 64 – Deklarowana przez spółdzielnie socjalne biorące udział w badaniu, chęć podjęcia działań mających na celu rozwój prowadzonej działalności gospodarczej.....	92
Wykres 65 – Działania w zakresie rozwoju prowadzonej działalności gospodarczej, które spółdzielnia socjalna zamierza podjąć w roku bieżącym lub następnych.....	93
Wykres 66 – Rozkład odpowiedzi na pytanie o plany związane ze zwiększeniem poziomu zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych w roku bieżącym lub następnych	93
Wykres 67 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy spółdzielnia socjalna planuje w roku bieżącym lub następnych poszerzenie działalności o nowe obszary pożytku publicznego	94
Wykres 68 – Rozkład odpowiedzi na pytanie czy w latach 2012-2013 w spółdzielni socjalnej zdarzyła się sytuacja, że osoba w niej zatrudniona znalazła zatrudnienie na otwartym rynku pracy lub podjęła indywidualną działalność gospodarczą i w związku z tym przestała być członkiem spółdzielni	95

Wykres 69 – Liczba osób, które w latach 2012-2013 będąc członkami spółdzielni socjalnej znalazły zatrudnienie na otwartym rynku pracy lub podjęły indywidualną działalność gospodarczą i w związku z tym przestały być jej członkami.....	95
Wykres 70 – Ocena przyszłości spółdzielni socjalnych	98
Wykres 71 – Struktura podmiotów ekonomii społecznej z woj. wielkopolskiego, które brały udział w badaniu wg roku założenia	106
Wykres 72 – Struktura spółdzielni socjalnych według podmiotów założycielskich w województwie wielkopolskim.....	107
Wykres 73 – Uczestnictwo pracowników spółdzielni socjalnych w podejmowaniu kluczowych decyzji	107
Wykres 74 – Posiadanie przez spółdzielnie socjalne spisanego planu działania	108
Wykres 75 – Posiadanie przez spółdzielnie socjalne spisanych regulaminów organizacji i procedur działania	108
Wykres 76 – Charakter komercyjnej działalności gospodarczej prowadzonej przez spółdzielnie socjalne z województwa wielkopolskiego.	109
Wykres 77 – Prowadzenie stałej współpracy w celu dystrybucji dóbr i usług przez spółdzielnie socjalne.....	110
Wykres 78 – Prowadzenie działań na rzecz osób wykluczonych przez spółdzielnie socjalne z wielkopolski.....	110
Wykres 79 – Rodzaje działań prowadzonych przez spółdzielnie socjalne na rzecz osób wykluczonych	111
Wykres 80 – Prowadzenie działań na rzecz społeczności lokalnej przez spółdzielnie socjalne z wielkopolski.....	112
Wykres 81 – Rodzaje działań na rzecz społeczności lokalnej prowadzone przez spółdzielnie socjalne z wielkopolski.....	112
Wykres 82 – Średnia liczba zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych: na etat w pełnym wymiarze godzin (kolor zielony), na etat w niepełnym wymiarze godzin (kolor czerwony), na umowy cywilnoprawne w niepełnym wymiarze godzin (kolor niebieski)	113
Wykres 83 – Średnia liczba zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych: osób niepełnosprawnych (kolor zielony), długotrwale bezrobotnych (kolor niebieski)	114
Wykres 84 – Średni przychód PES z woj. wielkopolskiego ogółem w 2012 r. w podziale na typ podmiotów.....	115
Wykres 85 – Dokonanie w 2012 r. inwestycji przez spółdzielnie socjalne z woj. wielkopolskiego.....	116
Wykres 86 – Źródła finansowania inwestycji spółdzielni socjalnych.....	116
Wykres 87 – Współpraca spółdzielni socjalnych z woj. wielkopolskiego z samorządem terytorialnym, lokalnymi przedsiębiorstwami, osobami fizycznymi i innymi podmiotami ekonomii społecznej.....	117
Wykres 88 – Przynależność spółdzielni socjalnych z woj. wielkopolskiego do sieci współpracy, izby lub stowarzyszenia.....	117
Wykres 89 – Przyczyny braku przynależności spółdzielni socjalnych z woj. wielkopolskiego do sieci współpracy, izby lub stowarzyszenia	118
Wykres 90 – Otrzymanie przez spółdzielnie socjalne wsparcia ze strony OWES.....	118
Wykres 91 – Rodzaj wsparcia otrzymanego przez spółdzielnie socjalne z woj. wielkopolskiego ze strony OWES.....	119

Wykres 92 – Występowanie trudności z otrzymaniem wsparcia ze strony OWES.....	119
Wykres 93 – Otrzymanie przez spółdzielnie socjalne z woj. wielkopolskiego w 2012 r. wsparcia ze strony innych instytucji.....	120
Wykres 94 – Źródła wsparcia otrzymanego od innych niż OWES instytucji przez podmioty ekonomii społecznej z woj. wielkopolskiego	120
Wykres 95 – Zapotrzebowanie spółdzielni socjalnych na różne rodzaje wsparcia.	121
Wykres 96 – Zainteresowanie spółdzielni socjalnych z woj. wielkopolskiego aplikowaniem o dotacje na rozwój działalności.....	122